

Arkistoarkeologiaa
Oravaisensaaren Pöykön pellon rakennusjäännö

Saija Pietiläinen

Oulun yliopisto
Humanistinen tiedekunta
Arkeologia
pro gradu -tutkielma
Ohjaaja: Timo Ylimaunu
7.1.2020

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	4
1.TAUSTAA	6
1.1. Oravaisensaaren ja Tornion historiaa	6
1.2. Tutkimushistoria	8
1.3. Teoreettinen ja metodinen tausta	11
2. ARKISTOJEN VALOSSA, AJANKUVAUSTA JA HAASTEITA	13
2.1. Oravaisensaaren kaivaukset 1973-74	13
2.2. Jatkokäivaukset 1980	17
2.3. Kuvia ja esinelöytöjä	20
3. KUOPPA JA HIRSIRAKENTEITA	23
3.1. Kellarikuoppa eli rakenne A	24
3.2. Rakenne B	25
3.3. Rakenne C	27
3.4. Rakenne D eli niin sanottu suurtupa	28
3.5. Rakenne E (Pohjoiseteläsuuntainen selkeä kivijalka)	32
3.6. Rakenne F	33
3.7. Ajoituksen ongelmia ja koontia	35
4. ESINEET APUNA AJOITUKSESSA	39
4.1. Lasi	39
4.2. Keramiikka	43
4.2.1 Valkosavikeramiikka	44
4.2.2. Kivisavikeramiikka	46
4.2.3. Fajanssia, posliinia ja piiposliinia	47
4.3. Liitupiiput	48
4.3. Koontia	50
YHTEENVETO	53

LÄHDELUETTELO

KARTTALIITTEET

KUVALIITTEET

TAULUKOT

JOHDANTO

Tutkimukseni käsittelee Tornion Oravaisensaarella vuosina 1973, 1974 ja 1980 suoritettujen arkeologisten kaivausten erästä rakennusjäännettä. Kaivauksista ei ole olemassa virallista kaivausraporttia, joten keskeinen paino työssäni onkin, mitä voidaan selvittää rakenteen funktiosta ja ajoituksesta saatavilla olevan tiedon perusteella. Voitaisiin puhua myös arkistoarkeologiasta.

Aiheeni valintaan vaikutti vahvasti kotipaikkani eli halusin aiheen, joka liittyisi Tornionlaaksoon. Ohjaajan kanssa keskusteltuani alueen kaivauksista päädyin valitsemaan Tornion Oravaisensaaren, sillä kaivaukset olivat olleet merkittävät aikanaan, mutta jääneet tutkimuksellisesti hieman kesken. Lisäksi oletus oli, että vaikka kaivausraporttia ei ollut, niin kaivauksista oli kuitenkin olemassa paitsi hyvä esineluettelo myös runsaasti kartta- ja kuvamateriaalia Oulun yliopiston arkeologian laboratoriossa. Oravaisensaaren löytöaineistoa on tutkittu aiemmin muun muassa keramiikan, lasin ja liitupiippujen osalta osana laajempaa aineistoa¹, mutta pelkästään Oravaisensaaresta ja löydetyistä rakenteista ei ole tutkimusta tehty Koivusen julkaisemien artikkeleiden lisäksi². Aihe on myös ajankohtainen. Maaseudun arkeologia on noussut perinteisen kaupunkeihin sijoittuvan historiallisen ajan arkeologian tutkimuksen rinnalle 2000-luvulla. Tutkimus painottuu kylläkin vahvasti Etelä-Suomeen erityisesti Uudellemaalle.³

Tutkimani rakennusjäänne löytyi kesän 1974 kaivauksilla, jolloin esille saatiin kaivettua rakennuksen kaakkoisnurkka ja siihen liittynyt viemäröintikuoppa. Oravaisensaareen palattiin vielä 1980, sillä keskeisen kaivausalueen ympäristöstä oli osittain purettu vanhaa rakennuskantaa ja myös uudisrakentamista oli suunnitteilla. Tällöin jo aiemmin löytynyt rakennusjäänne saatiin tutkittua lähes kokonaan, vaikkakin se oli vaurioitunut aiemmin maansiirtojen, aurauksen ja rakentamisten jäljiltä.⁴ Pentti Koivusen tulkinnan mukaan kyseessä on suurtupa, jonka laajuus oli noin 9x11 metriä. Ja se esineajoituksen perusteella olisi ollut käytössä jo 1500-luvulla.⁵ Rakenteelle on siis olemassa yksi tulkinta. Tehtäväni oli tutkia, millä tavalla näin jälkikäteen saatavilla oleva aineisto tukee tulkintaa vai voidaanko esittää erilainen tulkinta pohjaten nykytutkimukseen ja omaan tulkintaani saatavilla olevien aineistojen perusteella.

¹ Makkonen 1991; Luostarinen 2006; Sarajärvi 2012.

² Koivunen 1977, 1981, 1991.

³ Haggrén 2008: 10–22

⁴ Koivunen 1981.

⁵ Koivunen 1991.

Tutkimuskysymyksiäni ovat:

1. Mitä voidaan saada Oravaisensaaren kaivauksista irti melkein 50 vuotta myöhemmin kaivausraporttien puuttuessa? Mitä arkistomateriaali kertoo sen aikaisista kaivauksista ja mitä haasteita se luo tulkinnalle?
2. Mitä voidaan sanoa rakenteista näin jälkikäteen? Tukeeko kartta ja kuva aineisto Koivusen tulkintaa ”suurtuvasta” ja mitä arkistomateriaali antaa tulkinnan tueksi.
3. Mitä esineet kertovat rakenteista? Voidaanko niitä sitoa rakenteisiin tai antaako esinehajonnan tarkastelu viitteitä iästä.

Tutkimani alue rajautuu pitkälti tutkimuksen kohteena olevan oletetun yksittäisen rakennuksen lähiympäristöön eli rakennuksen sisälle jäävät alueet sekä seinärakenteiden lähialue. Rakennetta leikkaa länsipuolella uudempi rakennus ja siksi valitsemani tutkimusalue on hieman laajempi kuin pelkästään tutkittavan rakenteen lähiympäristö. Tämä siksi, että saataisiin parempi kuva, mitkä esineet liittyisivät mihinkin rakenteeseen ja onko esinehajonnassa jotain painotuskohtia. Tarkemmin sanottuna koordinaattien $x=0-14$ ja $y=-77-89$ sisään jäävä alue (ks. kartta 2). Käytännössä vuoden 1973 kaivauksilla aluetta tutkittiin kapean kaistaleen verran, jota hieman laajennettiin vuonna 1974 ja pääpaino on vuoden 1980 kaivauksilla, jolloin saatiin lähes koko rakenne kaivettua.

Ensimmäisessä osiossa työtäni esittelen lyhyesti historiallisen taustan ja tutkimushistorian. Toisessa pyrin selvittämään kaivausten kulkua ja metodeja eli esittelen lähdemateriaalin sekä käyn läpi sen ongelmakohtia. Seuraavaksi käyn läpi itse rakenteita karttojen ja valokuvien avulla. Lopuksi on tarkoitus tarkastella tutkimusalueen esineistöä suhteessa rakenteisiin, ja mitä ne antavat ajoituksen tueksi. Esineistöstä otan käsittelyyn aiemmin tutkittuja kokonaisuuksia, kuten liitupiiput, juomalasit ja valkosavikeramiikka. Lisäksi olen käynyt keramiikka aineiston kursorisesti läpi ja pyrkinyt erottamaan myös kivisavikeramiikan, fajanssin, posliinin ja piiposliinin.

1. TAUSTAA

Oravaisensaari sijaitsee Torniossa nykyisen Alavojakkalan kylässä noin 6 kilometriä Tornion kaupungista pohjoiseen. Se on yksi Tornionjoen saarista sen alajuoksulla. Seuraavassa taustoiton tutkimustani esittelemällä lyhyesti alueen historiaa sekä tutkimushistoriaa ja lopuksi käytettyä metodiikkaa ja teoriaa.

1.1. Pirkkalaisia ja Tornion asutushistoriaa

Oravaisensaaren asutushistoria pohjaa keskiajalle, sillä siitä tuli asutuskelpoinen maankohoamisen myötä 1050–1150-luvuilla.⁶ Tarkkaa asutusaikaa ei ole tiedossa, mutta huomionarvoista on, että 1500-luvulla ensimmäisen maakirjan ja siten kirjallisen todisteen mukaan Vojakkalassa⁷ on ollut jo hyvin vahva asutuskeskittymä. Se oli tuolloin suurin kylä jokivarressa.⁸ Saari on tietävästi saanut nimensä saarella asuneesta Oravaisen suvusta. Vielä 1500-luvulla saari on ollut lähellä jokisuuta ja sijainti on ollut edullinen kaupankäynnille. Etelässä oli meri ja kulku Tukholmaan ja aina Eurooppaan ja pohjoisessa metsät ja joet, joista saatiin runsaasti saalista.⁹ Tärkeimpiä vientituotteita oli kala. Katolinen Eurooppa kulutti suuria määriä kalaa, jota pohjoisen joissa riitti. Tämän myötä sekä Ruotsin kruunulla että katolisella kirkolla oli intresseissä tämän tulovirran haltuun ottoon. Keskiajalla kauppa keskittyi talonpoikien käsiin, sillä kaupunkeja ei vielä ollut ja talonpojille myönnettiin kruunun toimesta etuoikeuksia, joilla haluttiin ylläpitää lojaaliutta kruunulle. Tämän myötä syntyi pohjoisen pirkkalaisjärjestelmä, jossa muutamat talonpojat nousivat mahtiasemaan halliten käytännössä silloisen Ruotsin lappia niin hallinnollisesti kuin taloudellisestikin.¹⁰

Pirkkalaiset ovat nykytutkimuksen valossa joukko rikkaita talonpoikia, joille oli uskottu etuoikeus käydä kauppaa ja verottaa lappalaisia. Nimitys tulee sanasta birkarlar, jotka mainitaan joissakin keskiaikaisissa, mutta runsaimmin 1500-luvun asiakirjoissa.¹¹ Oravaisensaari nousee 1500-luvulla lapin hallinnolliseksi keskuksiksi.¹² Oravaisensaarella oli peräti kaksi pirkkalaistaloa 1500-luvulla,

⁶ Hjelmroos 1978: 55.

⁷ Oravaisensaari kuului Vojakkalan kylään, joka puolestaan oli osa Tornion pitäjää, joka jakaantui Ala- ja Yläpitäjään, myöhemmin Ala- ja Ylitornio. Raja näiden pitäjien välillä kulki Kainuunkylän ja Korpikylän välillä. Vojakkala kuului Alapitäjään. Vahtola 1991: 179–180.

⁸ Vahtola 1991: 179–180.

⁹ Koivunen 1991: 142–143.

¹⁰ Nurmi 2013.

¹¹ Vahtola 1982: 16.

¹² Nurmi 2013.

pohjoispäässä Mustaparran ja eteläpäässä Oravaisen.¹³ Pirkkalaisten valta-asema näkyy Mäntylän tutkimuksessa. Pirkkalaistalonpojilla oli kylien suurimmat tilat ja Vojakkala nousee tässäkin esille, sillä Alatornion pirkkalaisista puolet eli kahdeksan oli Vojakkalasta, kun muista kylistä pirkkalaisia oli korkeintaan kolme.¹⁴ Yksi kaivauspaikan valintaankin vaikuttava tekijä oli myös saaren eteläpäästä 1919 löytynyt runsas hopearaha-aarre, joka on ajoitettu 1400-luvulle.¹⁵

Mielenkiintoisen tekee Oravaisensaaresta myös siellä elänyt kuuluisa birkarl Niilo Oravainen. Tämä toimi Tornion, Länsimeren ja ajoittain Kemin Lapin voutina vuosien 1560 ja 1595 välisenä aikana, joskin hänet ehdittiin tänä aikana erottaa kolme kertaa. Syytöksissä kävi ilmi, että hän muun muassa peri liian isoja veroja ja muutenkin käytti asemaansa väärin. Hän oli myös hyvin rikas, sillä kuoltuaan hänen aitoistaan löydettiin pakoittain palttinaa, englantilaista kangasta ja venäläistä sarkaa sekä maasta kaivettiin kannullinen hopealusikoita.¹⁶ Niilo Niilonpoika Oravainen kuului vanhaan pirkkasukuun, joka oli kerännyt omaisuutensa Lapin kaupasta pitkältä ajalta. Hän oli vuoden 1570 hopeaveroluettelon perusteella, ei vain Tornion, vaan koko Suomen rikkaimpia talonpoikia. Hän oli myös hyvin kiistanalainen. Toisaalta hänestä tehtiin paljon valituksia ja hänet erotettiin monta kertaa, mutta kuitenkin hänet valittiin uudelleen, jotta asiat saatiin sujumaan, sillä vauraus mahdollisti kaupankäynnin. Esimerkkinä lappalaisten valitus siitä, että lapinvouti ei ollut ostanut heidän turkiksiaan kahteen vuoteen, kun Oravainen oli niitä ostanut joka vuosi.¹⁷

Vojakkalan ja sitä myöten Oravaisensaaren merkitys väheni Tornion kaupungin perustamisen myötä 1621. Kauppa tuli keskittää kaupunkiin, jolloin sitä oli kruunun helpompi valvoa ja verottaa. Tämä tarkoitti myös pirkkalaisten siirtymistä kaupunkiin, jos halusi kauppaoikeudet pitää. Kaupungin perustamisella on pitkä historia, joka ulottuu 1500-luvun viimeisille vuosikymmenille. Vastustus oli kuitenkin suurta. Kauppaa tehneet talonpojat eivät halunneet siirtyä kaupunkiin ja kaupungin paikastakin käytiin iso vääntö. Pirkkalaiset olivat pääosin talonpoikia, jotka omistivat suuria tiloja, joilta ei haluttu lähteä. Poiketen esimerkiksi Pohjanmaan talonpojista Tornion talonpojat eivät myöskään purjehtineet Tukholmaan tuolloin. Tavaroiden välittäminen etelään jätettiin vieraiden kontolle, jolloin voitiin keskittyä tilanhoitoon.¹⁸ Kaupungin perustamisen jälkeen laaditun asukasluettelon mukaan vanhoja pirkkalaisia ei kaupunkiin kuitenkaan muuttanut kuin kahdeksan.

¹³ Koivunen 1991: 143.

¹⁴ Mäntylä 1971: 16.

¹⁵ Koivunen 1991: 142.

¹⁶ Lundholm 1991: 313–314.

¹⁷ Vahtola 2006.

¹⁸ Mäntylä 1971: 13–24.

Syynä olivat todennäköisesti näiden omistavat tilat, joista ei haluttu luopua. Ensimmäisessä asukasluettelossa 1623 nähdään, että Vojakkalan pirkkalaisista puolet muutti kaupunkiin. Mäntylä tuo esiin Niilo Oravaisen vuoden 1629 kaupungin asukasluettelossa, jonka epäilee olevan vuoden 1620 pirkkalaisluettelossa mainittu Niilo Klemetinpoika. Tulkinta on kuitenkin hieman epävarma, sillä porvareille ei merkitty sukunimiä.¹⁹ Mahdollisesti nimen perusteella Oravaisensaaresta olisi ainakin yksi pirkkalainen muuttanut kaupunkiin ja hän olisi ollut myös kuuluisan Niilo Oravaisen sukua.

1.2. Tutkimushistoria

Tornion 350-vuotisjuhlassa 1971 Oulun yliopiston silloinen historian professori Kyösti Julku piti esitelmän, jossa hän kertoi ajatuksistaan, mihin pohjoisen tutkimusta pitäisi suunnata. Tämän jälkeen Göteborgin yliopiston historian professori Erik Lönnroth otti Julkuun yhteyttä ja ehdotti yhteistyötä pohjoisen tutkimuksen saralla. Ajatuksena oli Pohjois-Suomen ja -Ruotsin, lähinnä Tornionlaakson, asutushistorian tutkiminen niin historian tutkimuksen, nimistö tutkimuksen kuin arkeologian keinoin. Tarkoituksena oli tehdä tutkimusta yhteistyöhankkeena, jossa olisi mukana sekä Suomi että Ruotsi. Tutkimuksen lähtökodaksi otettiin aiemmasta poikkeava tutkimussuunta, jolla pyrittiin todistamaan, että asutuksen pohja ulottuisi keskiajan loppua kauemmas.²⁰

Suomen puolella projektin osana järjestettiin kesällä 1973 kaivaukset Tornion Oravaisensaaresta, joka sijaitsee noin kuusikilometriä Tornion kaupungista pohjoiseen Tornionjoella. Paikan valintaan oli syinä sen keskeinen sijainti joella, paikalta 1919 löydetty keskiaikainen rahalöytö, sekä siellä asunut kuuluisa Oravaisen lapinvoudinsuku. Lisäksi Oravaisensaari kuuluu Alavojakkalan kylään, joka oli Tornionlaakson suurimpia kyliä uuden ajan alussa. Alustavien kenttätutkimusten mukaan kaivausalueeksi tarkentui saaren eteläosa.²¹

Kaivauksia jatkettiin Oravaisensaaresta seuraavana vuonna ja vielä 1980. Kaikkiaan kaivausalue oli noin 1320 m². Kaivausalueita oli kaksi, joista Alatalon ketoa tutkittiin ensimmäisenä vuonna ja sieltä löytyi useampia rakennusjäänteitä ja muun muassa kalkkiuuni. Koivunen on kuitenkin tulkinnut löytyneiden rakenteiden ajoittuvan uuden ajan alkuun ja sitä nuoremmiksi. Toinen kaivausalue oli Pöykön pelto, jolla aloitettiin kaivaukset 1973 ja sitä seuranneet kaivaukset keskittyivätkin sitten jo

¹⁹ Mäntylä 1971: 33–34.

²⁰ Julku 1991: 95–96.

²¹ Koivunen 197a; Koivunen 1974b.

kokonaan tälle alueelle. Koivunen pitääkin tutkimushankkeen kannalta tätä aluetta tärkeänä, sillä sen rakenteiden hän on tulkinnut ajoittuvan vanhimmalta osaltaan aina 1400-luvulle eli keskiajan loppupuolelle ja esineistön.²²

Arkeologisia tutkimuksia tehtiin myös Ruotsin puolella Tornionjokea Norrbottenin museon toimesta. Hietaniemen Kirkkoniemeä kaivettiin vuosina 1974 sekä 1977–80 Thomas Wallerströmin johdolla. Paikalta löydettiin hautoja, rakennuksia, merkkejä tervan valmistuksesta ja jopa puolustusrakennelmasta. Rakennukset näyttäisivät olevan enemmän työpajoja kuin asuinrakennuksia. Wallerströmin tutkimukset toivat esiin, että Tornionlaakson pysyvän asutuksen juuret ovat Hietaniemen arkeologisen todistusaineiston mukaan Hämeessä ja Ylä-Satakunnassa. Viitteitä on myös karjalaisesta vaikutuksesta. Löydökset myös viittaavat pysyvän asutuksen muodostuneen viimeistään 1000- tai 1100-luvuilla. Markkinapaikan Wallerström tulkitsi sijainneen paikalla 1300-luvulta aina 1600-luvulle, jolloin Tornion kaupunki perustettiin ja eikä markkinapaikalle ollut enää tarvetta.²³

Suomen puolella arkeologiset tutkimukset ulottuivat myös uusille paikoille. Ylitornion Kainuunkylässä suoritettiin kaivaukset 1975, josta löydettiin merkkejä 1100-luvulle pohjautuvasta talonpoikaisasutuksesta. Myöhemmin tutkimusalue laajeni koko Pohjois-Suomea koskevaksi ja kaivauksia tehtiin muun muassa Rovaniemen Ylikylässä ja Keminmaan Valmarinniemiessä.²⁴

Oulun yliopiston historian laitos ja myöhemmin arkeologian oppiaineen tärkeä painopisteala on ollut Pohjois-Suomen ja myös Tornionlaakson historian tutkiminen.²⁵ Suomalais-ruotsalaisen tutkimushankkeen tavoite oli muuttaa vanhaa käsitystä, että Pohjois-Suomen kiinteä asutus olisi syntynyt vasta keskiajan lopulla ja olisi ollut tulosta lähinnä eteläisestä muuttoliikkeestä ja tämä saavutettiin. Alun keskiaikaan keskittyvä ja myöhemmin rautakauteen laajentunut tutkimus osoitti, että kiinteällä asutuksella on jatkumo ainakin rautakaudelta asti.²⁶ Tutkimushanke oli siis saavuttanut tavoitteensa ja pohjasi monelle myöhemmälle tutkimukselle.

²² Koivunen 199: 142.

²³ Wallerström 1995: 109–110, 145–147

²⁴ Julku 1991: 98–100

²⁵ Vahtola 1992: 17.

²⁶ Julku 1991: 95–105.

Näyttäisi vain, että arkeologisten tutkimusten osalta ainakin Tornionlaakson kohdalla tutkimus on jäänyt erilaisten artikkelien²⁷ varaan. Valitettavasti kaivausten saattaminen loppuun tieteellisen tutkimuksen kautta ei ole toteutunut niin hyvin kuin oli ajateltu. Oravaisensaaren kaivauksista oli suunnitteilla julkaisu²⁸, mutta tämä ei koskaan toteutunut. Ruotsin puolella Hietasaaren kaivauksista on Wallerströmin väitöskirja, joka kattavasti on käsitellyt ja esitellyt kaivausten tuloksia.²⁹ Suomen puolella laajempi tutkimus tehtiin lähinnä historiatieteiden puolella Jouko Vahtolan toimesta, joka pohjasi nimistötutkimukseen.³⁰

Tornion osalta tutkimuksessa tuli pitkä väli Oravaisensaaren kaivausten jälkeen. Maaseudun osalta tutkimuksia ei ole juurikaan tehty 80-luvun jälkeen. Tutkimuksen painopiste siirtyi etelämmäs ja maaseutukohteiksi voidaan luokitella Haukiputaan Kellon arkeologiset kaivaukset 1990–1991. Kaivausten tarkoituksena oli löytää Kellon keskiaikainen kappeli. Kappelia ei löydetty, mutta sen sijaan saatiin tietoa Kellon kylän varhaisvaiheista. Löytömateriaali viittasi Koivusen ja Sarkkisen mukaan 1200- ja 1300-lukujen vaihteeseen. Historiallisen ajan arkeologisen tutkimuksen painopiste kääntyi alueella kaupunkiarkeologiaan 90-luvun lopulla. Tornion kaupungin alueella on tehty useita kaupunkiarkeologisia kaivauksia vuodesta 1996 alkaen, viimeksi isompi kaivaus on tehty 2010 ja koekaivauksiakin viimeksi 2018.³¹ Kaupunkikaivauksien pohjalta on tehty kaksi väitöskirjaa³² ja useita Pro gradu -tutkielmia³³, jotka pohjautuivat kokonaan tai osittain Tornion kaupungin kaivausten löytöihin. Tässä kohtaa tulee myös mainita Oulun arkeologiset kaivaukset, joita on tehty pääosin 80-luvun lopulta 2000-luvun alkuvuosiin. Kaivauksien tutkimustuloksista on julkaistu laaja kattaus teoksessa *Historiaa kaupungin alla*, joka julkaistiin Oulun täyttäessä 400 vuotta 2005.³⁴

2000-luvulla keskiajan maaseudun arkeologiaa on tutkittu enemmän kuin koskaan Suomessa, joskin tutkimuskohteet ovat lähinnä Etelä-Suomessa ja keskittyvät Uudenmaan ja Varsinais-Suomen alueelle. Maaseudun arkeologiaa on tutkittu kyllä 1990-luvun puolellakin, mutta pääpaino on ollut kartanoiden tutkimisessa.³⁵ Maaseudun kylätonttien systemaattinen tutkiminen inventointien ja kaivausten kautta on vuosituhannen vaihteen jälkeen lisääntynyt vahvasti. Parhaiten on säilynyt

²⁷Koivunen 1977, 1981, 1991; Hjelmroos 1978; Julku 1991.

²⁸ Koivunen 1981: 150.

²⁹ Wallerström 1995.

³⁰ Vahtola 1980.

³¹ kyppi.fi: Muinaisjäännösrekisteri, kiinteät muinaisjäännökset, Tornion vanha asemakaava-alue.

³² Ylimaunu 2007; Nurmi 2011.

³³ Jylkkä 2004; Nurmi 2004; Puputti 2005; Pääkkönen 2006; Luostarinen 2006; Salo 2007; Sarajarvi 2012; Mutka 2012; Ahverdov 2016. Oulun yliopisto, Arkeologia, Tutkimus, Opinnäytetyöt. <https://www oulu.fi/arkeologia/node/8844>.

³⁴ Kallio & Lipponen 2005.

³⁵ Haggren 2008: 10–14.

Esboon Mankbyn keskiaikainen kylätontti. Siellä asukkaat joutuivat ulkoisista syistä muuttamaan pois Mankbysta 1556, jolloin paikalle ei ole muodostunut uudempia asutuskerroksia ja on päästy paremmin tutkimaan hyvin säilyneitä keskiaikaisia ja uuden ajan alun rakenteita. Yleensä kylät sijaitsevat niin hyvillä paikoilla, että asutus on jatkunut jopa näihin päiviin asti, jolloin vanhemmat kerrokset ovat jääneet uudempien alle ja niitä voi olla vaikea hahmottaa. Lähinnä pitkä asutushistoria samoilla paikoilla on lännessä yleisempää, kun idässä kaskiviljelyn alueilla ei pitkää jatkuvuutta samalla tavalla syntynyt, sillä viljelytapa vaatii siirtymistä aina uusille paikoille.³⁶

1.3. Teoreettinen ja metodinen tausta

Oravaisensaaren kaivaukset ajoittuvat arkeologisen tutkimuksen historialliseen taitekohtaan. Kun 60-luvulle asti tutkimus rajoittui pitkälti typologisiin³⁷ määrittelyihin ja tyyppien ajoituksiin, alettiin 70-luvulla laajentaa arkeologisia tutkimuskysymyksiä. Esineiden tunnistamisesta ja ajoituksesta on laajennettu tutkimaan taustalla vaikuttavia rakenteita ja suhteita ja niiden muutoksia sekä ihmistä osana ekologista kokonaisuutta.³⁸

Historiallisen ajan arkeologia tarkastelee kulttuureja ja aikakausia, joista on säilynyt myös kirjallisia lähteitä. Ajallisen rajan veto on ongelmallisempaa. Historiallinen aika Suomessa on rajattu yleensä ristiretkien jälkeiseen aikaan eli noin 1150-luvulta eteenpäin. Alueellisesti tässä on kuitenkin eroja, jos käytetään kriteerinä kirjallisia lähteitä.³⁹ Tornion osalta ensimmäiset kirjalliset lähteet ajoittuvat 1300-luvun alkuun⁴⁰, joten Tornion osalta historiallisen ajan voidaan määritellä alkaneen 1300-luvulta eteenpäin. Historiallinen arkeologia on tavattu jakaa vielä erilaisiin alakategorioihin, jotka voivat pohjautua ajalliseen rajaukseen, kuten keskiajan arkeologia tai sijainnin mukaiseen jaotteluun, kuten kaupunkiarkeologia tai maaseutuarkeologia.⁴¹ Historiallisen ajan arkeologiaan siis liittyy olennaisesti myös historiantutkimus, mutta suhde ei ole ongelmaton. Usein historialliset lähteet ja arkeologiset havainnot eivät tue toisiaan, eivätkä toisen tieteenalan tutkimustulokset ole suoraan verrannollisia. Niin arkeologinen lähde, kuten kaivausraportti, kuin kirjalliset lähteet ovat aina aikaan ja tuottajaan sidottuja, joten lähdekritiikki on aina tärkeä tutkimuksellinen lähtökohta.⁴²

³⁶ Haggren 2015: 464–471.

³⁷ Typologia tarkoittaa esineiden luokittelua toisistaan eroaviin ryhmiin ja perustuu esineissä havaittavien piirteiden erottamiseen ja hyödyntämiseen.

³⁸ Herva et al. 2008: 111–112.

³⁹ Lavento 2008: 23.

⁴⁰ Julku 1972: 62.

⁴¹ Lavento 2008: 23–24

⁴² Fewster 2008: 52–53.

Lähdekritiikkiä tarvitaan tutkimusaineiston käyttökelpoisuuden arvioimiseen. Arkeologiassa ulkoista lähdekritiikkiä tarvitaan tunnistamaan väärin tulkittuja löytöjä ja joskus harvoin väärennettyjä esineitä. Tärkeää on siis löytökontekstien arviointi. Sisäinen lähdekritiikki kohdistuu lähteen käyttötarkoituksen selvittämiseen ja sen laatijan motiiveihin. Tulee muistaa, että esineellä voi olla monia käyttötarkoituksia ja merkityksiä ja nämä voivat vaihtua valmistuksen aikaisesta sen elinkaaren loppupään tarkoituksiin ja merkityksiin. Kritiikki tulee muistaa myös kaiken arkistoidun ja julkaistun tiedon kohdalla, sillä virheitä voidaan tehdä myös tahattomasti. Myös aineiston muodostaja ja tausta tulee huomioida, sillä ne vaikuttavat aina enemmän ja vähemmän tutkijan näkemyksiin ja tulkintoihin.⁴³ Oravaisensaaren kohdalla on tärkeää nähdä aineiston muodostumisen aikakausi ja arkeologien metodien kehittyminen. Aineisto pitää nähdä sen aikakauden tuotoksena ja huomioida tutkimuksen lähtökohtien arviointi.

Historiallisen kohteen kaivaukset voivat olla hyvin erilaisia. Kenttätutkimuksen menetelmiin ja lähestymistapaan vaikuttaa paljon, tutkitaanko kaupunkikohdetta, yksittäistä taloa vai esimerkiksi puolustusrakennetta, puhumattakaan käytettävissä olevista resursseista. Säilyneet rakenteet ovat yleensä joko puuta, kiveä tai tiiltä ja niiden säilymisaste vaihtelee suuresti. Rakenteiden säilyvyydestä ja kunnosta tulee huolehtia myös tutkimuksen aikana, jotta kokonaisuus saadaan dokumentoitua kunnolla. Löytöjä historiallisilta kaivauksilta saadaan yleensä runsaasti ja se on hyvin monipuolista, joten myös sen käsittelyssä korostuu asiantuntemus ja resurssit. Nykyisin kaivauksissa on tärkeää ymmärtää maakerrosten, rakenteiden ja leikkausten stratigrafisia suhteita. Eli dokumentoidaan erilaiset yksiköt, omiksi kokonaisuuksiksi ja ilmiöiksi tulkitut, esimerkiksi tietynlainen maa-aines tai rakenne. Tärkeää olisi saada ylös yksikköjen koko, sijainti, muoto, koostumus ja stratigrafiset suhteet ja myös tulkinnat. Tämä on yksi kenttädokumentoinnin tärkeimmistä asioista. Arkeologisessa kaivauksessa korostuu sen ainutkertaisuus. Dokumentoinnin tarkkuus vaikuttaa suoraan lopputulokseen, sillä sitä on vaikea jälkikäteen muuttaa tai täydentää. Vaikka objektiivisuus on tärkeää, tulee muistaa, että siihen vaikuttaa suuresti kenttäarkeologin subjektiivinen osaaminen ja kokemusmaailma.⁴⁴

⁴³ Herva 2008: 126–128.

⁴⁴ Seppänen 2008: 219–219.

2. ARKISTOJEN VALOSSA, AJANKUVAUSTA JA HAASTEITA

Seuraavassa käyn läpi kaivausten kulkua ja silloisia metodeja sekä käytettävissä olleita aineistoja. Tuon myös esille niiden ongelmakohtia suhteessa työhöni. Tarkoitukseni on antaa kuva tehdyistä kaivauksista ja mitä niistä on jäänyt tähän päivään.

Käytettävissäni oli siis alustavat raportit vuosilta 1973⁴⁵ ja 1980, esineluettelo, paljon valokuvia sekä karttoja. Lisäksi löysin kaikkien kaivausten päiväkirjat ja kirjeenvaihtoa. Vuonna 1980 suoritettujen kaivausten kartat olivat piirretty puhtaaksi kalvoille, jotka skannasin, mutta aiempien vuosien kohdalla karttamateriaali oli sekava ja päädyin lopulta käyttämään alkuperäisiä luonnoksia, joista piirsin puhtaaksi rajaamaani aluetta koskevat kartat. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion digitointiprojektin myötä sain vielä karttoihin lisäyksiä lähinnä isojen puhtaaksi piirrettyjen karttojen osalta, joita en ollut pystynyt skannaamaan niiden koon vuoksi sekä digitoidut kuvat, jolloin käytössäni oli kaikki kuvat helpommin selattavassa muodossa.

Oravaisensaaren kaivaukset olivat osa tutkimusprojektia, jonka tutkimuksen lähtökohtana oli selvittää Tornionlaakson ja Peräpohjolan asutuksen alkuperää, joskin Koivunen tarkentaa alustavassa kaivauskertomuksessa kesän 1973 kaivausten osalta, että kaivausten tarkoitus oli myös löytää Oravaisen lapinvoutisuvun asuntojen jäännökset sekä tarkistaa olisiko alue linnoitettu.⁴⁶

2.1. Oravaisensaaren kaivaukset 1973-74

Ensimmäisenä vuonna kaivausalueita oli kaksi: Alatalon keto sekä myöhemmässä vaiheessa Pöykön pelto.⁴⁷ Näistä jälkimmäinen on oleellinen tutkimukseni kannalta. Löytöluettelon ja kaivauspäiväkirjan perusteella Pöykön pellolla eli kaivausalue II:lla kaivettiin käytännössä viimeisen kahden viikon aikana ja varsinaista kaivausaluetta viimeisen viikon aikana. Löytöluettelon perusteella peltomaan jälkeisiin kerroksiin päästään vasta viimeisellä viikolla.⁴⁸ Eli käytännössä tutkiini kerroksiin päästään käsiksi vasta viimeisellä viikolla. Vuonna 1973 kaivettiin rajaamaani aluetta 2m x 8m laajuinen alue sen eteläosasta (KARTTA 2). Kartoissa, joita tutkimaltani alueelta löytyi kaksi kappaletta (KARTAT 4 ja 5), toisessa nähdään puu/hirsirakenne, joka sijoittuu ruutujen +6, -91– -89 keskelle ja kulkee molempien ruutujen läpi. Paksuudeltaan se vaihtelee noin 40–45 cm

⁴⁵ Käytän tässä työssäni arkistoaineistosta löytynyttä alustavaa kaivausraporttia, joka on hieman laajempi kuin Oulun historiaseuran julkaisusarjassa julkaistu versio (Scripta historica 4, 1974). Se on myös Museovirastolle lähetetty virallinen alustava kaivausraportti.

⁴⁶ Koivunen 1974a.

⁴⁷ Koivunen 1974a; Koivunen 1974b

⁴⁸ Koivunen 1974b; Oravaisensaaren kaivausten löytöluettelo.

välillä. Tulkintaa tälle rakenteelle ei ilmeisesti ole annettu vielä tässä vaiheessa eli kesällä 1973, sillä sitä ei mainita kaivauspäiväkirjassa⁴⁹ eikä alustavassa kaivauskertomuksessa⁵⁰.

Kaivauksia jatkettiin heti seuraavana kesänä, joten oletan, että kaivausmenetelmät ja tarkkuus ovat samanlaiset molempina vuosina ja näin ollen käsittelen nämä kaivaukset yhtenä kokonaisuutena. Alustavassa kaivauskertomuksessa myös mainitaan, että kaivausalue II eli Pöykön pellon kaivausalue jätettiin auki. Koivunen kirjoittaa ”kenttäkaivausalue haluttiin jättää auki kaivettuna 1500/1600-lukujen tasoon, jotta voitaisiin havainnoida kasvaako alueella ns. vanhoja kulttuurikasveja.”⁵¹ Eli vuoden 1973 kaivausalue ja koordinaatit olivat tarkoin tiedossa lähdettäessä jatkamaan 1974.

Kesällä 1974 Pöykön pellon kaivausalue laajeni tutkimani alueen kohdalla vielä 10 kaivausruudulla, jolloin rajaamani alue laajeni 4m x 14m käsittäväksi alueeksi. Tuolloin kaivettiin esille alueelta puurosken peittämä kuoppa ja sen vierestä paalureikä. Lisäksi löydettiin hirsiiä ja puurakenteita, jotka muodostivat rakennuksen nurkan. Tästä rakenteesta mainitaan kaivauspäiväkirjassa vain, että se on selvä pitkänurkkainen rakennuspohja ruudussa +10, -87⁵². Jo edellisvuonna löytynyt rakenne, joka oli karttoihin merkitty hirsi/puu rakenteena, jatkuu samassa linjassa pohjoiseen ja siitä on kirjattu, että ruudusta +6,-97 ruutuun +6, -87 ulottuva oja onkin vahvasta hirrestä tehty hirsiaita.⁵³ Tämä rakenne rikkoo osin rakennuksen seinälinjaa. Lisäksi kartoissa näkyy pienistä kivistä ja paikoin tiilistä koostuva kivijalka.

Kokonaisuudessaan Pöykön pellolla kaivausaluetta laajennettiin kaikkiaan yli 400m². Eli laajasta kaivausalueesta oli kyse ja Pöykön pellolla kaivettiin käytännössä vain 6 viikkoa (2 viikkoa 1973 ja 4 viikkoa 1974) näiden kaivausvuosien aikana. Esineluetteloita tarkasteltaessa voidaan nähdä, että kyseessä oli laaja ja runsaslöytöinen kaivaus, jonka hallinnointi oli varmasti haastavaa. Kaivaustenjohtajana toiminut Pentti Koivunen oli myös uransa alussa ja kaivaus oli todennäköisesti ensimmäisiä ainakin tämän mittaluokan kaivauksia. Koivusen juhla- ja muistokirjasta selviää, että itseasiassa Koivunen valmistui vuonna 1974.⁵⁴ Toisaalta hänellä jonkin verran täytyi kaivauskokemusta olla, sillä hän kirjoitti luvun 1973 julkaistuun arkeologian kenttätöiden teokseen. Siinä hän käy läpi lähinnä kaupunkiarkeologian tilaa Suomessa. Hänen tekstistään saa sen kuvan, ettei kaupunkiarkeologisia

⁴⁹ Koivunen 1974b.

⁵⁰ Koivunen 1974a.

⁵¹ Koivunen 1974a.

⁵² Koivunen 1974b: päiväkirjamerkintä 23.8.1974.

⁵³ Koivunen 1974b: päiväkirjamerkintä 23.8.1974.

⁵⁴ Jarva 2009: 8.

varsinaisia kaivauksia juurikaan ole tehty. Pääpaino on ollut valvoa erilaisia maansiirtotöitä historiallisilla paikoilla.⁵⁵ Näin ollen voidaan todeta, että historiallisen ajan kaivaukset ovat vielä hakemassa oikeita tekniikoita ja metodeja.

Kaivausporukka koostui opiskelijoista ja työllistetyistä.⁵⁶ Kun katsotaan käytettävissä ollutta aikaa ja kaivausten pinta-alaa, voidaan nähdä, että melko lyhyessä ajassa kaivettiin isoja alueita ja kun kaivauksilla työvoima oli suurimmaksi osaksi melko kokematon, on kaivausten hallinta ja dokumentoinnin valvonta ollut varmasti haastavaa. Erityisesti työllistettyjen osalta on aina haaste motivoida ja kouluttaa lyhyessä ajassa arkeologisen kaivauksen saloihin. Kaivausalue oli kuitenkin kaupunkikaivauksista poiketen hyvin yhtenäinen eli tämä antaa melko yhtenäisen kuvan alueesta verrattuna tämän päivän kaupunki kaivauksiin, jotka voivat olla melko pirstaleisia. Päälimmäiset kerrokset olivat häiriintyneet ja ilmeisesti peltoa on kynnetty aika syvältä, mutta silti koko kaivausalueelta löytyi rakenteita, mikä viittaa pitkäaikaiseen asutukseen ja toimintaan alueella.

Metodien osalta alustava kaivauskertomus tarkentaa, että rakenteita olisi etsitty aluksi lapiolla ja sitten siirrytty lastoihin ja harjoihin.⁵⁷ Koivunen muisteli, että peltokerrokset on kaivettu lapiolla, jonka jälkeen siirrytty lastoilla kaivamiseen, kuitenkin niin, että kaikki kaivettu maa on pyritty huolellisesti seulomaan.⁵⁸ Myös metallinilmaisoin on ollut käytössä 1974 kaivauksilla. Ilmeisesti ruudut on tarkistettu vielä metallinilmaisimella pohjaan kaivuun jälkeen.⁵⁹ Puisista rakenteista ei ole, ainakaan päiväkirjojen mukaan, otettu näytteitä. Näytteitä on otettu lähinnä biologeille eli kasvitieteellistä tutkimusta tehtiin kaivausten rinnalla.⁶⁰ 1973 kaivauspäiväkirjassa mainitaan, että koeojat olisi ajettu traktorilla ja lanalla.⁶¹ Myös myöhempien kaivausten kuvissa näkyy työkoneita eli ilmeisesti alussa on saatettu hyödyntää koneita ja ainakin lopuksi on kuopat täytetty konevoimin.

Karttoja ja löytöluetteloa tarkastelemalla nähdään, että kaivausalue on jaettu 2x2m ruutuihin. Tasoja näyttäisi olevan pintakerros, peltokerros ja 1. ja 2. taso. Löytöluettelossa mainitaan myös 3.kerros, mutta yksittäisten löytöjen kohdalla, eli pääosin näyttäisi olevan kaksi varsinaista kulttuurikerrosta. Karttojen perusteella tasoista ei saa selkeää kuvaa, sillä kartat vaihtelevat alueittain. Ensinnäkin kartat kattavat usein useamman ruudun, mutta eivät aina samoja eli kartat menevät osin päällekkäin, mutta

⁵⁵ Koivunen 1973: 171–183.

⁵⁶ Koivunen 1974a, 1974b.

⁵⁷ Koivunen 1974a.

⁵⁸ Koivunen 2013.

⁵⁹ Koivunen 1974b: päiväkirjamerkintä 15.8.1974.

⁶⁰ Koivunen 1974b: päiväkirjamerkintä 28.8.1974; Hjelmroos 1978.

⁶¹ Koivunen 1974b: päiväkirjamerkintä 7.8.1973.

samalla joistain ruuduista on piirretty vain yksi taso ja toisista useampi. Ongelmana on, että tasoa ei välttämättä ole kirjattu, joten karttoja joutuu vertailemaan toisiinsa ja tarkastelemalla vaaitusarvoja ja mahdollisia kuvia ehkä saa selvän mistä tasosta mikäkin kartta on ja miten ne suhtautuvat toisiinsa. Originaaleista näkyy, että piirtäjiä on ollut useampi, mutta yleensä piirtäjää ei ole merkitty karttaan. Mielestäni oletetut tasot 1 ja 2, ovat hieman keinotekoisia, sillä en löytänyt oikein tietoa, mihin nämä perustuvat. Rakenteet näyttäisivät tulevan paikoin esille jo heti peltokerroksen jälkeen ja vaikka mainitaan, että peltokerros on joissain kohdin paksumpaa kuin toisaalta ei tätä tietoa ole ainakaan päiväkirjoissa ole pohdittu sen enempää tai taustoitettu, mitä kerrokset ovat. Arkeologian kenttätöistä ilmestyi ohjeistus⁶² 1973. Ohjeistus tuolloin historiallisilla kaivauksilla oli kaivaa aluksi tasoittain ja kerrosten alkaessa hahmottua siirtyä kerroksittaiseen kaivamiseen eli aletaan tarkemmin kiinnittää huomiota erilaisiin maakerrokseen ja maalaatuihin.⁶³ Pentti Koivusta haastatellessani muisteli hän, että tasoja olisi piirretty sen mukaan oliko löytöjä⁶⁴ eli ilmeisesti, jos kerroksesta ei merkittäviä löytöjä tai lähinnä rakenteita ollut, niin sitä ei olisi piirretty. Profiilipiirroksia ei juurikaan ole ja Koivunen toteaaakin kirjeessään Hjelmroosille, että piirtämisen sijaan on tyydytty kuvaamaan värifilmille⁶⁵. Tämä voi toimia kaivaustenjohtajalle muistin virikkeeksi, mutta näin jälkikäteen kuvia ja karttoja tutkivalle eivät nämä profiilit ihan aukea. Mitä eri kerrokset esittävät eivät näy kuvissa, kun värit ja yksityiskohdat jäävät tulkinnanvaraisiksi.

Näistä molemmista kaivauksista on kaivauspäiväkirjat, jotka hieman kertovat rakenteista ja Koivusen tulkinnoista, mutta vain vähän. Itselleni jäi kirjoituksista toisaalta kuva, että tulkintoja tehtiin suoralta kädeltä, mutta perusteluja näille ei niin paljon saa. Kaivauspäiväkirjat ovat ehkä enemmän kaivaustenjohtajan päiväkirjoja niin, että ison osan vie maininnat kaivauskokoonpanosta, ilmasta ja muun muassa paikalla käyneistä ihmisistä, esimerkiksi lehdistötilaisuuksista.

15.8.1973 Kaivaukset jatkuvat kauniin sään vallitessa. Aloitettu tosissaan keskeisen ketoalueen kaivuu. Löytöjä vielä niukasti, mutta koejoja B:n länsipään laajennus tuottoisa; lyijyblommi ja maassa erottuva soikea kuoppa. Lehtimiehet kävivät: Hesari päivällä, Kaleva iltapäivällä. Samoin Veli Arrela.⁶⁶

⁶² Purhonen & Söyrinki 1973.

⁶³ Luppi 1973: 185.

⁶⁴ Koivunen 2013.

⁶⁵ Koivunen 1975.

⁶⁶ Koivunen1974b: päiväkirjamerkintä 15.8.1973.

Kaivauspäiväkirjat ovat myös ajankuva ja kirjoittajansa kuva. Päiväkirjaa on pidetty hyvin lyhyesti myös viikonloppujen osalta ja Koivunen mainitsee jopa kihlautuneensa ensimmäisten kaivausten aikana, jota juhlittiin Pohjanhovissa. Seuraavana päivänä tehtiin yhdessä ruutumuistiinpanoja. Toisaalta oli kirjattu ylös paikallisten huomioita ja tietoa alueesta.⁶⁷

Ensimmäisen vuoden kaivauksista on myös alustava kaivausraportti.⁶⁸ Toiselta vuodelta tätä ei ilmeisesti ole tehty. Lisäksi karttoja on, mutta kuten edellä totesin ovat ne vähän sirpalemaisista eikä läheskään kaikkia tasoja ole piirretty. Ensimmäisen kahden vuoden osalta olen hyödyntänyt tässä työssä kenttäpiirroksia, joista piirsin puhtaaksi ne, jotka olivat rajaamaltani alueelta.

2.2. Jatko-kaivaukset 1980

Oravaisensaareen ja Pöykön pellolle palattiin alku syksystä 1980 ja kaivaukset kestivät neljä viikkoa. Poiketen aiemmista kaivauksista näyttää työvoima koostuvan näillä kaivauksilla opiskelijoista⁶⁹ eli työvoima on ehkä vähän paremmin perillä arkeologisten kaivausten perusteista, mikä helpottaa kaivausten hallintaa. Tuolloin kaivausalue laajennettiin pohjoiseen. Kaivausalue näyttää olevan reunoiltaan rikkonaisempi eli se ei ole mikään selkeä suorakaide tai vastaava ja esimerkiksi ruudut eivät ole pelkästään 2m x 2m kokoisia vaan löytyy myös 1m x 2m ja 1m x 1m ruutuja sekä vähän epämääräisempiä pistoja.

Ensimmäinen haaste 1980 kaivauksilla oli löytää vanha koordinaatisto. Koivunen toteaa kaivauspäiväkirjassa, että neljäntenä kaivauspäivänä löytyy vasta ensimmäinen -74 kaivausten paalun paikka, jolla saadaan koordinaatisto tarkennettua ja virhemarginaali koordinaatistossa olisi 5 cm. Eli pieni virhemarginaali jää yhdistettäessä aiempia kaivauksia viimeiseen. Lisäksi mainitaan c-rakennuksen, joka on siis Koivusen suurtuvaksi tulkitsema rakennus, eteläiset tai lounaiset hirret.⁷⁰ Ilmeisesti nurkkauksen hirsä ei siis aiemmilla kaivauksilla olisi poistettu, vaan ne olisi jätetty paikalleen. Tätä tukee myös se, että kivijalka (pienen kivien rivi) löydettiin vasta 1980 kaivauksilla.

Muuten menetelmät vaikuttavat lähes samoilta kuin aiemmilla kaivauksilla. Kaivausruudut ovat pääosin samat eli 2m x 2m. Ja ilmeisesti on taas kaivettu ainakin päällimmäiset turve- ja peltokerrokset

⁶⁷ Koivunen 1974b.

⁶⁸ Koivunen 1974a.

⁶⁹ Koivunen 1981: 145–146.

⁷⁰ Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 18.8.1980.

lapiolla ja sitten siirrytty lastoilla kaivamiseen.⁷¹ Kuvia vertaamalla olisin kuitenkin näkevinäni, että ei ole kaivettu puhtaasti tasoissa, vaan näyttäisi, että erottuvia erilaisia maa-aineksia olisi kaivettu nykytermein stratigrafisina yksikköinä. Enemmän ainakin kuin aiemmilla kaivauksilla, mikä paikoin näkyy pieninäkin kuopanteina ja kaivantoina. Selkein ero on huomattavissa kuitenkin dokumentoinnissa. Kaivauspäiväkirja on paljon yksityiskohtaisempi ja kartoissa on paremmin kuvattu myös maa-ainesta. Näiltä kaivauksilta on myös olemassa alustava kaivausraportti⁷², joka kokoa selkeämmin löydökset sekä tulkinnat. Poikkeuksena aiempiin näillä kaivauksilla kaivauspäiväkirjan mukaan otettiin näytteitä hirsistä⁷³, mutta ilmeisesti niitä ei jostain syystä ole tutkittu. Ainakaan en ole löytänyt mainintoja analyyseistä.

1980 kaivauksilta löytyi jo paremmin puhtaaksi piirrettyä karttamateriaalia. Tässäkin ongelma on edelleen sama eli eri tasoja ei välttämättä ole tallennettu, vaan joistain paikoin löytyy vain yksi kartta ja jostain kohti useampi ja edelleenkin tasoja ei ole välttämättä kirjattu, joten tulkinnan joutuu tekemään esimerkiksi vaaitusarvojen ja mahdollisten kuvien perusteella. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion arkistot on käyty läpi ja kartat, myös isommat, digitoitiin ja olen vielä joitakin karttalöytöjä tehnyt näistä digitoiduista. Erityisesti apua on ollut kartasta, jossa on koottuna kaikki rakenteet yhdelle pohjalle, jolloin kokonaiskuva on ollut paljon helpompi hahmottaa (KARTTA 3). Tämä alkuperäinen kartta on isolle kalvolle piirretty, joten se ei ollut skannattavissa arkeologian laboratoriossa aloittaessani työtä. Huomioitava on kuitenkin, että vaikka siihen on koottu aika kattavasti rakenteet, ei niiden suhteita ja tasoja siinä ole huomioitu. Ainoa, jolla voi hakea osviittaa on vaaitusarvot, jolloin nähdään hiukan paremmin rakenteiden suhteita toisiinsa. Myöskään maa-aineksia ei ole tähän karttaan merkitty, joten olen käynyt myös ruutukarttoja läpi.

Vuoden 1980 kartoissa on tarkemmin kirjattu karttoihin maa-aines. Alueella on pääosin laajoja alueita lievästi hiilestä ja noesta värjäytyneitä maata ja vaaleanharmaata savihiekkaa ja paikoin on vahvempia hiilen ja noen värjäymiä alueita. Tukea rakenteiden tulkintaan näistä ei kuitenkaan mielestäni juurikaan ole. Karttojen ongelmana on, että ne ovat pääosin vain yhdestä tasosta piirrettyjä, joten on vaikea hahmottaa mitkä rakenteet ja maakerrokset kuuluvat mihinkin tasoon. Vain vaaitusarvojen avulla saa jotain osviittaa, mutta tässäkin on ongelmana se, että kerrokset eivät ole identtisiä vaan kulttuurikerroksen sijainti ja paksuus vaihtelee alueella. Koivunen mainitsee, että kulttuurikerros on 1980 kaivausten itäisellä osiolla ohuempaa ja että peltokerros ulottuu syvälle

⁷¹ Koivunen 1980.

⁷² Koivunen 1981.

⁷³ Koivunen 1980.

itäisellä laidalla ja rakenteet ovat hyvin epämääräisiä lähinnä puuroskamuodostelmia, muutamia selkeitä hirsii lukuun ottamatta. Länsipäässä taas hirret tulivat esiin heti turvekerroksen alta eli aika pinnasta.⁷⁴ Myöskään profiilipiirroksia ei ole kuin yksi, ja sekin on oikeastaan tutkimani alueen ulkopuolella, ja sen perusteella en uskalla tulkintoja tehdä. Profiileja on kyllä jonkin verran kuvattu, mutta näissä on ongelmana se, että tarkempien kuvailu tietojen puuttuessa, eivät ne ole kovin informatiivisia.

Kaivaustasojen ja rakenteiden suhteita toisiinsa vaikeuttaa mielestäni myös se, että kuvia ja karttoja vertailemalla näyttää, että kaikkia kiviä ei ole piirretty karttoihin ja toisaalta joissain kohti näyttäisi, että kaivettaessa syvemmälle kivi onkin ollut isompi kuin karttaan piirretty. Myöskään kaikkia puurakenteita ei näyttäisi olevan piirretty. Erityisesti ruudut +6, -85 ja +8, -85 ovat puutteellisesti dokumentoituja kuvia tarkastellessa. Ongelmallista on myös, että puurakenteet ovat erittäin huonosti säilyneitä ja Koivunen mainitseekin kaivauspäiväkirjassaan 1980, että jopa niiden kuvaaminen on ongelmallista, kun ne meinaavat esiin kaivun jälkeen hapertua, mutta kosteuttamistakaan ei voida tehdä, jottei seulominen vaikeutuisi.⁷⁵ Myös kuvia tarkastelemalla on vaikea nähdä, onko kyseessä hirren vai lankun tai laudan jäänteet kyseessä. Joten ollaan sen varassa, onko karttaan tai kaivauspäiväkirjaan kirjattu kuvausta, onko kyseessä hirsi vai lankku tai lauta tai onko alun perinkään pystytty tunnistamaan. Joskin tämä on tyypillinen arkeologian ongelma. Tavallisimmin rakennuksista on säilynyt vain alin hirsikerta, mahdollisesti muutama salvosnurkka, nurkkakiviä ja seinälinjojen kiviperustusta sekä tulisijan jäänteitä.⁷⁶ Oravaisensaarella tutkimani alueen osalta rakenteet ovat hyvin huonosti säilyneitä, joten tulkintojen tekeminen on hyvin vaikeaa.

Näiltä 1980 kaivauksilta on paljon kattavampi ja tarkempi päiväkirja, jossa joka päivältä on kirjattu huomioita kaivauksilta. Eli informaatiota löytyy paremmin, mutta valitettavasti tämä on myös hieman katkelmallista. Paikoin on vaikea tulkita missä kohdin ollaan eli mitä rakennelmaa selvennetään ja rakenteista ja paikoista hypitään välillä toiseen niin, että jää miettimään, mikä kuvaus liittyy mihinkin. Myös se, että kyseessä on raakaversio eli joku muu on purkanut ja kirjoittanut Koivusen sanelunauhoilta päiväkirjan ja paikoin sinne on jäänyt epäselvyyksiä ja jopa pätkiä puuttuu eli ilmeisesti ovat olleet niin epäselviä, ettei puhtaaksikirjoittaja ole saanut ollenkaan selvää mitä puhuttu. Päiväkirjasta saa kuvan, että on pyritty samoin tein tulkitsemaan rakenteita ja löytöjä. Välillä näitä on sitten tarkistettu ja korjailtakin eli itselleni oli paikoin vaikeaa pysyä kärryillä, mitä mistäkin

⁷⁴ Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 20. ja 21.8.1980.

⁷⁵ Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 22.8.1980.

⁷⁶ Seppänen 1999: 26.

oli tulkittu. Paremmiin kuva olisi ehkä muodostunut, jos kaivaustenjohtaja olisi ehtinyt käydä ja kirjoittaa vielä puhtaaksi ja tarkentaa, missä missäkin kohtaa ollaan, mutta tämä on jäänyt.

2.3. Kuvia ja esinelöytöjä

Kuvia pyrin käyttämään apuna niiltä osin kuin mahdollista ja tässäkin isona apuna oli digitoidut kuvat, jotka sain vielä käyttööni. Moni asia selkiintyi tässä vaiheessa. Digitoituihin kuviin oli paremmiin löytynyt tietoja kuin itse aikanaan olin löytänyt tai sitten vain työn edetessä alkoi kaivausalue paremmiin hahmottua ja selailun helpottuessa digitoinnin myötä löysin jo enemmän kuvia, jotka selkiyttivät kuvaani kaivauksista. Vaikka siltikin hahmotus on edelleen vaikeaa ja kuvissa kaivausalueella näkyy selkeästi, miten on kaivettu joitain kohtia paljon syvemmälle kuin toisia ja syy tähän ei minulle ihan aukea. Kuvienkin osalta 1980 kaivauksien kuvamateriaali on kattavampaa ja niistä on jo enemmän apua eri tasojen hahmottamiseen, joskin tässä on vaarana ylitulkitseminen. Kuvakulma valehtelee aina vähän. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että kuvissa on näkevinään suoran yhteyden rakenteissa tai linjoja, joita sitten karttoja tarkastelemalla huomataan, etteivät ne olekaan ollenkaan linjassa.

Kaivausmenetelmät olivat vasta muotoutumassa ja kaivaustenjohtaja itsekin mainitsee työn edenneen osin virheistä oppimisen kautta, erityisesti 70-luvun kaivauksilla.⁷⁷ Selkeimmin näkyy ero 70-luvulla ja 1980 suoritettujen kaivausten välillä. Esimerkiksi maa-aineksia ja myös rakenteita on kuvattu paremmiin jälkimmäisissä kaivauksissa niin kartoissa kuin kaivauspäiväkirjoissa. Mutta isoin ero on toki nykypäivän kaivauksiin verrattuna. Stratigrafia ei vielä ole selkiytynyt ja maa-ainesten dokumentointi ja niiden vertaaminen toisiinsa on kuitenkin vielä vasta hahmottumassa. Ennen kaikkea näiden kaivausten ongelma on ollut niiden massiivinen koko ja se, että jälkitöille on jäänyt ihan liian vähän painoarvoa, minkä kyllä kaivaustenjohtajakin on tunnistanut jo tuolloin. Koivunen toteaaakin, että tutkimustulokset eivät ole valmiita ennen kuin ne on mahdollisimman täydellisesti julkaistu.⁷⁸ Suunnitteilla oli julkaisu, mutta sitä ei koskaan saatu julkaistua. Kaivausten julkaisut ovat rajoittuneet alustaviin kaivausraportteihin, artikkeleihin sekä Tornionlaakson historiassa julkaistuun artikkeliin kaivauksista.⁷⁹ Myöhemmin yksittäisiä esineryhmiä ovat tutkineet graduissaan Merja Makkonen, Marja-Riitta Luostarinen ja Kati Sarajärvi.⁸⁰

⁷⁷ Koivunen 1981: 149.

⁷⁸ Koivunen 1981: 145.

⁷⁹ Koivunen 1974c; Koivunen 1977; Koivunen 1981; Koivunen 1991.

⁸⁰ Makkonen 1991; Luostarinen 2006; Sarajärvi 2012.

Esineiden osalta on olemassa luettelot⁸¹, joihin on koottu kaikkien kolmen eri kaivausten löydöt. Ilmeisesti löytöluettelot on koottu siis 1980 kaivausten jälkeen ja puhtaaksikirjoitettu mahdollisesti aiottua julkaisua varten. Esineet on myös kuvattu, mutta lähinnä niin että yhdellä dialla on useampi löytö, riippuen esineiden koosta.⁸²

Löytöluetteloiden esineet on kirjattu löytöruuduittain ja joihinkin yksittäisiin on kirjattu myös tarkemmat koordinaatit. Ongelmana näissä on kuitenkin, että käytössä on ollut aika isot ruudut, mikä vaikeuttaa esineiden suhteuttamista rakenteisiin. Ovatko löydöt rakenteen sisä- vai ulkopuolelta ja kuinka läheltä rakennetta. Aiemmissa tutkimuksissa on käsitelty koko kaivausten löytöjä erittelemättä niitä alueittain tai ottamatta kantaa löytökerrokseen.⁸³ Sarajärvi totesi suoraan, ettei ole mahdollista yhdistää esineitä rakenteisiin.⁸⁴ Löytöihin on myös kirjattu löytöluettelossa pääosin taso/kerros ja paikoin on mainittu rakenne, joten yritän vertailla siltä osin kuin saan tasoja selvitettyä suhteessa rakenteisiin, onko mahdollista käyttää esineitä antamaan edes osviitta iän määrittämiseen. Tässä isoin ongelma on juuri tasojen ongelma. Esineille on annettu löytötasot, mutta tässä tullaan ongelmaan, kuinka vertailukelpoisia eri kaivausten tasot ovat ja kun löytöluettelon mukaan on olemassa vain kaksi varsinaista kaivaustasoa herättää se myös kysymyksiä. Kuten jo aiemmin mainitsin, liittyy tasojen määrittelyyn paljon kysymyksiä. Selkeämpiä ovat maininnat pinta/turvekerrokseen ja peltokerrokseen liittyvistä löydöistä ja olenkin rajannut esineiden otannasta pinta- ja peltokerroksesta löytyneet löydöt pois, sillä sekoittuneena kerroksena sen antama informaatio jää tulkinnanvaraiseksi. Toki voidaan argumentoida mikä on peltokerros ja miten se eroaa kulttuurikerroksista, mutta tämän työn puitteissa ei ole mahdollista lähteä tätä tarkemmin tutkimaan ja luotan tässä kohtaa Koivusen tulkintaan. Tämä myös kaventaa laajaa löytöaineistoa, jolloin sitä on vähän helpompi käsitellä tässä työssä.

Löydöistä otin käsittelyyn vain jo aiemman rajaukseni sisälle eli tutkimani alueen sisälle sijoittuvat löydöt. Esineryhmistä olen valinnut sellaiset, joita on jo aiemmin tutkittu, kuten liitupiiput, valkosavikeramiikka ja lasiesineistö.⁸⁵ Tarkoitus ei ole tehdä laajaa esinetutkimusta, sillä tämän työn puitteissa ei aika riitä. Pyrin uudemman tutkimuksen kautta tarkastelemaan tutkimieni rakenteiden ja

⁸¹ Luettelot käsittivät kansioihin kootut kirjoituskoneella kirjoitetut luettelot, jotka löytyivät tuolloin Oulun yliopiston arkeologian laboratoriosta.

⁸² OS 73–74 luetteloitu esineistö 2197–2693 sekä OS -80 luetteloitu esineistö 5558–5757, Oulun yliopiston arkeologian diakokoelma

⁸³ Makkonen 1991; Luostarinen 2006.

⁸⁴ Sarajärvi 2012: 10.

⁸⁵ Makkonen 1991; Luostarinen 2006; Sarajärvi 2012.

alueen ajoitusta eli tukevatko ne aiempia Koivusen ajoituksia. Lisäksi tarkastelen hieman keramiikkaa yleisemällä tasolla. Esineluettelossa esimerkiksi keramiikka on aika yleisellä tasolla luetteloitua⁸⁶, joten olen käynyt keramiikan läpi ja pyrkinyt hieman tarkentamaan, millaista keramiikkaa on tutkimaltani alueelta löytynyt. Tarkempi analyysi jää tuleville tutkijoille.

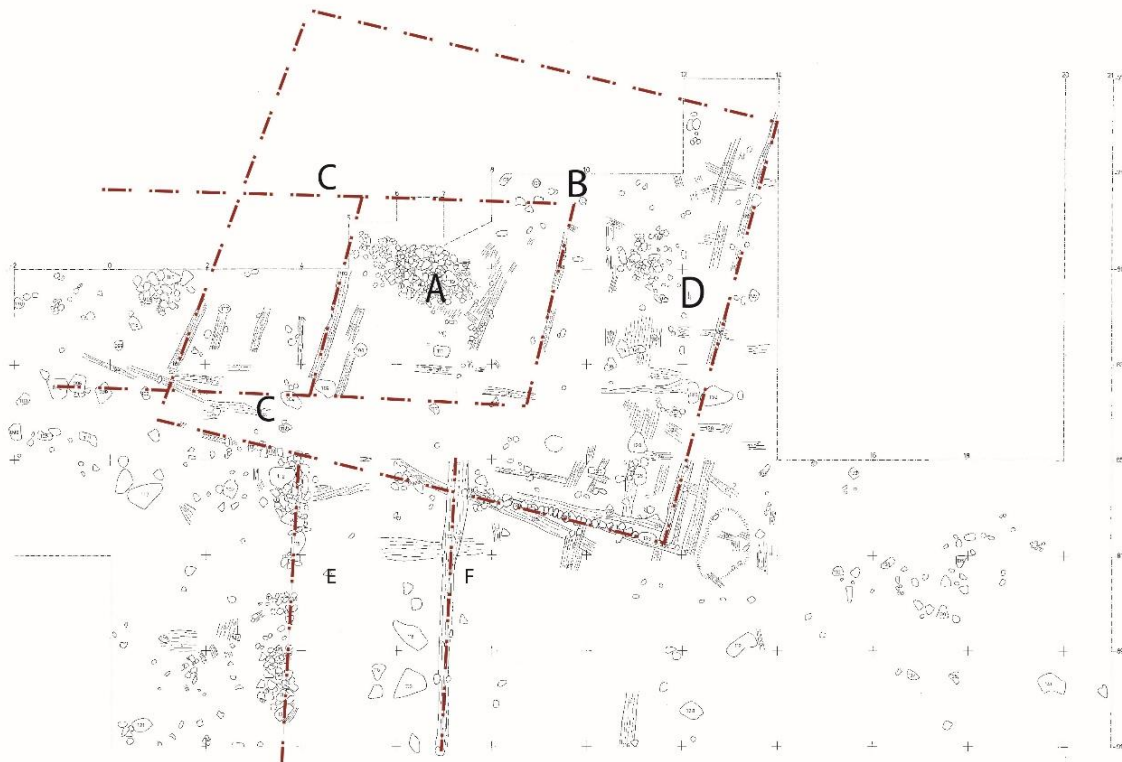
Jo tutkittujen aineistojen osalta tarkastelin yleisesti annettuja ajoituksia Oravaisensaaren materiaalista ja niiden tulkintoja, mutta pyrin myös tarkastelemaan tarkemmin juuri rajaamani alueen löytöjen tulkintoja, jos tämä on mahdollista erotella koko massasta. Aiemmat tutkimukset käsittelevät koko alueen materiaalia. Lisäksi käytän työssäni vanhaa numerointia (esim. OS 4538).⁸⁷

⁸⁶ Käydessäni esineitä läpi selvisi, että keramiikan osalta ei ole vielä ollut niin hyvin tietoa luetteloita tehdessä. Myöhemmin esinetutkimusta tehneet ovat näitä sitten tarkentaneet.

⁸⁷ Tällä hetkellä esineistö on pääosin Museoviraston hallussa ja niille on annettu tarkempi Museoviraston numerointi, johon aiempiin esinenumeroihin on lisätty kaivauksiin viittaava alkuosa.

3. KUOPPA JA HIRSIRAKENTEITA

Käyn tässä läpi kartoista ja muista edellä esitellyistä lähteistä saamani informaation perusteella rakenteet, joita tutkimallani alueella löydettiin noina kolmena kaivausvuotena. Käsittelen rakenteet yleiskartan (KARTTA 3) pohjalta, johon on koottu kaikki rakenteet. Pääpaino on tutkia Koivusen suurtuvaksi nimeämää rakennusta nykytutkimuksen valossa ja lähden purkamaan näkyviä rakenteita eri hypoteesien kautta (ks. kartta alla). Selkein ja parhaiten dokumentoitu rakenne on kellarikuoppa, joten se on myös ensimmäinen käsittelemäni rakenne.

Yleiskartta, johon koottu kaikki rakenteet kaikilta kaivauksilta. Rakennus tulkinnat katkoviivoilla ja tunnisteilla.

3.1. Kellarikuoppa⁸⁸ eli rakenne A

Kuoppa sijoittuu ruutujen +6, -83 ja +6, -81 keskelle ja olen nimennyt sen rakenne A:ksi (ks. kartta edellä). Rakenteesta löytyy neljä karttaa sekä profiilipiirros. Kaivauskuvia löytyy runsaasti, mikä on selkiyttänyt huomattavasti karttoja. Ruutu +6, -81 on vain osittain kaivettu, niin että lähinnä etelälaitaa on kaivettu kaivaustasoissa ja tämän pohjoispuolella on metri kertaa metri koekuoppa, joka kaivettu vajaan metrin syvyyteen. Koekuopan koordinaatti on suurin piirtein +6, -80,5. Profiilipiirros kellarikuopasta on koekuopasta eli kellarin pohjoislaidalta.

Päällimmäisenä näyttäisi olevan puuroskan rajaama alue, jonka eteläreunalla pientä kiveä eli silloin kartta (KARTTA 13) olisi ensimmäisestä tasosta (vrt. dia 3912 ja 3915). Viereen avattu metri kertaa metri ruutu koordinaatissa +5, -81 paljastaa, että pienet kivet jatkuvat tähän ruutuun. Mahdollisesti tämän jälkeen olisi kartta (KARTTA 14), jossa alkaa näkyä tummempaa hiilen ja noen sekaista maata vaaleamman maan reunoilla ja puunsyitä on paljastunut. Kartoissa ja erityisesti profiilissa näkyy, että näissä ylemmissä kerroksissa on vaalean savihiekan alue, joka näyttäisi olevan pienten kivien alla, joskin profiilikuvassa pienemmät kivet eivät näy. Toisaalta profiilipiirros on tilanteesta, jossa koko kuoppa ei näy, koska se on koekuopan paljastamasta alueesta. Oletan, että kartta (KARTTA 15) on seuraavasta kerroksesta eli profiilia tarkastellessa kerros, jossa on palaneita kiviä ja nokista hiekkaa ja kivien ympärillä voimakkaasti hiilen ja noen sekaista maata. Kuvista näkyy, että kivet ovat isompia kuin pinnalla olleet. Profiilissa näkyy kiviä sisältävän kerroksen alla puuroskaa. Kuvissa, jotka otettu kivien poiston jälkeen näkyy kuopan pohjalla puuta (dia 4098) eli tämä voisi olla kellarin pohja, joka vuorattu mahdollisesti laudoilla. Kuvissa ja kartassa kuoppa näyttäisi soikealta, joka kapenee alaspäin mentäessä.

Koivunen on selostanut kaivauspäiväkirjassa profiilia ja huomioi, että profiilissa (KARTTA 16) ylimmät kerrokset (hiesu ja hiekka) olisivat samaa kuin tallin⁸⁹ kivijalan itäpäädyssä ja kiertää koko koekuopan⁹⁰ ympäri ja liittyisi näin ollen tallin rakentamiskerrokseen. Lahonnutta puun pätkeä Koivunen pitää mahdollisena lattiakerroksen jäänteinä, sillä siihen liittyy savikerros alla. Kivet eivät vaikuta asetelluilta ja niiden välissä nokista hiekkamaata. Alimpana on puhdas hiesu, minkä

⁸⁸ Kellarikuoppa on kellarin vaatimattomampi versio. Maahan kaivettu kuoppa voitiin vuorata mukulakivillä tai hirsikehikolla. Vuorela myös mainitsee, että näihin olisi liittynyt välikatto, jonka päälle eristeeksi aseteltiin esimerkiksi olkia, tappuroita ja sammalia. Vuorela 1975: 364–5.

⁸⁹ Talli on siis moderni rakennus kaivausalueen pohjoispuolella, josta oli purettu itäpääty ennen 1980 kaivausten aloitusta. ks. kartta 2.

⁹⁰ Koekuopan on todettu olevan tallin sisällä, sillä kulttuurikerrokset kuopassa olivat täysin tuhoutuneet. Koivunen 1980::päiväkirja merkintä 20.8.1980.

Koivunen uskoo todistavan, että kyseessä ei ole liesi vaan se olisi täytetty kivillä ja täytemaalla. Kivien alla oleva puuroska Koivusen mukaan näyttäisi kerrostuneelta ja osin hiiltyneeltä, minkä hän tulkitsee tarkoittavan, että kellarin käytön aikainen rakennus olisi mahdollisesti palanut ja kellarikuoppaan olisi sitä myöten päätyntä hiiltä.⁹¹ Kuvissa näkyy sekä mahdollinen lattiataso (dia 4092) sekä kuopan pohjalla keskellä näkyvä laudan tai lankun pätkä profiilin puuroskakerroksen kohdilla (diat 4098 ja 4102).

Se, että kellarikuoppa on täytetty, viittaa ainakin rakennuksen käyttötarkoituksen muuttumiseen. Onko rakennus ympäriltä palanut ja päälle rakennettu muuta, jolloin kellarikuopan tarvetta ei enää ole ollut. Palosta ei kuitenkaan näy muita viitteitä kuin puuroskakerroksen hiiltyneet osiot, jotka ovat voineet mielestäni tulla myös kivillä täyttämisen aikana. Yksi mahdollisuus on, että kellarikuoppa on täytetty kellarikuoppaan liittyneen tai lähellä sijainneen rakennuksen lieden jäänteillä. Eli liesi olisi jäänyt pois käytöstä saman aikaan kuin kellarikuoppa ja kuoppa olisi täytetty lieden jäänteillä.

Kuvissa ja profiilissa Koivusen mainitsemaa kerrostuneisuutta en nähnyt eli palanut rakenne kellariin liittyen jää hieman hataralle pohjalle arkistomateriaalin valossa. Jäin pohtimaan myös pienempien kivien funktiota ylemmissä kerroksissa. Profiilissahan pienemmät kivet eivät näy, mutta kuvia tutkiessa näyttäisi, että ne osin ovat isompien päällä, mutta jatkuvat kuopan yli. Voisiko olla niin, että pienetkin kivet ovat kuopan täyttämässä käytetty, mutta tallin rakentamisen yhteydessä maata tasoitettaessa päällimmäiset kivet olisivat siirtyneet. Tai sitten ne liittyvät suoraan tallin rakentamisen yhteyteen ja ovat silloin paikalle kasautuneet.

3.2. Rakenne B

Mahdollinen rakennus näyttäisi muodostuvan kellarikuopan ympärille, jonka pohjoisosa on täysin tuhoutunut tallin rakennuksen yhteydessä. Hirsineliö sekä kellarikuoppa voisi liittyä aittarakenteeseen. Kemin Haminasaaresta 1947 kaivetut aittojen koko vaihteli 6x6m ja 4x4m välillä, joskaan kaikki eivät olleet neliön mallisia. Huomionarvoista on, että useissa aitoissa löytyi keskeltä maahan kaivettu neliskulmainen säilytystila, joiden koko vaihteli suurimpien ollessa 2x2m. Toki poiketen Oravaisensaaren rakenteesta Haminasaaren aitoissa useimmissa on yksinkertainen kivijalka, joskin varhaisemmissa aitoissa ei kivijalkaa ehkä ole ollut.⁹² Asuinrakennusten ja aittojen alla on

⁹¹ Koivunen 1980: päiväkirja merkintä 22.8.1980.

⁹² Cleve 1955: 14.

yleisesti käytetty kellaria pienempiä puisia kellarikuoppia.⁹³ Lieden puuttuminen viittaisi enemmin aitaan, mutta tulkinta perustuu melko hataralle pohjalla, sillä hirsirakenteiden ja kellarin suhteita toisiinsa on vaikea hahmottaa ja mahdollisen seinän jäänteet ovat huonosti säilyneet. Liesi on voinut sijaita myös tuhoutuneella alueella, joten asuinrakennustakaan ei voi sulkea kokonaan pois. Mistä esimerkiksi palaneet kivet ovat päätyneet kellarikuoppaan. Toisaalta vierekkäisistä hirsistä mahdollisella länsiseinällä huolimatta kyseessä ei näyttäisi olleen multapenkillinen rakennus.

Ruudussa +4, -83 ja osin sen eteläpuoleiseen ruutuun ulottuu niin sanotusti hirsipari, jotka vaikuttavat samansuuntaisilta noin puolen metrin etäisyydellä toisistaan. Todettakoon kuitenkin, että lyhyempi hirsi on kahdessa osassa ja ihan täysin samassa linjassa se ei pidemmän kanssa ole. Tässä kohtaa voisi kiinnittää huomion myös siihen, että kartassa (KARTTA 12) ruutuun +4,-85 päättyvän läntisempi hirren kohdalla on merkintä ”varma hirrenpää”. Kartassa tämän vieressä on iso kivi, jonka voisi muuten tulkita nurkkakiveksi, mutta kun tarkastellaan kuvaa (ks. dia 4130) nähdään, että tällä alueella on useita isoja kiviä, jotka eivät näy kartoissa enkä pelkästään kuvien perusteella myöskään näe, että ne muodostaisivat mitään selkeää rakennetta. Eikä kivi tosiaan ole hirren alla vaan sen vieressä.

Tästä itään on lähes pohjoiseteläsuuntainen hirsi, joka kartassa (KARTTA 17) on yhdistetty katkoviivalla tätä kohtisuoraan olevan hirteen ruudussa +8, -85 eli kartan mukaan olisi kaivausten aikana ollut ehkä viitteitä, että hirsi olisi jatkunut ja muodostanut nurkan. Kaivauspäiväkirjassa mainitaan, että pääosin ruuduissa +6, -83; +8,-83 ja +8,-81 olisi jonkinlainen nelikulmainen ulkohirsien rajaama alue, jonka keskellä kellarikuoppa tai lattiajäännös.⁹⁴ Eli edellä mainittu nurkka rakenne (ks. dia 4072) olisi luultavasti ainakin osa tätä hirsikehikkoa ja sen länsisivun muodostaisi puolestaan ruudussa +4, -83 sijaitsevat hirret. En löytänyt kuvaa, jossa molemmat rakenteet näkyisivät, jotta hahmottuisi paremmin, mutta tulkitsisin, että Koivusen mainitsema hirsinieliö muodostuisi näistä rakenteista. Tämän hirsikehikon muodostavaa rakennetta tukee se, että vaaitusarvojen mukaan hirret olisivat samassa tasossa.

Liittykö hirret alkuperäiseen maakuoppaan vai täytettyyn kuoppaan eli onko rakennuksen funktio muuttunut. Kellarikuoppaa ei ole enää tarvittu ja se on täytetty, mutta rakennus ympärillä on pysynyt. Vai onko kyseessä kaksi eri aikaista rakennusta, joista toinen on mahdollisesti palanut tai purettu. Usein käytetään myös vanhoja rakenteita hyödyksi eli ei ole kokonaan purettu vaan hyödynnetty esimerkiksi hirsikehikko. Rakenteiden osalta ei voi sanoa varmuudella, miten eri osiot ajoittuvat.

⁹³ Ylimaunu 2007: 45.

⁹⁴ Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 20.8.1980.

Kuvien ja karttojen perusteella en näe selkeää palokerrosta, joka viittaisi siihen, että kellariin liittyvä rakennus olisi palanut, mutta toisaalta ei voida sulkea täysin poiskaan Koivusen tulkintoja kaivausten aikana.⁹⁵

3.3. Rakenne C

Siirryttäessä länteen löytyneet rakenteet ovat yksittäisiä hirren pätkiä, eikä näistä voi ihan samanlailla löytää selkeitä seinälinjoja, eikä ainakaan nähtävissä ole salvosrakenteita. Mahdollinen seinärakenne voitaisiin kuitenkin tulkita olevan ruutujen +0, -83 ja +2,-83 keskellä kulkevat lähes pohjoisitäsuuntaiset hirret, joiden keskellä on karttojen mukaan puhdas hiekka. Tämä voisi viitata multapenkki rakenteeseen, jolloin kyse olisi seinärakenteesta. Koivunen on tulkinnut tämän suurtuvan länsiseinäksi (rakenteen D mahdollinen länsiseinä). Hirret ovat lähes samansuuntaiset kuin rakenteen B itä- ja länsiseinät, joten kyseessä voisi olla toisiinsa liittyvät rakenteet. Koivunen myös mainitsee, että tämän kohdalla olisi tähän mennessä ainoa jokseenkin varmaksi multapenkiksi luokiteltava rakenne.⁹⁶ Yhtä selkeää multapenkkirakenteeksi tulkittavaa ei ole rakenteesta B, joten se tukee Koivusen tulkintaa, muttei toisaalta sulje täysin näiden B ja C rakenteen yhteyttä toisiinsa.

Kuvia tarkastellessa (ks. diat 4147–48, 4152–53, 4157) pidemmän hirren länsipuolella on selkeä likaisen maan alue, jonka alta tulee karttaan piirretyt kivet esille. Tämä voisi olla mahdollinen liedensija. Tämä seikka puhuu vasten länsiseinä (suurtupa tai rakenne D) tulkintaa. Jos kyseessä todella on liesi, olisi se rakennuksen ulkopuolella, mikä ei ole kovin todennäköistä. Likamaan alta tulee esille kiveys, joka piirretty karttaan. Kiveyksestä Koivunen mainitsee, että se on melko epämääräinen ja sen välissä on tiiltä, mutta sen päällä olisi ollut nokikerros.⁹⁷ Kuvia tarkastellessa näkyy muusta alueesta erottuva tummempi alue, joka rajautuu kaakossa hirren pätkään eli mahdolliseen seinään. Eli kuvien perusteella on kyseessä erottuva, selkeä rajainen alue hirren vieressä, jossa näyttäisi ensin olevan puuroskainen kerros ja sitten tummempi palokerros ja taas ympäröivää aluetta tummempi kerros, jonka alta sitten paljastuu kivet. Kivet näyttäisivät jäävän kylläkin hieman tämän tumman alueen reunoille (vrt. diat 4147, 4148, 4153 ja 4157).

Yllä mainittujen lisäksi ruuduissa 0 – +2, 85 on hirssiä, mutta näistä osa kulkee itälänsisuuntaisesti, kun osa on näihin nähden hieman vinossa. Selkeitä yhtymäkohtia lähellä oleviin en pysty

⁹⁵ Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 22.8.1980.

⁹⁶ Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 28.8.1980.

⁹⁷ Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 12.9. ja 22.9.1980.

tulkitsemaan, mutta hirret ovat samassa tasossa kuin hirsineliö eli rakennus B ja myös Koivusen suurtuvaksi tulkitun rakennuksen länsiseinäksi tulkitut hirret. Todennäköistä on siis, että nämä hirret liittyvät toisiinsa.

Yksi tulkinta olisi, että kyseessä olisikin useammasta huoneesta koostuva rakennus C, jossa hirsikehikko jatkuu länteen ja osa hirsistä on lattian tukirakenteita. Voisiko kyseessä olla rakennus, jonka osa huoneista on niin sanotusti kylmillään ja vain osaan liittyy liesi.

3.4. Rakenne D eli niin sanottu suurtupa

Vuoden 1974 kaivauksilla päästään tutkimaan rakennetta, joka on tulkittu suurtuvaksi. Ruuduissa +8– +12, -87 on useampia hirsirakenteita (KARTTA 8). Nämä ovat huonosti säilyneitä ja pätkittäisiä, mutta näyttäisi, että puuta kulkee loivasti luodekaakko suuntaisesti niin, että eripituiset puut ja puuroska-alueet muodostaisivat mahdollisen seinälinjan, joka näyttäisi loppuvan ruudun +10, -87 kaakkoisnurkkaan, mutta kapeat puuroska alueet lähtevät tästä kohtisuoraan ylöspäin. Kohtisuorassa linjassa puuroska-alue näyttäisi jatkuvan hirtenä. Noin puolitoista metriä pitkä hirsi näyttäisi keskipaikkeilla yhtyvän poikkipuulla toiseen samansuuntaiseen noin metrin mittaiseen puuhun, jonka vasemmalla puolella kapeat alueet savea ja puuroskaa. Näyttäisi myös kuin tämä lyhyempi hirsi jatkuisi mahdollisesti puuroska-alueen jälkeen kohtisuorasti luodekaakkolinjalla lyhyen matkaa. Puolella välissä aiemmin mainitsemani pidempää luodekaakko suuntaista seinälinjaa näyttäisi hirressä olevan mahdollinen salvos. Linjassa salvoksen kanssa hieman ylempänä ruutua on taas pätkiä puuta/hirttä. Ruudussa +8, -87 näyttäisi pohjoisosassa olevan kahden kapean puun muodostama nurkka, jonka sisälle jää hiekka alue. Ongelmana on, että löytyy kaksi muuta karttaa (KARTAT 9 ja 10), joissa puut/hirret ja linjat ovat hyvinkin eri tavalla. Ainoa, joka näyttäisi kaikissa kartoissa olevan samanlailla, on äsken mainitsemani kahden kapean puun muodostama nurkka, joskin hiekka näkyy vain yhdessä kartassa.

Vaaitus-arvojen perusteella kartta 8 olisi ylemmästä tasosta (taso 1 ks. kartta 8 tietoruutu) ja kartta 9 mahdollisesti tasosta 2 ja olisiko kartta 10 sitten ns. pohjataso. Tässä kohtaa täytyy kylläkin huomauttaa, että -80 kaivauksilla kaivettiin vielä syvemmälle ja löydettiin Koivusen mukaan kivijalkaa ja salaoja. Toisessa tasossa siis ruudussa +10, 87 sisemmän nurkan puut olisivatkin yhtyneet ja vaakapuun linja olisi hieman muuttunut enemmän itälänsi-suuntaiseksi ja sen päästä olisi mahdollisesti kartassa 8 näkyvien puuroska laikkujen alta paljastunut lähes pohjoiseteläsuuntainen puu. Pitkä luodekaakko seinälinja on tässä kartassa (kartta 9) jyrkempi eikä salvosta puolella välissä

ole enää nähtävillä. Tämä seinälinja näyttäisi kartassa 8 menevän yhtenäisenä jo -73 löydetyn mahdollisen aidan alitse ja seuraavassakin näyttäisi samassa linjassa olevan puun pätkiä, jolloin linja mahdollisesti jatkuisi tässäkin samalla tavalla. Kun tarkastellaan viimeistä karttaa (KARTTA 10) on näkyvillä enää ns. aitarakenne, kapeista puista muodostuva nurkka ruudun +8,-87 ylälaidassa sekä kaksi ristiin menevää puuta, jotka näin ollen muodostaisivat salvoksen. Eli onko ylimmän kartan nurkan sisempi puu sittenkin se, joka itseasiassa jatkuu ja liittyy salvoksella luodekaakkolinjassa kulkevaan puuhun. Tätä on hyvin vaikea tulkita, kun ei ole käytettävissä juurikaan valokuvia kyseisestä nurkkarakenteesta, joiden avulla voisi paremmin saada selkoa kartoista. Kuvat, jotka löysin vuoden 74 kaivauksilta, ovat diat 729 ja 730, jossa läheltä kuvattuna puurakenteita, joita vastaisi lähinnä kartta 9. Taso on vaikea määritellä. Kuvia tarkastellessa näyttäisi, että olisi tasossa, johon -73 kaivauksilla on kaivettu eli mahdollisesti tasoa 2. Ja toisaalta diat 609 ja 610, jotka tukevat karttaa 8. Kuvat mielestäni vahvistavat tulkintaani karttojen tasoista. Lisäksi dioissa 609 ja 610 näkyy, miten nurkan ympärillä ja sisällä on paljon puuroskaa. Jopa mielestäni enemmän kuin on karttaan kuvattu. Kahden ensimmäisen vuoden kaivauspäiväkirjat ovat ylimalkaisia eikä niistä ole juurikaan apua rakenteiden tulkitsemiseen, sillä on hyvin vaikea välillä edes selvittää, missä kohti kaivausta ollaan kunkin maininnan kohdalla. Tutkittavana oleva rakennuksen pohja löytyy lähinnä mainintana, että selvä pitkänurkkainen⁹⁸ rakennuspohja ruudussa +10, -87⁹⁹. Eli joudun tyytymään pitkälti karttojen ja kuvien informaatioon.

Kun tarkastellaan ruutuja tästä nurkkauksesta pohjoiseen, nähdään siellä hirrenpätkiä, jotka kulkevat linjassa vinottain kohti aiemmin löydettyä nurkkaa. Linja tulee kuitenkin paremminkin aiemmin löydetyn itäisen seinän sisemmän hirren linjassa. Hirsi näyttäisi jatkuvan yli ruudun kaivamattomalle alueelle eli nurkkarakennetta ei näy, mutta ainakin ruuduissa +12, -81– -79 näyttäisi oleva sisempi hirsi ja poikittainen hirsijäänne, joka näyttäisi yhdistävän hirret eli mahdollinen salvos kohta. Erityisesti ruuduissa +10, -85– -83 näyttäisi olevan lattian jäänteitä, jotka jäävät aiemmin mainitun seinälinjan sisäpuolelle. Koivunen nostaa esille myös mahdollisen uuninpohjan tukirakenteen, sillä puita menee runsaasti ristikkäin.¹⁰⁰ Myöskin Tornionlaakson historia 1:ssä Koivunen mainitsee tulisijan suurtuvan yhteydessä.¹⁰¹ Eli ilmeisesti hän on myöhemmin tulkinnut tämän nurkan puurakenteiden olevan uuninpohjaan liittyviä, sillä muita viitteitä esimerkiksi liesistä en ole löytänyt kartoista, saati päiväkirjasta tai alustavasta raportista. Muiden viitteiden puuttuessa jää tämä tulkinta

⁹⁸ Pitkänurkkainen tarkoittaa sitä, että salvospää ulottuu seinälinjan yli eli hirsi jatkuu salvoksen yli. Salvos on hirren päähän työstetty lovi. Kykyri 1989: 62–63.

⁹⁹ Koivunen 1974b: päiväkirjamerkintä 23.8.1974.

¹⁰⁰ Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 10.9.1980.

¹⁰¹ Koivunen 1991: 142.

kovin epävarmaksi. Täydentäisin myös ruutua +8, -85 siltä osin, että kuvissa kyseisestä ruudusta näyttäisi olevan hirren jäänteitä ruudun itälaidassa sekä etelälaidalla kiven vasemmalla puolella. Nämä ovat todennäköisesti samoja lattiarakenteita, jotka liittyvät rakennuksen kaakkoisnurkkaan.

Erikoista on pari isoa peräkkäistä kiveä, joiden kohdalla voitaisiin tulkita olevan myös nurkka, sillä mainitsemani itäinen seinälinja näyttäisi jatkuvan näiden kivien päälle¹⁰² ja kivistä länteen lähtee myös linja, jossa hirren jäännöksiä. Mutta tämän länsi-itäsuuntaisen hirren eteläpuolella näyttäisi olevan mahdollista lattiaa. Eli jatkuuko lattiataso molemmissa ruuduissa ja ovatko kivet ennemminkin seinähirsien tai lattian tukirakenteita kuin nurkkakiviä. Kuvissa kivien ympäriltä on kaivettu syvemmälle, mutta hirsitaso on jätetty, joten jää vähän epäselväksi ovatko nämä kaksi kiveä ainoat. Ruudussa +10, -83 lähellä kaivamatonta kapeaa aluetta on taas kiviä, jotka karttaankin on merkitty, mutta eivät ole ihan linjassa kahden ison kiven kanssa kaakon suunnalla. Lisäksi tulee huomioida, että pääosin ruudussa +10,-81 on Koivusen päiväkirjamerkintöjen mukaan moderni kaivanto, joka tuhonnut ruudun kaakkoisneljänneksen.¹⁰³ Lisäksi karttaan oli itäisen seinämälínjan hirteen kirjattu huomio auran vaurioittama kohta eli mahdollisesti tämä alue on uudisrakennusten ja peltotöiden myötä vaurioitunut ja osin häiriintynyt.

Selkeitä nurkkakiviä ei näyttäisi rakenteisiin liittyvän. Jäin miettimään ruudusta +12, -85 löytyneitä kahta isoa kiveä, joihin näyttäisi tulevan kahdesta suunnasta hirret, jolloin kohdassa voisi olla nurkka rakenne. Kykyrikin mainitsee, että ulkonurkka on altis laholle, eikä useinkaan ole säilynyt.¹⁰⁴ Joskin huomio tehdään kohdassa, jossa käsitellään salvosrakennetta ja sen tunnistamista, joten ihan samasta asiasta ei tässä ole kyse. Lisäksi nurkka ei ole ihan suora ja samanlainen puuroskainen alue näyttäisi olevan kivien suuntaisesti olevan hirren pätkän molemmilla sekä eteläisellä että pohjoisella puolella. Eli todennäköisemmin on kyse lattiarakenteiden tai seinärakenteiden tukemisesta.

Rakennuksen D nurkan etelähirren alta esiin kaivettiin yksittäisten pienehköjen kivien muodostama rivi (vrt. dia 3905), jossa on noin 4 metrin pituinen yhtenäinen pätkä ja se näyttäisi jatkuvan aita rakenteen toisella puolella pätkän matkaa. Eli rakenne F on todennäköisesti tuhonnut osan rivistä. Tämän jälkeen tulee kaivamaton ruutu, jonka nurkasta näyttäisi taas jatkuvan samanlainen pienten kivien rivi. Kaivamaton ruutu on 1974 kaivetulla alueella, mutta tuolloinhan ei kiviriviä löytynyt,

¹⁰² Kaivauspäiväkirjassa mainitaan, että hirsi on kärsinyt aika kovia kaivettaessa koeojaa, jolloin on menty ainakin metrin pätkällä hirrestä melkein läpi ja kivien kohdalla kokonaan läpi. Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 21.8.1980.

¹⁰³ Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 26.8.1980.

¹⁰⁴ Kykyri 1989: 68.

joten on mahdollista, ettei silloin menty riittävän syvälle. Riippuen tulkinnasta, mikä lasketaan rivin länsipääksi, kokonaisuus olisi noin 8,5–9 metriä pitkä. Tätä ei siis oltu kaivettu aiemmin ja päiväkirjan mukaan vaikuttaisi, että seinähirret olisivat mahdollisesti jätetty aiemmin paikalleen ja siksi kivet löytyivät vasta 1980. Koivunen tulkitsee kivirivin liittyvän multapenkin tukemiseen, joskin tämä on hieman epäselvä, jos rakenne on eteläisen hirren alla, kuten se kartassa on piirretty.¹⁰⁵ Tässä kohdin kaivausten välillä vierähtänyt aika ja pieni virhemarginaali sekä jo aiemmin mainitsemani ongelmat 1974 kaivausten karttojen erilaisuuksissa voi toki selittää kartan heiton. Kaivauspäiväkirjassa rakenteesta kerrotaan, että se olisi eteläisen hirren alla olevan hiesukerroksen pohjoispuolella. Kartassa se näyttäisi kuitenkin olevan suoraan eteläisenhirren¹⁰⁶ alla. Lisäksi myöhemmässä vaiheessa Koivunen tulkitsee rakenteen kuitenkin kivijalaksi.¹⁰⁷

Turussa rakennusten perustuksissa on käytetty yksittäisiä kiviä tai poikittaisia hirsiiä jo 1300-luvulta lähtien ja tapa on ollut yleinen vielä 1600-luvullakin. Kuitenkin jo edellisellä vuosisadalla on rakennuksista tavattu säännöllisiä matalia kivijalkoja, jotka on muodostettu matalista kivi- tai tiiliriveistä. Kivet ovat yleensä olleet latteita ja soikeita ja leveydeltään 10–30 cm.¹⁰⁸ Havainnekuvien perusteella nämä pienistä kivistä muodostetut kivijalat ovat kuitenkin olleet leveämpiä kuin yksi kivirivi. Helsingissä Vanhassakaupungissa kaivetun talon kivijalka puolestaan muodostui pääosin yhdestä kivirivistä ja -kerroksesta.¹⁰⁹ Tämä näyttäisi vastaavan paremmin Oravaisensaaren kivijalkaa.

Mutta mainitaan myös, että itäseinällä on ulompi yksittäisten kivien rivi kivijalan ulkopuolella, joka on voinut olla jonkin matalamman rakenteen esimerkiksi katoksen perusta, mutta se voidaan tulkita myös sade/viemäriojaksi.¹¹⁰ Voisiko eteläisen seinän alta löytynyt kivirivi olla siis salaoja? Se löytyi hirren alta vasta 1980 kaivauksilla eli sijainti oli alempana kuin perustus¹¹¹ ja nurkan vieressä ollut kuoppa liittyisi mahdollisesti tähän salaojaan (ks. dia 3904). Kuoppa nurkan vieressä on noin 1,4 m pitkä ja matalahko¹¹², soikea kuoppa. Sen rakenteesta ei ole kirjattu tarkempaa kuin, että se on

¹⁰⁵ Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 22.8.1980.

¹⁰⁶ Joskin tulkittavaksi jää, minkä Koivunen laskee eteläiseksi hirreksi. Kartassa kun näkyy yhtenäinen pitkä hirsi suoraan kivirivin alla ja toisaalta ilmeisesti paksumpi hirsi tämän linjan alla, mutta joka on lyhyempi ja näyttäisi kulkevan hieman vinossa edelliseen nähden.

¹⁰⁷ Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 10.9. ja 22.9.1980.

¹⁰⁸ Kykyri 1989: 70.

¹⁰⁹ Heikkinen 1994: 226, Paritupaisen rakennuksen pohjakaava.

¹¹⁰ Heikkinen 1994: 225–230.

¹¹¹ Vanhankaupungin rakennuksen ulkopuolella ollut kivirivi oli 10 cm alempana kuin viereinen kivijalka, mutta samansuuntainen. Heikkinen 1994: 230.

¹¹² Kuvissa kuoppa näkyy vasta tasoksi 2 tulkitsemani rakenteiden yhteydessä ja kartan 7 perusteella se olisi noin 20 cm syvä.

puurosken peittämä kuoppa¹¹³. Kuvissakaan ei näy, että kuopasta olisi esimerkiksi kiviä löytynyt. Myöskään esineluettelossa ei ole ainakaan eritelty, että kuopasta olisi jotain löytöjä ollut. Kivirivi ei ulotu viereiseen kuoppaan asti, mutta voisi ajatella, että sen funktio liittyisi mahdolliseen salaojaan. Ainakaan se ei vaikuta jätekuopalta sen perusteella, että siihen ei ole liitetty löytöjä. Esimerkiksi Oulun Pikisaaresta löytynyt jätekuoppa sisälsi runsaasti keramiikkaa ja siitä pystyttiin erottamaan jopa eri aikakerroksia.¹¹⁴ Koivunen mainitsee myös, että muistakin suoraan maan päälle rakennetuista rakennuksista olisi löytynyt vastaavia salaojan ja kuopan yhdistelmiä.¹¹⁵ Eli kuoppa liittyisi selkeästi salaojaan, mutta kivirivin suhdetta salaojaan on vaikea varmentaa, kun en löytänyt aineistosta, missä ja millainen salaoja on kyseessä. Koivunen mainitsee kaivauspäiväkirjassaan salaojan, mutta samassa kohtaa myös kivijalan eli hänen mukaansa kyseessä on kivijalka, joka jätetään paikoilleen, mutta ruudusta +10, -87 olisi myös paljastunut salaoja.¹¹⁶ Kuitenkaan tämä salaoja ei näy kartoissa. Myöskään kuvista en löytänyt selvennystä, millaisesta salaojasta on kyse ja missä kohti se tarkalleen on ollut. Erikoista on myös, että jos kyseessä on kivijalka, se olisi ollut vain yhdellä seinällä.

Länsipää rakenteesta on vaikeatulkintaisempi. Salaoja tai kivijalka rakenne näyttää jatkuvan ainakin ruudussa +2, -85, mutta hirsirakenteet ovat tässä päässä pätkittäisempiä, huonommin säilyneitä ja kuten rakenteen C kappaleessa mainittiin Koivusen länsiseinän tulkintaan jää kysymysmerkkejä mahdollisen liedensijan ja vaaitusarvojen perusteella. Toki vaaitusarvotkaan eivät pois sulje, että rakenteet liittyisivät toisiinsa ja kyseessä olisi rakennus, jonka itäpäädyssä maan epätasaisuutta olisi paikattu ylimääräisellä/illä hirsikerroilla. Kartoista en muita multapenkkirakenteeseen viittaavia ole havainnut kuin Koivusen suurtuvan mahdollinen länsiseinä ruudussa 0, -83 ja jo 1974 kaivetulta alueelta rakennuksen nurkkauksen etelähirren alta esiin tullut hiesukerros hahmotetun lattiatason tai -linjan eteläpuolella (KARTTA 18). Jos kyseessä on multapenkkirakenne molempien kohdalla, niin tämä tukisi Koivusen tulkintaa. Myös pohjoisseinän osalta voidaan vain arvailla sen sijaintia, sillä uudisrakennukset ovat hävittäneet jäljet vanhemmasta.

3.5. Rakenne E (Pohjoiseteläsuuntainen selkeä kivijalka)

Toinen kivijalan pätkä löytyy ruutujen +2, -91– -87 itälaidalta. Tämä muodostuu muutamasta isommasta kivistä, joiden välissä on pienempiä kiviä. 1980 kaivauksien kuvista löytyy yksi kuva

¹¹³ Koivunen 1974b: päiväkirjamerkintä 14.8.1974.

¹¹⁴ Huhtelin 2016: 31–32.

¹¹⁵ Koivunen 1991: 142.

¹¹⁶ Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 22.9.1980.

kivijalasta, jossa näyttäisi, että kivien seassa olisi myös tiilen palasia (dia 4141). Rakenne on noin 5,5 metriä pitkä ja leveimmillään noin 70–80 cm. Kummassakaan päässä rakennetta ei näy merkkejä, että kivijalka olisi jatkunut eli merkkejä pohjois- ja eteläseinästä, joskin pohjoispäässä näyttäisi olevan savijäänteitä ruuduissa 0– +2, -87. Isommassa yleiskartassa (KARTTA 3) näkyy kivijalan länsipuolella puiden, mahdollisesti lattian jäänteitä, mutta vuoden 1974 kartoissa (KARTAT 6 ja 7) näkyy vain kivirakenteita ja kun kuviakaan en kyseisiä ruuduista löytänyt, jää kivijalan funktio arvoitukseksi. Ainoa huomio on, että se on samassa linjassa aidaksi tulkitun rakenteen kanssa, joskin toinen jatkuu etelässä paljon pidemmälle.

Kivijalka, joka lähtee ruudun +2, -89 itälaidasta näyttäisi vastaavan enemmän Turussa 1500-luvulta lähtien käytettyä matalaa kiviriviä.¹¹⁷ Turun kaivauksista on selvinnyt, että matalat, juurikin kivistä ja tiilistä tehdyt perustusrakenteet on kaupungin alueella alkaneet yleistyä 1500-luvulla.¹¹⁸ Vastaavanlainen kivijalka löytyy myös Tornioista Vanhan Rukoushuoneen tontilta ja se on ajoitettu vuoden 1762 kaupunkipalon jälkeiseen aikaan.¹¹⁹ Vaikka Turun kivijalat ovat olleet jo aiemmin käytössä olisin taipuvainen ajoittamaan tämän kivijalan ennemminkin Tornion esimerkin mukaan 1700-luvulle. Ruotsissa on tutkittu laajemmin maaseudun ja kaupunkien suhdetta ja rajoja keskiajalla ja ainakin materiaallinen kulttuuri näiden kahden välillä muistuttaa suuresti toisiaan.¹²⁰

Tässä kohtaa täytyy todeta, että kivijalan osalta tarvitaan lisätutkimusta koko kivijalan osalta ja laajemminkin, sillä tässä alue on rajattu tutkimukseni ulkopuolelle. Lähinnä näyttäisi, että kyseessä olisi nuorempi kivijalka kuin rakenteen D, mutta muuten rakennus jää karttojen ja kuvien osalta aika epämääräiseksi.

3.6. Rakenne F

Tasokartassa, johon merkitty taso 1 Ruudussa +6, -87, jo edellisvuonna löytynyt puu/hirsirakenne jatkuu, joskin kartan mukaan hieman sivummassa kuin -73 löytynyt rakenne. Koska käytössäni on vain luonnokset niin tässä on todennäköisesti kyse vain pienestä virhemarginaalista. Kyseessä kuitenkin niin selkeä rakenne. Kartoissa on kuitenkin tämänkin osalta hieman epäselvyyttä. Onko rakenne miltä osin hirttä ja miltä osin painannetta. Digitoiduissa kartoissa on yksi kokonaiskartta

¹¹⁷ Kykyri 1989: 70.

¹¹⁸ Kykyri 2003: 109.

¹¹⁹ Ylimaunu 2007: 34.

¹²⁰ Schmidt Sabo 2008: 7.

rakenteista 70-luvun kaivausten osalta ja siinä tämä rakenne näyttää jatkuvan etelään aina ruutuun +6, -99, jossa siinä tulee käänne länteen. Tässä kartassa rakenne olisi kuitenkin vain osittain puuta. Jo ruudusta +6, -89 se näyttäisi olevan piirretty erilaisella rasteroinnilla. Mahdollisesti tämä johtuu siitä, että hirsi on näiltä osin poistettu jo ja alta on paljastunut mahdollisesti vain painanne tai sitten näiltä kohdin on säilynytkin vain painanne ja hirsi on hävinnyt tai käytetty uudelleen jossain muualla. Toisaalta kaivauspäiväkirjassa Koivunen toteaa ”Hyvin suurelle todennäköisyydellä on ruudusta +6, -97 ruutuun +6, -87 ulottuva oja onkin vahvasta hirrestä tehty hirsiaita”.¹²¹ Yksi mahdollinen tulkinta on, että kyseessä on hirsirakenne, johon liittynyt lisäksi jonkinlainen oja taikka kaivanto. Toisaalta on mahdollista, että hirsiaidan hirttä on vain osa säilynyt ja osalta on säilynyt vain painanne. Kahdessa kuvassa näkyy kyseinen rakenne vuoden 1974 kaivauksilla (ks. diat 725 ja 726). Näissä kuvissa nimetty rakenne on nimetty puukouruksi, mutta se näyttäisi olevan pohjaltaan pyöreä, joten se voisi hyvin olla iso hirsi, joka on maatunut/lahonnut ja siitä on voitu osa poistaa joko kaivausten yhteydessä tai jo aiemmin. Aita tulkintaa tukee rakenteen pituus ja hirren paksuus, joka on leveydeltään jopa noin 45 cm. Esimerkiksi Turussa säilyneet hirsikerrat olivat halkaisijaltaan 20 ja 30 cm¹²². Myöskin Ylimaunun Timon väitöskirjan karttapiirroksia tutkiessani näyttävät seinärakenteet kaikissa olevan kapeampia kuin tämä kyseinen rakenne.¹²³ Rakenne näyttäisi karttojen mukaan loppuvan ruudun +6, -87 pohjoisseinään, mutta kuvassa (ks. dia 3916) näyttäisi, että rakenne olisi vielä jatkunut seuraavan ruudun puolelle. Kuvan oikeassa alalaidassa näyttäisi olevan ruudussa +6, -85 puulta näyttävä rakenne, joka näyttäisi kulkevan melkein ruudun läpi. Tämä varmistui vielä, kun kävin digitoituja kuvia läpi ja löysin lisää kuvia kyseisestä hirrestä ja tiedot, että kyseessä on jo aiemmilla kaivauksilla löydetty aita rakenne, joka jatkuu kyseiseen ruutuun ja näyttäisi päättyvän myös siihen. Tämäkin rakenne sijoittuu pääosin tutkimani alueen ulkopuolelle, joten en tässä kohta pysty kovin suuria tulkintoja tekemään, vaan tämä jää myös lisätutkimusta vaille. Lähinnä tulkitsisin sen kuitenkin rakennetta D myöhemmäksi, sillä se näyttäisi katkaisevan kivijalan, mutta koska ruudusta +6, -87 on huonommin kuvamateriaalia ja rakenteen D kaakkoisnurkan hirret ovat hyvin huonosti säilyneitä jää tämäkin hieman epävarmaksi. Toisaalta rakenne on yhtenevä kivijalan eli rakenteen E kanssa, joten myös tämä tukisi nuorempaa rakenne tulkintaa. Rakenteet E ja F menevät niin samansuuntaisesti, että jokin yhteys niillä on, mikä viittaisi samanaikaisuuteen.

¹²¹ Koivunen 1974b: päiväkirjamerkintä 23.8.1974.

¹²² *Kykyri* 1989: 67.

¹²³ Ylimaunu 2007: Kartat 7–18.

3.7. Ajoituksen ongelmia ja koontia

Rakenteiden ajoittaminen on hankalaa, sillä ne ovat säilyneet hyvin katkelmallisina ja lähinnä alimpien hirsien katkelmia. Maaperä ei myöskään ole ollut kovin otollinen puulle, sillä hirret ovat paikoin niin huonosti säilyneet, että ne ovat lähinnä puuroskakerrosta. Näin on esimerkiksi mahdollisten lattioiden osalta. Hirsistä on vaikea määrittää edes halkaisijaa tai onko kyseessä pyöreä hirsi vai onko seinää suoristettu veistämällä. Kykyri on Turun kaupungin puurakentamista tutkiessaan todennut, että ulkoseinän alin hirsikerta olisi 1300-luvulta aina 1600-luvulle asti tehty pyöreistä hirsistä. Myös koko näyttäisi olleen suurempi ensimmäisellä kahdella vuosisadalla verrattuna myöhempisiin. Toisaalta hän myös viittaa eri lähteisiin, joista käy ilmi, että toisaalta perustushirsiksi on valittu työstämättömiä hirsii vielä 1900-luvullakin.¹²⁴ Oravaisensaaren rakenteiden ajoitukseen ei näistä ole apua niiden huonon kunnan vuoksi eikä niitä ainakaan ole kovin tarkkaan karttoihin merkattu.

Alueella on monia eri aikaisia rakennusvaiheita, joista uusimmat esimerkiksi tallirakennus, jonka Koivunen mainitsee rakennetun 1940-luvulla, ovat sekoittaneet ainakin kaivausalueen pohjoisia kerroksia.¹²⁵ Useat koko kaivausalueelta löytyneet rakennusjäänteet kertovat, että alue on ollut pitkään asutettua ja eri rakenteet ovat paitsi erilaisista rakennuksista, kuten asuin- ja talousrakennuksista, myös eri aikaisista. Kaivausalue sijoittuu myös peltoalueelle, joka sekin osaltaan on sekoittanut osin hyvinkin syvältä tutkimaani aluetta.

Lähinnä ajoitukseen voisi antaa osviittaa kivijalat tai niiden puuttuminen, vaikkei tämäkään anna kovin tarkkaa arviota. Kuitenkin, jos katsotaan Ylimaunun tuloksia Tornioista eli että kivijalat olisivat tulleet käyttöön vasta 1700-luvulla¹²⁶ muuttaisi se ainakin Koivusen ajoituksia, sillä hän on ajoittanut selkeämmän kivijalan omaavan rakennuksen 1600-luvun alkuun. Tornion ajoitukset, kun antaisivat viitteitä ennemminkin 1700-luvulle. Niin sanotun suurtuvan osalta ajoitus on vaikeampi, sillä Vanhankaupungin vastaavanlaisen kivijalan omaava rakennus näyttäisi olleen käytössä 1500-luvun ja 1600-luvun vaihteessa¹²⁷, mutta Tornioista ei vastaavaa löydy.

¹²⁴ Kykyri 1989: 67.

¹²⁵ Koivunen 1980; Koivunen 1991: 145.

¹²⁶ Ylimaunu 2007: 32–33.

¹²⁷ Heikkinen 1994: 241.

Sisäpuolinen multapenkki puolestaan on ollut käytössä Torniossa ainakin 1600-luvulla ja esimerkiksi Ruotsista tiedetään multapenkkejä jo keskiaikaisista rakennuksista. Multapenkki yhdistetään yleensä kivijalattomiin rakennuksiin lämmöneristykseen.¹²⁸ Jos tarvitaan lämmöneristystä, on myös lämmön lähde eli multapenkki viittaisi lämmitettyyn rakennukseen. Historiallisissa lähteissä multapenkki mainitaan Suomessa 1500-luvulta lähtien.¹²⁹ Toisaalta multapenkki on ollut käytössä vielä ainakin 1800-luvulla.¹³⁰ Tämä siis antaisi karkean arvion. Toisaalta, jos ajatellaan, että kivijalkakin on Tornion kaupungissa ollut harvinaisuus, niin olisiko multapenkkirakennekaan heti 1500-luvulla rantautunut Tornioon. Eli tästä näkökulmasta Koivusen arvio, että kyseessä olisi 1500-luvulle ajoittuva rakennus (Koivusen suurtupa tai tässä työssä rakenne D), jää rakenteiden osalta hyvin epävarmaksi. Jos 1980 kaivauksilla löytynyt yksinkertainen kivirivi on kivijalka, on se taas ristiriidassa multapenkki tulkinnan kanssa, sillä kuten edellä mainitaan ovat multapenkit yleensä liitetty kivijalattomiin rakennuksiin. Koivunen on tulkinnut kivijalan myös multapenkin tukiranteeksi¹³¹, mutta tämä on hieman kyseenalainen tulkintani mukaan, sillä se on aika selkeästi alempana kuin hirsirakenteet, jos se löytyikin vasta 1980 kaivauksilla, kun hirret poistettiin ja myös ainakin karttoja tulkitsemalla sen sijainti on liian lähellä hirttä. Salaoja voisi olla todennäköinen yhdessä nurkan lähellä sijainneen kuopanteen kanssa. Joskin tämäkin jää epävarmaksi, sillä Koivunen mainitsee salaojan eteläisen seinärakenteen yhteydessä, mutta en ole tätä pystynyt tarkemmin paikantamaan. Lisäksi lähinnä Helsingin Vanhankaupungista löytynyt samantyylinen kivirivi on tulkittu nimenomaan kivijalaksi ja salaojaksi tulkittu vastaavanlainen kivirivi sijaitsi seinälinjan ulkopuolella eli sielläkään se ei ollut suoraan seinälinjan alla. Kivijalka tulkinta näyttäisi Vanhankaupungin esimerkin valossa olevan todennäköisin ja näin ollen rakennus olisi todennäköisemmin 1500- ja 1600-lukujen vaihteeseen ajoittuva.

Kun tarkastellaan karttaa ja kuvia, olen taipuvainen tulkitsemaan niitä niin, että suurtuvan sijaan kyseessä olisikin useampia rakenteita. Ainakin kaivausalueen keski- ja länsiosien kohdalla. Jos tarkastellaan Koivusen suurtuvan koillisnurkkaa, on siinä melko runsaasti hirsyä ja jäin pohtimaan, että voisiko kyseessä olla tilanne, jossa vanhan päälle on rakennettu uutta. Esimerkiksi Niirasen mukaan paritupaisia rakennuksia uusittiin usein niin, että siirryttiin uudempaan osaan ja vanhempi

¹²⁸ Ylimaunu 2007: 35.

¹²⁹ Niiränen 1981: 26.

¹³⁰ Ihatsu et al. 2005: 3.

¹³¹ Kaivauspäiväkirjassa kuvataan, että nurkan uudelleen esille otossa olisi melko varmaksi todettavissa, että siinä on kaksi rinnakkaista hirttä, joiden välissä vaalea hiesu eli Koivunen tulkitsee, että tässä olisi multapenkki. Myöhemmin hän mainitsee, että eteläisen hirren alla ollut hiesukerros olisi tuettu pienillä kivillä pohjoisreunaltaan. Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 19.8. ja 22.8.1980.

osa uusittiin sen lahottua.¹³² Myös Tornion kaupungistakin on löytynyt merkkejä, että vanhempia rakennusten osia on käytetty nuorempien perustuksina.¹³³ Toki kyseessä voi olla vain parhaiten säilynyt osa rakennuksesta. Alue jää suhteessa kaiken kauimmaiseksi uudisrakenteista, kuten kaivausten välissä osin puretusta 1940-luvun tallirakennuksesta. Todennäköisimmin hirret liittyvät lattiantukirakenteisiin. Tätä tukisi runsas puuroskan määrä, joka viittaisi lattiaan, joka on pahoin maatonut. Osa hirsistä voi olla tukihirsiä, sillä poikittaisia hirsistä on käytetty ainakin Turussa nostamaan rakennusta irti maaperästä eli perushirsien alla. Toisaalta näihin on usein liittynyt myös pystypaaluja, joilla hirret on tuettu.¹³⁴ Kaivauksissa ei kuitenkaan löydetty viitteitä pystypaaluista, vaikka esimerkiksi Torniossa niitä on käytetty¹³⁵. Eli kaakkoisnurkan ja itäisen seinän osalta kyseessä on todennäköisimmin yksi rakennus, joka voi osin olla päällekkäistäkin eli vanhan päälle on rakennettu uutta. Mihin tämän rakennuksen länsipää asettuu, on tulkinnanvaraisempi ja mahdollisesti jää osin nuorempien rakennusten alle.

Alueen länsilaidalla ja Koivusen suurtuvan länsipuolen osalta en olisi ihan yhtä varma, että kyseessä on samaa rakennetta. Rakenteiden B ja C osalta voisi tulkintani mukaan olla joko kaksi erillistä tai mahdollisesti itälänsisuuntaisesti asettuva useampihuoneinen rakennus. Kerrokset ovat tutkimani alueen osalta hyvin erilaiset eri päissä. Kaivauspäiväkirjojen kautta ilmenee, että itäisen seinälinjan päällä oli paksu peltokerros ja kulttuurikerros jäi hyvin ohueksi, kun taas länsipäässä, lähellä Koivusen tulkitsemaa läntistä seinälinjaa hirret tulivat melkein heti turvekerroksen jälkeen. Jopa niin, että osa hirsistä oli lähteä turpeen poiston yhteydessä.¹³⁶

Koska profiilikarttoja ei alueelta ole ja kartoistakaan ei tasoista oikein yhtenäistä kuvaa saa, on mahdotonta muodostaa maa-aineksen mukaan muuta yhtenäistä kuvaa, kuin että hiilen ja noen sekaista maata on vähän joka puolella ja erityisesti kellarirakenteen ympärillä, joten hyvinkin rakennus tai rakennuksia on palanut ja tilalle rakennettu uutta. Mutta kovin varmaa tämä ei ole. Koivusen tulkinnassa suurtuvan läntinen seinälinja olisi ruudusta 0, -83 vinosti pohjoiseteläsuuntaisesti oleva hirsi, mutta mahdollinen liedensija hirren länsipuolella, viittaisi mielestäni ennemminkin siihen, että kyseessä olisi jonkin toisen rakennuksen itäseinä tai väliseinä. Kovin selkeästä tulisijasta ei kuitenkaan ole kyse, mutta tämä voi johtua myös siitä, että kivet on kerätty talteen ja käytetty toisaalla tai jopa lähellä sijainneen kellarikuopan täytteeksi siirretty.

¹³² Niiranen 1981: 25.

¹³³ Ylimaunu 2007: 35.

¹³⁴ Kykyri 1989: 70.

¹³⁵ Ylimaunu 2007: 32.

¹³⁶ Koivunen 1980: päiväkirjamerkintä 20.8.1980.

Myöskään Tornion kaupungin Rakennustuotteen tontin 1600-luvulle ajoitettujen rakennusten liesistä ei löytynyt kiviä ja Torniossa kivet on mahdollisesti kerätty talteen kaupungin uudelleenrakentamisen yhteydessä.¹³⁷ Tornion kaupungin vuoden 2002 kaivauksilla tavattuihin liesiin näyttäisi liittyvän lähes poikkeuksetta hirsirakenteita, joko kehikkona tai hirrenpätkinä sekä joko hiekkaa tai savea.¹³⁸ Näitä ei tässä tapauksessa ole, ellei seinähirreksi tulkittu hirsi liitykin lieteen. Yleisesti ottaen kuvien ja karttojen perusteella liesiä ei näyttäisi joko säilyneen liittyen rakenteisiin tai sitten alueen rakennukset ovat olleet liedettömiä eli lähinnä ulkorakennuksia. Poikkeuksena täytyy mainita Koivusen mainitsema mahdollinen uuninsija rakenteen D kaakkoisnurkassa, missä oli poikkeuksellisen paljon puuta. Mutta kuten edellä mainitsin, on tämä mielestäni hyvin epävarma, sillä runsaan puunmäärän lisäksi muita viitteitä uunista en oikein löytänyt.

¹³⁷ Ylimaunu 2007: 34.

¹³⁸ Herva 2002: 15–16, 22.

4. ESINEET APUNA AJOITUKSESSA

Tämän työn puitteissa ei ole ollut mahdollista lähteä käymään tarkasti löydettyjä eri esineryhmiä läpi, joten olen tyytynyt hyödyntämään aiempia tutkimuksia, joissa on käyty Oravaisensaaren materiaaleja läpi. Lisäksi pyrin tarkastelemaan Koivusen esittämiä ajoituksia ja selventämään niiden pohjia. Pöykön pellolla Koivunen mainitsee löydetyn rakenteita, jotka hän on ajoittanut kattavan ajanjakson 1400-luvun alusta aina 1700-luvun puoleen väliin.¹³⁹ Tutkimallani alueella sijaitsee Koivusen suurtuvaksi nimeämä rakenne, jonka hän kertoo ajoittuvan 1500-luvulle esinelöytöjen perusteella. Hän mainitsee meripihkahelmet, keskieurooppalaisen keramiikan palat, kivisen valimen, teräskaivertimen ja erikoispihdit.¹⁴⁰ Tämän laajemmin hän ei perustele ajoitustaan, joten oletan 1500-luvulle ajoittamisen perustuvan pitkälti keramiikkaan. Alustavassa kaivausraportissa mainitaan lähes samat esineet ja lisäksi, että ottamatta kantaa rakennusjäänteiden ajoitukseen, olisi määritelty esineistö keskiaikaista.¹⁴¹

4.1. Lasi

Kati Sarajärvi on gradussaan tutkinut Oravaisensaaren lasiaineistoa. Lähinnä tutkimuksessa keskityttiin lasisiin juoma-astioihin. Pullo ja ikkunalasi on jätetty työn ulkopuolelle.¹⁴² Lisäksi Sarajärven rajauksen ulkopuolelle jäi tarkemmassa tarkastelussa puristelasi, sillä se jää hänen tutkimuksensa aikarajauksen ulkopuolelle.¹⁴³ Hän keskittyy työssään tutkimaan lasia 1300–1700-luvuilta ja puristelasi ilmaantuu 1800-luvun puolella.¹⁴⁴

En pystynyt täysin yksilöimään kaikkia Sarajärven tunnistamia ja ajoittamia lasin kappaleita rajaamani alueen löytöihin, mutta uskoisin hahmottaneeni hänen tuloksensa verrattuna rajaamiini löytöihin. Tulkintaani vaikeuttaa se, että en ihan varmuudella osaa yhdistää Oravaisensaaren osalta Sarajärven taulukoita 1 ja 2. Taulukossa 1 ei ole kaikkien kohdalla tarkennettu, miksi kappale on tulkittu ja taulukossa 2 ei puolestaan ole yksilöity kappaleita vaan mainitaan vain määrät. Joitain oletuksia olen tehnyt vertaamalla näitä taulukoita ja lisäksi kuvaliitteet auttoivat varmentamaan osan kappaleista. Taulukossani (Taulukko 1) ovat tutkimani alueen lasilöydöt, joista rajasin pois pelto- ja

¹³⁹ Koivunen 1991: 142.

¹⁴⁰ Koivunen 1991: 142–145.

¹⁴¹ Koivunen 1981: 147–148.

¹⁴² Sarajärvi 2012: 4.

¹⁴³ Sarajärvi 2012: 14.

¹⁴⁴ Sarajärvi 2012: 4, 14 viitaten Newman 1977: 25.

pintakerroksesta löytyneet. Lisäksi sieltä on rajattu pois selkeät muut esineet, kuten sormuksen lasinen kivi. Myös ikkunalasi on rajattu pois. Lisäsin Sarajärven kirjaamat diagnostiset piirteet eli muoto, väri ja koristelu. Tässä otannassa ei ollut yhtään löytöä, josta olisi mainittu paksuus.

Taulukkoa tarkastellessa huomaa, että suurin osa on joko kappaleita, joista ei ole diagnostisia piirteitä tai ne eivät löydy Sarajärven listoista. Oletan, että nämä taulukosta puuttuvat ovat olleet selkeästi ikkunalasiksi, pullolasiksi tai puristelasiksi tunnistettavia ja ovat siksi jääneet pois listasta, sillä työssään hän on jättänyt nämä tarkastelun ulkopuolelle. Tätä tukisi se, että esineluetteloon kirjatut pullolasiksi tunnistetut lasin kappaleet ovat lähes kaikki sellaisia, jotka puuttuvat Sarajärven taulukosta. Taulukkoani tarkasteltaessa voidaan erottaa 14 lasiastian kappaletta, joista on diagnostisia piirteitä ja näistä suurin osa on vaaleanvihreätä lasia (7), pari on kirkasta ja pari tummanvihreää. Lisäksi kahden kohdalla ei ole mainittu väriä. Muodoista mainitaan kuusi kulmikasta seinämäpalaa, neljä pyöreää ja jalankaari, suun tai jalan reuna ja reuna tai jalkaosan kappale. Kun Sarajärven diagnostisia piirteitä omaavat löydöt sijoitetaan kartalle, näyttäisi yksi keskittymä olevan rakenteen B alueelta (4 löytöä) ja toinen keskittymä kahdesta ruudusta, joiden sisälle jää rakenne F, mutta toisaalta myös rakennetta D.

Toinen huomionarvoinen seikka on, että pääosin lasilöydöt ovat 1.kerroksesta. Yksittäisiä löytöjä on 2.kerroksesta ja yhden kohdalla mainitaan jopa 3.kerros. Taulukossa on tummemmalla pohjalla 2. tai 3.kerroksesta löytyneet ja pari rakenteisiin liitettyä löytöä. Löytö, joka on kirjattu 3.kerroksesta on vuoden 1974 kaivausten löytöjä ja on löytöluettelon perusteella liitettävissä tässä työssä rakenteeksi D nimettyyn rakenteeseen, todennäköisesti pohjahirsiin. Löydöt (2 kpl) toisesta kerroksesta näyttäisivät liittyvän kellaria ympäröivään rakenteeseen, jolle olen antanut nimeksi rakenne B. Myös näiden kohdalla on löytöluetteloon merkitty tarkempi tulkinta eli ne on tulkittu löytyneen lattiatason yläpuolelta. Toisaalta yksi löytö kulmikas tummanvihreän lasin kappale on ruudusta, jonka toisella laidalla on selkeä leveä kivijalka eli rakenne E, jonka olen tulkinnut olevan todennäköisesti 1700-luvulle ajoittuva.

Seuraavassa käyn läpi Sarajärven ajoituksia ja tulkintoja eri lasityyppien pohjalta. Sarajärven tutkimuksissa ainoa böömiläisen lasin sirpale (OS 4582) Oravaisensaaresta on Pöykön pellon alueelta (17,70; -101,5), muttei rajaamaltani alueelta. Böömiläisten pikarien valmistus on pystytty

haarukoimaan ajalle 1300–1450-luvuille ja valmistuspaikat sijoitetaan Böömin¹⁴⁵ ja nykyisen Saksan alueille.¹⁴⁶ Tämä olisi siis vanhin lasiastian kappale, mutta sijoittuu toisaalle kuin tutkimani rakenteet. Römer-pikarien tunnistettavat kappaleet Sarajärvi on ajoittanut jalkalaattojen valmistustekniikan perusteella 1700-luvulle.¹⁴⁷ Sarajärvi ei tarkenna, kuinka monta löytöä oli tunnistettavissa, mutta ainakin Oravaisensaaren taulukossa mainitaan kaksi Römer-pikarin jalan kappaleita. Joskin Sarajärven luettelossa mainitaan kaksi, mutta kuvissa näkyy kolme (OS 230, 5544, 5554). Lisäksi löytyi yksi nyppe (OS 4311), joka liitetään Römer-pikareihin.¹⁴⁸ Myös nämä rajautuvat tutkimani alueen ulkopuolelle. Eli jos olen tulkinnut oikein ei myöskään Römer-pikareita ole tutkimallani alueella.

Oravaisensaaren aineistosta yleisin astiamuoto näyttää olevan passglas-tuopit, jotka ovat vihreästä metsälasista valmistettuja yleensä kulmikkaita, mutta myös pyöreitä muotoja esiintyy. Parhaiten sen tunnistaa lasinauhakoristelusta tai pohjan ylös ja sisäänpäin painetusta muodosta.¹⁴⁹ Rajaamissani löydöissä ei näyttäisi olevan näitä taitettuja pohjia. Lasikoristelua on yhdessä kappaleessa (OS 1172). Sarajärven taulukossa mainitaan kulmikkaan stangenglas-pikarin suu- ja seinämä kappaleet ja aiemmin työssään hän alaviitteessä selventää, että stangenglas on muoto-opillinen nimitys passglas-pikarille eli ne ovat sama asia.¹⁵⁰ Stangenglasin/passglasin diagnostisiksi piirteiksi hän mainitsee alle 1 mm oleva lasin paksuus, kulmikas muoto ja lasinauhakoriste ja että vaaditaan vähintään kaksi kolmesta piirteestä.¹⁵¹ Löytöjen paksuutta Sarajärvi ei ollut eritellyt tarkastelemieni lasin kappaleiden kohdalla, mutta suurin osa oli vihreää lasia ja myös kulmikkaat muodot ovat hyvin edustettuna, joten tulkitsen, että otannassani suurin osa tunnistettavista sirpaleista on passglas-pikareita, joka on muutenkin koko Oravaisensaaren lasiaineistossa suurin yksittäinen ryhmä ja ajoittuu 1530–1550-luvuilta 1600-luvun lopulle¹⁵².

Lisäksi Sarajärvi mainitsee 1700-luvulle ja sen jälkeiseen aikaan ajoitettavat astiamuodot, joissa pikarin jalkalaatan reuna on käännetty alapuolelle.¹⁵³ Nämä hän on eritellyt kuva materiaalissa (OS

¹⁴⁵ Böömi on historiallinen alue, joka sijaitsee nykyisen Tsekin tasavallan alueella, sen läntisellä puoliskolla ja käsitti noin kaksi kolmasosaa nykyisestä Tsekistä (Wikipedia).

¹⁴⁶ Haggren 2005: 44–45.

¹⁴⁷ Sarajärvi 2012: 21.

¹⁴⁸ Sarajärvi 2012: 75 ja 86.

¹⁴⁹ Sarajärvi 2012: 19–20.

¹⁵⁰ Sarajärvi 2012: 20 ja 75.

¹⁵¹ Sarajärvi 2012: 75.

¹⁵² Sarajärvi 2012: 19–20.

¹⁵³ Sarajärvi 2012: 22.

2105, 2510, 2534, 2939, 3146, 3847)¹⁵⁴, joten olen voinut todeta, etteivät ne ole löytyneet rajaamaltani alueelta.

Näin ollen voitaisiin yhteenvetona todeta, että Sarajärven tutkimuksen avulla olen pystynyt rajaamaan kohdealueeni lasiaineiston pääosin pasglas-pikareiksi, joten ajoitus lasiaineiston perusteella viittaisi 1500–1600-luvuille. Tämä ei ole tarkka arvio, sillä en pystynyt todentamaan varmuudella kaikkia lasilöytöjä. Joukossa voi olla nuorempaakin, mutta ainakaan vanhempaa böömiläistä lasia ja Römer-pikareita ei näyttäisi alueelta löytyneen. Lisäksi tämä antaa lähinnä arvion, että vanhimmillaan lasiesineistö viittaisi 1500-luvulle, mutta onko aineistossa nuorempaa jopa 1800-luvulle ajoittuvaa lasia jää hieman kysymysmerkiksi, sillä Sarajärvi on rajannut omassa työssään 1800-luvun lasin tutkimuksen ulkopuolelle eli en voi varmuudella sanoa, etteikö materiaalissa olisi nuorempaa lasia. Sarajärven taulukossa on kyllä mainittu joissain kohti ikkunalasia ja puristelasi, jotka hän ilmoittaa rajanneen tutkimuksen ulkopuolelle eli onko niin, ettei puristelasia tarkastelemallani alueella ole löytynyt kuin yksi (OS 5250) vai onko ne jo aiemmassa vaiheessa rajattu pois. Tämä yksi puristelasi löytö on ruudusta +12, -79, mutta tarkempaa kerrosta ei tässä kohtaa ole mainittu, joten jää epäselväksi, onko se kulttuurikerroksesta vai mahdollisesti jopa pelto- tai pintakerroksesta. Lisäksi alkuperäisessä luettelossa mainitaan kolme moderniksi tunnistettua lasinsirua ruuduista +10, -78 ja +12, -79. Näiden kohdalla Sarajärvi on kyseiset löydöt tutkinut, mutta ei ole löytänyt diagnostisia piirteitä.

Vaikka Sarajärvi toteaa, että Oravaisensaaren lasiaineisto on hyvin nuorta, pääsääntöisesti 1700-luvulta ja sitä nuorempaa, hän on käsitellyt työssään kaikista kerroksista löytyneet lasiesineet, myös pinta- ja peltokerroksista.¹⁵⁵ Myöskään kahta eri kaivausaluetta ei ole käsitelty mitenkään erikseen. Kuitenkin rajaamani alueen ja kerrosten lasiesineet näyttäisivät viittavan vanhempaan kerrostumaan, joskin tähän jää tulkinnallinen epävarmuus johtuen siitä, etten voinut varmuudella tarkentaa Sarajärven tulkintoja yksittäisten lasikappaleiden kohdalla. Mielenkiintoista on myös, että lasiesineistö keskittyy lähinnä löytöluettelon perusteella 1.kerrokseen.

¹⁵⁴ Sarajärvi 2012: 92.

¹⁵⁵ Sarajärvi 2012: 24–25.

4.2. Keramiikka

Keramiikkaa löytyi Oravaisensaaresta runsaasti, mutta sen tarkempi tutkimus on jäänyt lähinnä kaivausten jälkeiseen määrittelyyn löytöluettelossa ja Luostarisen tutkimukseen valkosaven osalta.¹⁵⁶ Ajoituksen kannalta keramiikka vaatisi läpikäyntiä, sillä Koivunen ajoittaa ns. suurtuvan pääosin ilmeisesti keramiikan perusteella 1500-luvulle.¹⁵⁷ Toki Koivunen itsekin mainitsee alustavassa kaivausraportissa, että esinetutkimus on vielä alussa ja materiaalin määrä Pohjois-Suomen varhaisasutuksen tutkimuksen osalta on niin suuri, ettei sitä ole raportin osalta vielä kommentoitu.¹⁵⁸ Kuitenkin Koivunen on ottanut kantaa ajoitukseen ja erityisesti tutkimani rakenne on tulkittu 1500-luvulle ja jopa Niilo Oravaisen asuinsijaksi.¹⁵⁹

Löytöluettelossa, johon on koottu kaikkien kolmen kaivausten esineet, annetaan seuraavat jaottelut keramiikalle: punasavi, keltasavi, reiniläinen kova savi, fajanssi, posliini tai vain keramiikka. Tämän pohjalta kävin tutkimani alueen keramiikat läpi ja pyrin tunnistamaan lähinnä kivisaven ja valkosaven, joskin sain suuremman määrän valkosavea kuin Luostarinen tutkimuksessaan, joten vain osa tulkinnoista pitää paikkansa. Lisäksi fajanssiksi mainitusta materiaalista yritin tunnistaa piiposliinin, sillä se on nuorempaa keramiikkaa ja antaa näin apua ajoituksen haarukointiin. Tulkinnat on tehty silmämääräisesti tutkimuskirjallisuutta apuna käyttäen ja lisäksi isona apuna joidenkin epäselvien kohdalla oli Risto Nurmi, joka on tehnyt paljon esinetutkimusta.¹⁶⁰ Tämän pohjalta tein taulukon (Taulukko 2), josta on rajattu pois ensinnäkin pinta- ja peltokerroksista löytyneet esineet, sillä ne ovat sekoittuneita ja varsinaiset kaivauskerrokset ns. kulttuurikerroksista löytyneet voivat antaa paremman haarukan ajoituksellisesti. Lisäksi rajasin punasaven pois, sillä se on suurin ryhmä ja myös ajallisesti hankalin ajoittaa, sillä se on ollut käytössä niin pitkän ajan. Punasavikeramiikka varhaisimmat muodot ovat 1200-luvulta.¹⁶¹ Suomessa punasavikeramiikan valmistus alkaa 1500–1600-luvuilla ja käyttö esimerkiksi lautasten osalta talonpoikaistalouksissa alkoi yleistyä todella vasta 1800-luvulla.¹⁶² Keramiikkataulukoon olen merkinnyt tummemmalla ne esinelöydöt, jotka on merkitty löydettyksi 2.kerroksesta tai ovat muuten esimerkiksi lattamerkinnän mukaan syvemmistä kerroksista.

¹⁵⁶ Oravaisensaaren kaivausten löytöluettelo; Luostarinen 2006.

¹⁵⁷ Koivunen 1991: 142.

¹⁵⁸ Koivunen 1981: 149.

¹⁵⁹ Koivunen 1991: 145.

¹⁶⁰ Tulkinnat ovat täysin omiani, joten virheetkin ovat omiani, sillä ajankäytön rajallisuuden vuoksi keramiikan läpikäyminen jäi alkuperäistä suunnitelmaani vähemmälle.

¹⁶¹ Niukkanen 1996: 24.

¹⁶² Pääkkönen 2006: 11.

4.2.1. Valkosavikeramiikka

Oravaisensaaren keramiikka aineistoa on tutkinut Marja-Riitta Luostarinen gradussaan, joka käsitteli Pohjois-Suomen valkosavikeramiikkalöytöjä. Työssään hän käy läpi aineistoa, jota on löydetty Oulun ja Tornion kaupunkiarkeologisilta kaivauksilta sekä Oravaisensaaresta.¹⁶³

Valkosavikeramiikan juuret ovat 1200-luvulla. Luostarinen mainitsee kolme eri tuotantovaihetta, joista vanhin on ajoitettu 1257–1550-luvulle ja on lähtöisin Reinin alueelta. Keskimmäinen ajoittuu 1550–1700- ja tuolloin valmistus keskittyi Kölnin alueen Frecheniin. Pääosa Suomeen tuotetusta valkosavikeramiikasta on tältä ajanjaksolta ja Frechenin lisäksi myös Hollannista tuodaan tällä ajanjaksolla paljon keramiikkaa. Kolmas vaihe ajoittuu 1700-luvulta 1800-luvulle ja pääasiallinen valmistuspaikka on jälleen Frechen.¹⁶⁴ Valkosavikeramiikka on hieman ongelmallista määrittelyn ja tunnistamisen osalta, sillä määrittely ja nimeäminen vaihtelee tutkijan mukaan.¹⁶⁵ Luostarisen gradussa päädytään määrittelemään valkosavikeramiikka kovana, mutta silti vielä huokoisena massana. Puhtaana valkosavi pysyy valkoisena poltossa eikä muutu punaiseksi tai harmaaksi, koska se ei sisällä juurikaan rautaa. Eri savilaatujen sekoituessa värimuunnokset ovat kuitenkin mahdollisia.¹⁶⁶ Lisäksi Luostarinen nostaa esille Weser-keramiikan, joka on yksi valkosavikeramiikan ryhmä, joka on aiemmin virheellisesti tulkittu moderniksi keramiikaksi. Uudemman tutkimuksen myötä se on selkiytynyt yhdeksi Pohjois-Saksan vanhimmaksi maalattujen saviastioiden ryhmäksi, joka on ajoitettu sijoittuvan 1500-luvun lopulta 1600-luvun alkuun.¹⁶⁷

Luostarinen kävi läpi Oravaisensaaren keramiikkamateriaalin ja löysi 31 kappaletta valkosavikeramiikkaa. Verrattuna punasavikeramiikkaan, jota löytyi 1391 kappaletta, on valkosavikeramiikan prosentuaalinen osuus 2,2%. Ja tästä valkosavikeramiikasta huomattava osuus (26,6%) oli Weser-keramiikkaa.¹⁶⁸ Weser-keramiikka on massaltaan hienojakoista ja tiivistä, jonka väritys voi vaihdella puhtaan valkoisesta ja luonnonvalkoisesta keltaisen, punaisen ja oranssin eri sävyihin. Astiat ovat useimmiten ohutseinäisiä ja parhaiten ne tunnistaa koristelusta. Astian pintaan

¹⁶³ Luostarinen 2006: 4–5.

¹⁶⁴ Luostarinen 2006: 12–13.

¹⁶⁵ Luostarinen 2006: 6.

¹⁶⁶ Luostarinen 2006: 11.

¹⁶⁷ Luostarinen 2006: 14.

¹⁶⁸ Luostarinen 2006: 20.

sisäpuolelle on levitetty valkoinen engobe¹⁶⁹, jonka päälle on maalattu vihreällä, ruskealla tai punaruskealla geometrisiä kuvioita. Lasitus on väritön.¹⁷⁰

Luostarinen ei listaa kaikkia 31 valkosavikeramiikan kappaletta. Kuvaluettelosta löytyy vain yhdeksän palaa, yhteensä 5 eri astiasta. Näistäkin vain kaksi astiaa (OS 1165a ja 5823) ovat löytyneet rajaamaltani alueelta, mutta nekin peltokerroksesta, joten ne eivät luettelossani näy. Lisäksi luettelossa Weser-astioiksi mainitut kappaleet (OS 1165a ja 6100) jäävät rajaukseni ulkopuolelle. Käydessäni läpi luetteloni valkosaviastioita vain kahdessa kappaleessa oli erotettavissa jonkinlaista kuviointia (OS 1114 ja 1268). Muut olivat pääosin yksivärisiä ja lasitukseltaan kellertäviä.

Luostarinen ajoittaa Pohjois-Suomen löydöt 1600-luvulle ja jopa kyseisen vuosisadan alkupuolelle. Lähinnä tämä perustuu Tornion ja Oulun löytöihin, joilla on ajoitettuja kerroksia. Ruotsissa valkosavikeramiikan huippu ajoittuisi 1500-luvun alkupuolelta 1600-luvulle, mutta sitä olisi käytetty vielä 1700-luvullakin. Lisäksi Weser keramiikan osalta ajoitus olisi 50 vuoden tarkkuudella ajanjaksolle 1580–1630 sijoittuvaa.¹⁷¹ Tutkimaltani alueelta ei ilmeisesti ole Weser-keramiikan kappaleita. Ainoista kuvioituista toinen on hyvin pieni kappale, jossa näkyy vain täplä ja toisen kuviointi ei vastaa täysin esille nostamia Weser-keramiikan kuviointeja¹⁷². Valitettavasti en tätä pysyt varmentamaan, sillä kuten aiemmin mainitsin, Luostarinen ei listaa tarkemmin valkosavikeramiikaksi tunnistamiaan kappaleita kuin osan kohdalta. Ajoitukseen voisi antaa osviitta myös maininta, että Saksassa Höxterin löytömateriaalin ajoitukset kertovat, että ainakin vatien kohdalla koristeettomat käyvät harvinaisiksi 1600-luvulla.¹⁷³ Suurin osa läpikäymistäni onkin juuri koristelemattomia, joskin täytyy sanoa, että erityisesti 1980 kaivausten löydöt olivat hyvin pieniä kappaleita, eivätkä siis anna parasta informaatiota. Tämä antaisi Oravaisensaaren keramiikallekin ajoituksen 1500–1600-luvuille, mutta valkosavikeramiikka on paikoin ollut käytössä vielä 1700-luvullakin, joten ihan varmuudella en läpikäymäni tiedon perustella voi ajoitusta tarkentaa.

¹⁶⁹ Engobe-koristelu on sitä, että astian pinta peitetään ohuella valkosavilietteellä ennen lasitusta. Pihlman 1989a: 90.

¹⁷⁰ Luostarinen 2006: 14–15.

¹⁷¹ Luostarinen 2006: 61.

¹⁷² Luostarinen 2006: kuvasivu 1.

¹⁷³ Luostarinen 2006: 30.

4.2.2. Kivisavikeramiikka

Kivisavikeramiikka on kovaa ja kiinteää keramiikkaa, jossa voi olla suola- tai lyijylasitusta, savilietteillä värjättyjä pintoja ja leima- ja matriisikoristelua. Savimassan väri on vaalea, sävyjä on todettu valkoista, harmaanvalkoista, tummanharmaata, kellertävää ja ruskeaa.¹⁷⁴ Kivisavikeramiikan voi jakaa kolmeen vaiheeseen. Varhaisin protokivisavikeramiikka, jota valmistettiin 1200-luvun loppuun ja joka on vielä aika huokoista. Väritys vaihteli ruskeasta ja punaisesta harmaaseen riippuen poltosta. Varhainen kivisavikeramiikka on jo kiinteämpää ja lähes täysin sintraantunutta ja se on väritykseltään harmaata ja kellertävää. Valmistusaika on 1200-luvun lopulta 1300-luvulle. Varsinaisen kivisavikeramiikan valmistus aloitettiin Siegburgissa Rheinin alueella 1200-luvun lopulla. Väriltään tämä varsinainen kivisavikeramiikka on vaaleanharmaata lähes valkoista.¹⁷⁵ Helpoiten kivisavikeramiikan tunnistaa siitä, ettei se läpäise vettä. Tämä johtuu sintraantumisesta eli savi poltettiin tavallista korkeammassa lämpötilassa, jolloin savimassa sulaa ja saadaan lasittamattakin vedenpitäviä astioita. Tämä polttotekniikka vaatii tietynlaista savea, jota saatiin Euroopassa Reinin alueelta. Lasitus oli pääosin suolalasisitusta, joka tapahtui heittämällä suolaa uuniin polttolämpötilan ollessa korkeimmillaan. Suolalasisitus on väritön ja karkea, mutta saatettiin värjätä liettämällä astian pinta metallioksidein. Lyijylasitus vaati erillisen polton.¹⁷⁶

Kivisavikeramiikan osalta aika moni oli jo tunnistettu löytöluetteloon, joskin termistö oli hieman erilainen kuin uudemmissa tutkimuksissa. Lähinnä mainitaan kovasavi ja tarkemmin joidenkin kohdalla reiniläinen kovasavi. Yksi siegburgin keramiikaksi tunnistettu (OS 5403), joskin kyseessä on hyvin pieni siru, eikä siinä ole juurikaan tunnistettavia piirteitä.¹⁷⁷ Eli pääosin kivisavikeramiikoita ei ole tarkemmin tunnistettu. Rajaamaltani alueelta löytyneissä kappaleissa ei ole ollenkaan kivisavikeramiikalle tunnusomaisia koriste ja reliefikuvioita. Väritykseltään ne ovat lähinnä ruskean ja harmaansävyisiä ja ainoa koristelu on osassa näkyvä pinnan aaltokuvio eli ne eivät ole ihan tasaisia pinnaltaan. Niukkanen on eritellyt työssään Frechenin, Raerenin, Siegburgin ja Westerwaldin keramiikan. Niukkanenkin nimeää nämä yleisemmin reininmaalaisiksi kivitavaratyypeiksi ja toteaa, että näiden erottaminen toisistaan on vaikeaa ellei mahdotonta, sillä savenvalajasuvut muuttivat paikkakunnalta toiselle.¹⁷⁸ Useimpien kohdalla erilaiset koristekuviot ja reliefit ja osin astiamuodot helpottavat tunnistusta, mutta läpikäymieni kivisavikeramiikan kappaleiden osalta tarkempi

¹⁷⁴ Niukkanen 1996: 35.

¹⁷⁵ Gaimster 1997: 34–35.

¹⁷⁶ Niukkanen 1996: 35.

¹⁷⁷ Oraviasensaaren kaivausten löytöluettelo.

¹⁷⁸ Niukkanen 1996: 40.

tunnistaminen on vaikeaa, sillä kappaleet ovat pääsääntöisesti pieniä, eikä niissä ole selkeitä muotoja erotettavissa ja myös kuviot ja reliefit puuttuvat.

Lähinnä värityksen perusteella voidaan esittää joitain arvioita. Seitsemän kappaleista (OS 1109, 1147, 1251, 1254, 1318, 5705 ja 6230) on harmaita, joissa on hitusen lähinnä oranssia väritystä (tai kokonaan lähinnä oranssinruskeaa) ja siksi olisin taipuvainen pitämään näitä Siegburgin alueen keramiikkana. Gaimster mainitsee, että Siegburgin alueella valmistetuissa astioissa on oranssin sävyä, joka johtuu liekkien kuljettaman tuhkan joutumisesta astian pintaan polton aikana.¹⁷⁹ Eri lähteiden kuvia tarkastelemalla väritys ja osassa nähtävä ikään kuin aaltomainen kuvio sopisi Siegburgin keramiikkaan. Myöskin löytö OS 1200 voisi olla Sieburgia, joskin siinä harmaan lisäksi oleva väri oli enemmän keltaista kuin oranssia. Siegburgin keramiikan valmistuksen alkaminen ajoittuu 1300-luvun alkuun ja suurinta valmistus oli 1500-luvulla ja laajamittainen valmistus loppui 1632, kun ruotsalaiset valtasivat kaupungin.¹⁸⁰ Tämä vaatisi kuitenkin syvempää paneutumista ja esimerkiksi massan tarkempaa tarkastelua. Näin ollen karkea arvio antaisi tutkimani alueen osalta ajoituksen, joka todennäköisimmin olisi 1500–1600-luvulle, mutta voi olla myös vanhempaa.

4.2.3. Fajanssia, posliinia ja piiposliinia

Uudemman ajan keramiikkaa ovat fajanssi ja sen esiaste majolika, posliini ja piiposliini. Majolikaksi kutsutaan sisäpuoleltaan tinalasitettua ja taustaltaan lyijylasitettua keramiikka-astiaa, kun taas fajanssi on molemmin puolin tinalasitettua.¹⁸¹ Majolikka pidetään fajanssin esiasteena, jota alettiin valmistaa Välimeren alueella jo keskiajan puolella. Hollannissa majolikan valmistus alkoi 1500-luvun lopulla jatkuen aina 1640-luvulle, jolloin fajanssi korvasi majolikan.¹⁸² Hollannissa valmistettiin myös fajanssia, joka tyypillisesti oli sinivalkoista ja kauttaaltaan lasitettua ja sen huippukausi oli 1650-luvulta 1750-luvulle.¹⁸³ Posliinin tuontiin vastattiin maalaamalla fajanssiastiat kiinalaisaiheilla ja myös täysin valkoista fajanssia alettiin valmistaa.¹⁸⁴ Pohjoisessa fajanssi alkoi yleistyä vasta 1600-luvulla.¹⁸⁵ Ruotsiin perustettiin ensimmäinen fajanssitehdas Rörstrand 1726 ja fajanssia valmistettiin 1780-luvulle saakka.¹⁸⁶

¹⁷⁹ Gaimster 1997: 35.

¹⁸⁰ Niukkanen 1996: 39–40.

¹⁸¹ Hurst et.al 1986: 120.

¹⁸² Nurmi 2004: 34.

¹⁸³ Hartikka 2015: 34.

¹⁸⁴ Nurmi 2004: 35.

¹⁸⁵ Niukkanen 1996: 33.

¹⁸⁶ Hartikka 2015: 34.

Fajanssin puolestaan syrjäytti Englannissa kehitetty piiposliini, joka oli fajanssia kestävämpää ja soveltui paremmin teolliseen tuotantoon. Piiposliini kehitettiin 1700-luvun puolella välissä. Tehtaissa kehitettiin jatkuvasti uusia massoja ja tunnistaminen onkin vaikeaa sen perusteella.¹⁸⁷ Fajanssista piiposliini eroaa lähinnä saven värissä, joka on piiposliinissa vaaleaa, kun se fajanssissa on keltaista/kellertävää.¹⁸⁸ Ruotsissa piiposliinin valmistus alkoi 1770-luvulla ja syrjäytti fajanssin vuosisadan loppuun mennessä. Isot keramiikkatehtaat, kuten Rörstrand ja Marieberg siirtyivät valmistamaan piiposliinia.¹⁸⁹ 1800-luvulle tultaessa Piiposliini oli siis vallitseva keramiikka. Posliinia on kiinalaista kovaposliinia ja eurooppalaista pehmytposliinia. Suomessa posliinia ei juurikaan ole löydetty kuin vasta 1700-luvun kerroksista. 1730-luvulta lähtien kiinalaisen posliinin saatavuus parani huomattavasti, kun Ruotsi sai oman Itä-Intian kauppaseuran. Eurooppalaista pehmytposliinia alettiin tuottaa 1700-luvun loppupuolella ensin Englannissa.¹⁹⁰

Tarkasteltaessa keramiikan jakautumista Oravaisensaarella tutkimallani alueella huomataan, että uuden ajan keramiikka painottuu 1.kerrokseen. Ainoat toiseen kerrokseen sijoittuvatkin ovat kuopasta, joka on todettu sekundaarisesti kuopaksi eli sen kerrokset ovat sekoittuneet. Suurin ryhmä on fajanssi ylivoimaisesti. Piiposliiniksi olen tunnistavinani 5 ja posliiniksi kaksi, joista toinen mahdollisesti eurooppalaista ja toinen kiinalaista. Kartalla uudempi keramiikka painottuu vahvasti rakenteen F länsipuolelle ja erityisesti uudemman kivijalan E yhteyteen erityisesti piiposliini on pääosin tällä alueella. fajanssi jakaantuu tasaisemmin ja sitä löytyy myös ruuduista, joiden sisään jää rakenne D.

4.3. Liitupiiput

Liitupiippu nimitys tulee Ruotsin sanasta kritpipa, mutta tämä nimitys on itseasiassa otettu käyttöön vasta 1800-luvulla, kun liitupiippujen käyttö oli jo jäänyt pois. Aiemmin liitupiipuista käytettiin oikeammin nimitystä savipiippu tai tupakkapiippu.¹⁹¹ Piiput valmistetaan hyvin hienojakoisesta, valkoisen värinsä säilyttävästä savesta.¹⁹² Ensimmäiset piiput valmistettiin Englannissa 1500-luvun lopulla. Hollannissa ensimmäinen piipputehdas perustettiin 1607. Hollannista tulikin pian

¹⁸⁷ Hartikka 2015: 34–35.

¹⁸⁸ Pihlman 1989a: 100.

¹⁸⁹ Elfwendahl 1999: 56–57.

¹⁹⁰ Hartikka 2015: 33–34.

¹⁹¹ Pihlman 1998b: 144.

¹⁹² Mellanen 1994: 262.

piipunvalmistuksen keskus ja ammattikunta perustettiin 1660. Ruotsi-Suomessa teollinen valmistus alkoi vasta 1700-luvun alussa, sata vuotta Hollannin piippu tehtaan perustamisen jälkeen. Suomessa piippujen laajamittainen valmistus alkoi vasta 1800-luvun puolella. Liitupiiput alkoivat menettää valta-asemansa jo 1700-luvun loppupuolella, kun tilalle tulivat kestävämmät piiput, kuten merenvahapiiput.¹⁹³

Savipiippuja voidaan pitää ensimmäisinä lähes kertakäyttöisinä kulutushyödykkeinä, sillä sen käyttöikä on lyhyt. Oletettavasti myös matka valmistajalta kuluttajalle on lyhyt ja siksi savipiippuja pidetään hyödyllisimpinä kulttuurikerrosten ja rakenteiden ajoittajina. Piiput voidaan ajoittaa melko tarkasti valmistajaleimojen, koristelun ja suhteellisen nopeasti muuttuvan muodon ja koon perusteella, jopa vuosikymmenen tarkkuudella.¹⁹⁴ Savipiiput ajoittuvat keskiajan jälkeisellä ajalla ja Suomessa varsinaisesti vasta 1600-luvulle. Näin ollen toimivat ajoittajina myös puuttuessaan ja voivat varmentaa keskiaikaisia kerrostumia.¹⁹⁵

Liitupiiput jaotellaan englantilaisiin ja hollantilaisiin piippuihin valmistusteknisesti ja tyyllisesti sekä osittain valmistuspaikan mukaan. Varhaisimpia piipputyyppejä on vaikea erottaa toisistaan toisinkuin 1600-luvulta lähtien valmistettujen piippujen kohdalla. Englantilainen piipunkoppa oli pieni, pullea ja tynnyrimäinen 1600-luvulla ja sen koon kasvaessa vuosisadan aikana. Se oli karkeatekoinen ja leveän matalajalkainen. Se oli karkeatekoinen ja leveän matalajalkainen. Koppa oli varresta pois päin taipuva ja sen suussa oli painanneraita. Piipun varren savukanava oli suhteellisen iso. 1700-luvulla piiput suurenivat, muuttuivat pitkänomaisemmiksi ja parempilaatuisiksi. Savukanava kapeni ja kopan suu oli varren kanssa samansuuntainen. Vuosisadan jälkipuoliskolla kopan etusivu ja varren väli oli lähes suorakulmainen ja koppiin ja varsiin ilmaantui koristeita, valmistajan nimi sekä valmistuspaikka. 1800-luvun englantilaisille piipuilla oli tyyppillistä pienemmät kopat, koppien ja varsien runsas koristelu, kapeus ja hauraus, jalan vaihteleva muoto, vaihteleva savukanavan koko sekä merkinnät valmistajan nimestä, paikasta sekä piipputyypin koodinumero.¹⁹⁶ Hollantilaisten piippujen muoto kehittyi 1600-luvulla, jolloin kanta alkoi työntyä yhä enemmän esiin. Kopan muoto muistutti joko kaksoiskartiota tai torvea. Kopan koko suureni tupakan hinnan laskiessa. 1700-luvulla piipuista tuli sulavalinjaisen soikeita. Tämän ajan englantilaiset ja hollantilaiset piiput on helppo erottaa toisistaan. Englantilaisen piipun suulinja ja varsi ovat samansuuntaiset, kun taas

¹⁹³ Mellanen 1994: 261–262.

¹⁹⁴ Mellanen 2002: 36.

¹⁹⁵ Ainasoja 2003: 285.

¹⁹⁶ Ainasoja 2003: 282.

hollantilaisessa piipussa koppa ja sen suulinja taittavat varresta pois päin. 1800-luvulla piiput alkivat muistuttaa nykypäivän piippuja.¹⁹⁷

Oravaisensaaren liitupiippuja on tutkinut Merja Makkonen gradussaan, jossa hän tutkii myös Oulun NMKY:n tontin vuoden 1986 kaivausten savipiippuja, Tornion raatihuoneen kaivauksilta 1966 löytyneitä sekä Kainuunkylän Kannalan kaivausten (1975) piippumateriaalia. Ajoittamiseen Makkonen on käyttänyt lähinnä piippujen muotoa ja vertailumateriaalina hän on käyttänyt muun muassa englantilaisista ja hollantilaisista piipuista tehtyjä typologioita.¹⁹⁸ Tutkimuksessaan Makkonen toteaa, että piipunpoltto on tunnettu Oravaisensaassa jo 1600-luvulla, mutta se ei ole kovin yleistä. Seuraavalla vuosisadalla se on jo suosittua. Suurin osa tunnistettavista piipuista on ruotsalaisia 1700-luvun piippuja, mutta mukana on myös muutama englantilainen pesä ja kantaleimalliset piiput ovat mahdollisesti hollantilaisia. Huomattavan monen kohdalla piipun valmistusmaata ei pystytty nimeämään.¹⁹⁹

Tutkimani alueen piippulöydöt on koottu luetteloon (Taulukko 3), josta on taas poistettu pelto- tai pintakerroksesta löytyneet kappaleet. Lista jää aika lyhyeksi ja vain kahden pesän kappaleen (OS 1367 ja 1402) kohdalla Makkonen pystyy antamaan jonkinlaisen arvion ajoituksesta. Molemmat ajoittuvat 1700-luvun puolelle ja toinen voi mennä myös 1800-luvun puolelle. Kun tarkastellaan löytöpaikkojen sijainteja niin löydöt keskittyvät tarkasteleman alueen etelälaitaan, ja isoimmat keskittymät ovat nuoremman kivijalan (rakenne E) ja rakenteen F läheisyyteen. Ainoastaan yksi savipiipun varren katkelma löytyy Rakenteen D yhteydestä ja sekin ruudusta, jossa on sekundäärinen kuoppa ja 1.kerroksesta. Tämä voisi antaa osviittaa, että kyseessä olisi joko 1600-lukua vanhempia rakenteita tai ainakin 1700-lukua vanhempia, sillä Makkonen toteaa, että piippulöytöjen kokonaisuutta tarkastelemalla vaikuttaisi, ettei piipunpoltto ole vielä kovin yleistä 1600-luvulla Oravaisensaassa.

4.4. Koontia

Kun kootaan yhteen esineiden antamaa ajoitusta, tulee huomioida, että tulkintani ovat epävarmoja ainakin lasin ja keramiikan osalta siltä osin, että en varmuudella pysty yksilöimään eri alueiden löytöjä verrattuna tehtyyn tutkimukseen. Näyttäisi kuitenkin siltä, että vaikka aiemmat tutkimukset

¹⁹⁷ Ainasoja 2003: 282.

¹⁹⁸ Makkonen 1991: 3–4.

¹⁹⁹ Makkonen 1991: 74.

ovat Oravaisensaaren kohdalla antaneet yleisemmin nuoremman 1700-luvulle ajoittavan ylesikuvan, näyttäisi tarkempi tarkastelu antavan viitteitä vanhemmasta kerrostumasta. Vaikka Oravaisensaaren kaivausten kohdalla löydöt eivät ole kovin tarkkoja sijainteja, voidaan mielestäni sekoittuneiden kerrosten rajaamisella saada suuntaa antavia ajoituksia myös rakenteille.

Lasin osalta ajoitukset viittaisivat tulkintani mukaan 1500–1600-luvuille, joskin tulee muistaa, että Sarajärven tutkimuksessa ei käyty uudempaa 1800-luvun lasiesineistöä läpi ja muutenkin rajaus oli vain lasit käsittävää. Lasin löytöpaikoista isoimmat keskittymät koskevat ruutuja, jotka pitävät sisällään rakennuksen D koillisnurkan alueet ja toisaalta kellarikuopan läheisyydessä olevat rakenteet. Toki yksittäisiä löytöjä on muualtakin, mutta voitaisiin kuitenkin tulkita, että löydöt antaisivat viitteitä, että paikalla on jopa 1500-luvulle ajoittuvia rakennuksia. Tämä tukisi Koivusenkin aiemmin esittämää 1500-luvulle ajoittuvaa rakennusta.

Keramiikan osalta nuorempi keramiikka antaisi viitteitä, että rakenne D olisi ollut käytössä 1600-luvulla ja rakenteet E ja F erityisesti nuorempaan kivijalkaan liittyvä rakennus olisi vielä 1700 ellei jopa 1800-luvulla ollut käytössä. Mutta kovin tarkka tämä arvio ei ole sillä, kuten aiemmin on mainittu nuorempi keramiikka painottui 1. kerrokseen eikä se ole tarkkaan sidottu rakenteisiin, kun kerroksetkin jäävät vähän epäselviksi. Vaikka nuoremman keramiikan kohdalla näyttäisi jonkinlainen painotus löytyvän, näyttää se valko- ja kivisaven kohdalla sekavammalta. Yllättäen myös valkosavikeramiikka näyttäisi painottuvan rakenteen F länsipuolelle, mutta myös kellarin A alueelle. Kivisavikeramiikan kohdalla näyttäisi, että se keskittyisi rakenteen D lähistölle (koillisnurkkaan, länsipäähän ja kellarin A alueille). Lisäksi ne ovat pääosin tällä alueella syvemmistä kerroksista ja osan kohdalla on jopa tarkempi tieto, joka liittyy sen rakenteisiin. Eli se antaisi viitteitä, että rakenne D voisi olla vanhempaa perua ja ajoittua jopa 1500-luvulle. Vaatisi tarkempaa läpikäyntiä kivisavikeramiikan kohdalla, jotta tähän voitaisiin saada varmuus. Toisaalta kivisavikeramiikkaa löytyy nuoremman kivijalan länsipuolelta eli se liittyisi myös nuorempaan rakenteeseen. Jonkinlainen kuva syntyisi kuitenkin siitä, että rakenteen D läheisyydestä löytyy kivisavikeramiikkaa, valkosavikeramiikkaa ja fajanssia, mutta piiposliini keskittyisi uudemman kivijalan läheisyyteen ja pari alueen pohjoisreunalle, jotka voivat olla sekoittuneitakin kerroksia, sillä uudisrakennus tulee hyvin lähelle. Näyttäisi myös, että fajanssi keskittyisi ylempiin kerroksiin ja kivisavikeramiikka alimpiin. Tulee myös muistaa, että kivisavikeramiikka on hyvin kestävä ja sen käyttöikä on ollut pidempi kuin esimerkiksi fajanssilla.

Liitupiippujen kohdalla näyttäisi, että vähäiset löydöt antaisivat jo itsessään viitteitä vanhemmasta ajoituksesta. Löydöt viittaisivat kohtuu nuoreen liitupiippu aineistoon ja keskittyvät lähinnä nuoremmiksi tulkittujen rakenteiden yhteyteen.

Näin ollen näyttäisi, että esinelöydöt vahvistaisivat käsitystäni, että rakenteet A-D voisivat hyvinkin liittyä vanhimmillaan 1500-luvulle ajoittuviin rakenteisiin, mutta samalla se tarkoittaisi, että todennäköisemmin on kyseessä 1500–1600-lukujen vaihteeseen ajoittuvista rakennuksista ja nuorempi selkeän kivijalan omaava rakennus ajoittuisi ennemminkin 1700-luvulle. Eli rakenteet näyttäisivät mielestäni hieman nuoremmilta kuin on aiemmin tulkittu ja kellarin keskiaikaisuudesta en saanut viitteitä. En pysy tarkentamaan mihin tämä perustuu, sillä vaikka esimerkiksi kivilavikeramiikka kyllä löytyy eniten juuri kellarin alueelta, on kivilavikeramiikka myös muualta, joten tämä vatisi laajempaa esinetutkimusta kellarialueen löydöistä.

YHTEENVETO

Tutkimukseni on ollut todella haastava, sillä tutkimusmateriaali jättää paljon kysymysmerkkejä. Kaivaukset on tehty aikana, jolloin kaupunki- ja historiallisen ajan arkeologinen tutkimus on ollut vasta muotoutumassa, joten kaikkea informaatiota ei ole saatu ylös tai ainakin se on hyvin tulkinnanvaraista. Useassa kohtaa on tuntunut, että juuri kun olen ollut löytävinäni punaisen langan tai ainakin luullut keksineeni jotain, se on seuraavassa vaiheessa karannut ja lisätieto on hämärtänyt kuvaa eikä tarkentanut. Jo näiden kolmen kaivauksen osalta kaivausmetodiikassa on huomattavissa tarkentumista, mutta siltikin se jättää paljon avoimia kysymyksiä, sillä kunnollista yhteenvetoa ei ole kaivausraporttien puuttuessa. Yksi tärkeä osa olisi, jos 1980 kaivausten päiväkirja saataisiin sähköiseen muotoon ja paremmin puhtaaksi kirjoitetuksi. Selvennyksiä olisi vielä mahdollista saada kaivaustenjohtajalta Pentti Koivuselta, vaikka aikaa on toki kulunut.

Verrattuna aiempaan koen, että varovaisempi tulkinta on paikallaan, kun puhutaan Oravaisensaaresta. Lähtökohtaisesti on haettu keskiaikaa ja Niilo Oravaista, joka on ehkä hieman värittänyt tuloksia. Tämä näkyy muun muassa siinä, että alustavassa raportissa vihjataan esineistön olevan keskiaikaista, vaikka rakenteisiin ei halutakaan ottaa vielä kantaa, kun taas Tornionlaakson historia 1:ssä puhutaan jo 1500-luvulla asutusta rakennuksesta. Uskon, että Oravaisensaaresta päästään keskiaikaisiin kerroksiin, mutta aiemmin suurtuvaksi tulkittun rakenteen kohdalla näkisin, että kyseessä olisi hieman nuorempi rakennus kyseessä kuin on aiemmin tulkittu. Vanhimmillaan voidaan puhua 1500-luvusta, mutta enempi 1600-luvun puolelle ajoittuvista asutuskerrostumista ja paikoin jopa 1700-luvulle. Vaikka kerrokset ja niiden suhteet toisiinsa jäävät hieman epäselviksi, voidaan esineiden perusteella kuitenkin tukea tulkintoja mielestäni suuntaa antavasti. Niin sanotusti sekoittuneiden kerrosten eli pinta ja peltokerrosten löytöjen poissulkemisella, voidaan saada tuloksia, vaikkei tarkkoja suhteita rakenteisiin aina voidakaan antaa. Olisi mielenkiintoista käydä läpi tarkemmin löytöjä ja suhteuttaa edes suuntaa antavasti niitä, kuten tässä työssä on aloitettu. Esinetutkimusta on tehty, mutta mielestäni aika laajasti eikä rajauksia suhteessa löytöpaikkoihin ole tehty. Olisi mielenkiintoista käydä läpi myös muita esineryhmiä kuin tähän asti tutkittuja ja tarkastella niitä nykytutkimuksen valossa.

Myöskin rakenteiden osalta tulkitsisin arkistomateriaalia hieman eri tavalla tai ainakin jättäisin hieman väljyyttä tulkintoihin. Oravaisensaari on haastava tutkimuksen kohde, sillä rakenteet ovat huonosti säilyneitä ja osin hyvinkin hajanaisia. Parhaan kuvan on varmasti saanut paikan päällä, mutta mielestäni näyttää, että todennäköisemmin on kyseessä ollut useamman huoneen rakennuksia ja osin päällekkäisiä kerroksia kuin yksi iso suurtupa. Rakenne D vastaa pitkälti Koivusen suurtupaa, jossa

länsipää jää hieman epäselväksi, mutta rakenteiden B ja C uskon olevan joko erillisiä myöhempiä rakennuksia tai ainakin ne antavat osviittaa erillisistä huoneista. Kaiken kaikkiaan olisi paikallaan käydä koko kaivausalue ainakin Pöykön pellon osalta läpi, jolloin rakenteiden päällekkäisyyksiin pääsisi ehkä paremmin käsiksi. Koivusen suurtupa on ehkä noussut liiankin suureen osaan, kun paremminkin säilyneitä osia olisi alueella ja esineiden tarkemmalla läpi käynnillä suhteessa rakenteisiin tai ainakin ei sekoittuneisiin kerroksiin voitaisiin kokonaiskuvaa selventää ja tarkentaa.

LÄHDELUETTELO

Painamattomat lähteet

Herva, Vesa-Pekka 2002: Kaupunkiarkeologinen pelastuskaivaus, Tornion Keskikatu 29–35. Oulun yliopisto, Arkeologian laboratorio.

Nurmi, Risto 2013: Käsikirjoitus. Tornionlaakson maakuntamuseon perusnäyttelyn arkeologia osio. Tornionlaakson maakuntamuseo.

Koivunen, Pentti 1974a: *Tornion Alavojakkalan Oravaisen saaren kesän 1973 kaivausten alustava kaivauskertomus*. Oulun yliopisto, Arkeologian laboratorion arkisto.

Koivunen, Pentti 1974b: *Tornionjokilaaksoprojekti 1973-1974 Oravaisensaari*. Puhtaaksi kirjoitetut kaivausten päiväkirjat. Oulun yliopisto, Arkeologian laboratorion arkisto.

Koivunen, Pentti 1975: Kirje Mervi Hjelmroosille 24.2.1975. Oulun yliopisto, Arkeologian laboratorion arkisto.

Koivunen, Pentti 1980: Oravaisensaari 1980. Sanelunauhalla purettu kaivausten päiväkirja (konekirjoittaja tuntematon). Pentti Koivusen arkistot.

Koivunen, Pentti 2013: Tiedonanto koskien Oravaisensaaren kaivauksia vuosina 1973-74 ja 1980. Suullinen tiedonanto (1.11.2013)

Oravaisensaaren kaivausten löytöluettelo. Oulun yliopisto, Arkeologian laboratorion arkisto.

Tutkimuskirjallisuus

- Ainasoja, Mika 2003: Liitupiiput ajoittajina ja yhteiskunnan peilaajina. Seppänen, Liisa (toim.) *Kaupunki pintaa syvemmältä. Arkeologisia näkökulmia Turun historiaan.* Archaeologia Medii Aevi Finlandiae IX: 281–194. Suomen keskiajan arkeologinen seura. Turku.
- Cleve, Nils 1955: Kemin Haminasaaren markkinapaikka. *Jatuli V*: 3–17.
- Elfwendahl, Magnus 1999: Från skärva till kärl. Ett bidrag till vardagslivets historia i Uppsala. *Lund Studies in Medieval Archaeology* 22. AB C O Ekblad o Tryckeri, Västervik.
- Fewster, Derek 2008: Historiantutkimus. Halinen et al (toim.): *Johdatus arkeologiaan*: 51–53. Gaudeamus, Tampere.
- Gaimster, David 1997: *German Stoneware 1200–1900. Archaeology and Cultural History.* British Museum, London.
- Haggren, Georg 2008: Landsbygdarkeologi och medeltida bytomter i finland. *SKAS* 3/2008: 10–22. Suomen keskiajan arkeologinen seura, Turku.
- Haggren, Georg 2015: Keskiajan arkeologia. *Muinaisuutemme jäljet. Suomen esi- ja varhaishistoria kivikaudelta keskiajalle*: 367–536. Gaudeamus, Viljandi.
- Hartikka, Emma 2015: Posliini, fajanssi ja piiposliini. Turkulaista kulutuskulttuuria uudella ajalla. *SKAS* 1–2: 32–44. Suomen keskiajan arkeologinen seura, Turku.
- Heikkinen, Markku 1994: Pihlajan varjossa. Talo tutkimuksen kohteena. *Narinkka*, Helsinki 1550-1640: 225–257. Helsingin kaupungin museo. Helsinki.
- Herva, Vesa-Pekka 2008: Arkeologian lähdekritiikki. Halinen et al (toim.): *Johdatus arkeologiaan*: 126–128. Gaudeamus, Tampere.

- Herva V., Lavento M. & Muurimäki E. 2008: Tutkimusprosessi. Halinen et al (toim.): *Johdatus arkeologiaan*: 109–123. Gaudeamus, Tampere.
- Hjelmroos, Mervi 1978: Den äldsta bosättningen i Tornedalen: en paleoekologisk undersökning. *Report 16*. University of Lund, Department of Quaternary Geology.
- Huhtelin, Timo 2016: *Oulun Pikisaaren pitkä kivijalallinen ja multapenkillinen rakennus keramiikka-aineiston valossa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- Hurst J. G., Neal D. S. & van Beuningen H. J. E. 1986: *Pottery produced and traded in North-west Europe 1350–1650*. Rotterdam papers VI. Haag.
- Jarva, Eero 2009: Pentti Koivunen, Arkan urhea arkeologi. *Ei kiveäkään kääntämättä. Juhlakirja Pentti Koivuselle*: 7–16. Tornion kirjapaino.
- Julku, Kyösti 1972: Muutamia Tornion seudun varhaishistorian ongelmia. *Tornionlaakson vuosikirja 1972*: 62–92. Tornionlaakson kotiseututoimikunta, Tornio.
- Julku, Kyösti 1983: ”Pohjois-Suomen historian erityispiirteitä”. *Lapin Kansa* 8.9.1983.
- Julku, Kyösti 1991: Pohjois-Suomen varhaishistoria uusien löytöjen ja tutkimusten valossa. *Faravid* 14/90: 95–107. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys ry, Jyväskylä.
- Kallio T. & Lipponen S. 2005: *Historiaa kaupungin alla. Kaupunkiarkeologisia tutkimuksia Oulussa*. Pohjois-Pohjanmaan julkaisuja 16, Oulu
- Koivunen, Pentti 1973: Kaupunkiarkeologia Suomessa. Purhonen & Söyrinki (toim.). *Arkeologian kenttätöitä*: 171–183. Oy Gaudeamus Ab, Lahti
- Koivunen, Pentti 1974c: Oravaisensaaren kaivaukset kesällä 1973. *Scripta Historica IV*. Oulu.
- Koivunen, Pentti 1977: Oravaisensaari och Kainuunkylä – medeltida boplatser i Tornedalen. *Historisk Tidskrift För Finland: 1977 (årg. 62)*, 427. Historiska föreningen, Helsingfors.

- Koivunen, Pentti 1981: Oravaisensaaren kaivaukset kesällä 1980. Alustava raportti. *Faravid* 4/80: 145–151. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys ry, Rovaniemi.
- Koivunen, Pentti 1991: Suomen Tornionlaakson esihistoriaa. Hederyd et al. (toim.): *Tornionlaakson historia I. Jääkaudelta 1600-luvulle*: 101–159. Tornionlaakson kuntien historiatoimikunta, Malung.
- Koivunen, P. & Sarkkinen, M. 1994: Haukiputaan Kellon historiallisen ajan arkeologinen tutkimus 1990–1991. *Arkeologian tutkimusraportti 9*. Oulun yliopisto, Historian laitos, Arkeologia, Oulu.
- Kykyri, Marita 1989: *Puurakennukset ja puurakennustekniikka Turun kaupungissa 1300–1600 – luvulla arkeologisen lähdeaineiston valossa*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto.
- Kykyri, Marita 2003: Puurakentaminen Turun kaupungissa. Seppänen, Liisa (toim.) *Kaupunki pintaa syvemältä. Arkeologisia näkökulmia Turun historiaan*. Archaeologia Medii Aevi Finlandiae IX: 105–120. Suomen keskiajan arkeologinen seura. Turku.
- Lavento, Mika 2008: Arkeologian määritelmät. Halinen et al (toim.): *Johdatus arkeologiaan*: 13–39. Gaudeamus, Tampere.
- Lundholm, Kjell 1991: Valta ja esivalta. Hederyd et al. (toim.): *Tornionlaakson historia I. Jääkaudelta 1600-luvulle*: 302–321. Tornionlaakson kuntien historiatoimikunta, Malung.
- Luostarinen, Marja-Riitta 2006: *Valkosavikeramiikan tunnistaminen ja tyypittely, Pohjois-Suomen löydöt*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- Luppi, Päivi 1973: Historiallisten kohteiden kaivaus. Purhonen & Söyrinki (toim.). *Arkeologian kenttätöitä*: 185–189. Oy Gaudeamus Ab, Lahti.
- Makkonen, Merja 1991: *Pohjois-Suomen kaivausmateriaalien savipiippujen ajoittaminen ja tyypittely*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.

- Mellanen, Jaana 1994: ”...päiväni ovat haihtuneet kuin savu...”, 1600 -luvun tupakkapiiput Helsingin vanhassakaupungissa. *Narinkka* 1994: 258–281. Helsingin kaupunginmuseon vuosikirja, Jyväskylä.
- Mellanen, Jaana 2002: Hollantilaisia tupakkapiippuja. M. Niukkanen (toim.). Sirpaleita suurvalta-ajan Helsingistä. *Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja* 22: 34–39. Hämeenlinna.
- Mäntylä, Ilkka 1971: Tornion kaupungin historia, 1. osa 1621–1809. Tampere 1971.
- Niiranen, Timo 1981: *Miten ennen asuttiin. Vanhat rakennukset ja sisustukset*. Keuruu.
- Niukkanen, Marianne 1996: *Neljä rakennusta Helsingin Vanhastakaupungista: Ajoitus, funktio ja sosioekonominen status keramiikan perusteella*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Nurmi, Risto 2004: *Ab urbe Torna condita. Varallisuuden ilmeneminen Tornion kaupungin varhaisvaiheessa kahden kesällä 2002 tutkitun rakennuksen esineistön vertailun perusteella*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- Nurmi, Risto 2011: *Development of the urban mind – an object biographical approach : the case study of the town of Tornio, northern Finland*. Väitöskirja. Oulun yliopisto.
- Pihlman, Aki 1989a: Saviastiat. Turun Mätäjärvi. *Turun maakuntamuseon raportteja* 10: 83–104. Turku.
- Pihlman, Aki 1989b: Liitupiiput. Turun Mätäjärvi. *Turun maakuntamuseon raportteja* 10: 143–155. Turku.
- Purhonen, P. & Söyrinki, L. (toim.) 1973: *Arkeologian kenttätyöt*. Oy Gaudeamus Ab, Lahti.

- Pääkkönen, Mirva 2006: *Tornion Keskikadun kesän 2002 kaivausten nuoremman punasavikeramiikan tarjoilu- ja säilytysastiat*. Yleisen arkeologian Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- Sarajärvi, Kati 2012: *Lasia 1300–1750-lukujen Tornionjoen varrelta: Tutkimus Kainuunkylän, Oravaisensaaren ja Tornion kaupungin arkeologisesta lasiaineistosta, sekä lasiastiiden roolista Tornion porvariston kaupunkilaistumisessa*. Yleisen arkeologian Pro Gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- Schmidt Sabo, Katalin 2008, *Byarkeologi i Södra Sverige – Nu och i morgon*. SKAS 3/2008: 3–9. Suomen keskiajan arkeologinen seura, Turku.
- Seppänen, Liisa 1999: *Keskiaikaiset puurakennukset ja -rakenteet*. SKAS 4/1999: 26–33. Suomen keskiajan arkeologinen seura, Turku.
- Seppänen, Liisa 2008: *Historiallisen ajan kohteen kaivaus*. Petri Halinen et al. (toim.), *Johdatus arkeologiaan*: 216–222. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki.
- Vahtola, Jouko 1980: *Tornionjoki- ja Kemijokilaakson asutuksen synty. Nimistötieteellinen ja historiallinen tutkimus*. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys, Rovaniemi.
- Vahtola, Jouko 1982: *Peräpohjolan varhaisasutus ja ns. pirkkalaiset*. *Tornionlaakson vuosikirja 1982*: 16–23. Tornion kirjapaino ky, Tornio.
- Vahtola, Jouko 1991: *Kansojen moninaisuus*. Hederyd et al. (toim.): *Tornionlaakson historia I. Jääkaudelta 1600-luvulle*: 179–211. Tornionlaakson kuntien historiatoimikunta, Malung.
- Vahtola, Jouko 1992: *Tornionlaakson ja Pohjois-Suomen historian tutkimus* Oulun yliopiston historian laitoksessa. *Tornionlaakson vuosikirja 1992*: 1–19. Tornionlaakson kotiseututoimikunta, Kemi.

Wallerström, Thomas 1995: Norrbotten, Sverige och medeltiden. Problem kring makt och bosättning i en europeisk periferi. Del 1. Lund Studies in Medieval Archeology 15:1, Stockholm.

Vuorela, Toivo 1975: *Suomalainen kansankulttuuri*. Werner Söderström Osakeyhtiön laakapaino, Porvoo.

Ylimaunu, Timo 2007: *Aittakylästä kaupungiksi – arkeologinen tutkimus Tornion kaupungistumisesta 18.vuosisadan loppuun mennessä*. Studia Archaeologica Septentrionalia 4 (2007). Pohjois-Suomen historiallinen Yhdistys, Rovaniemi.

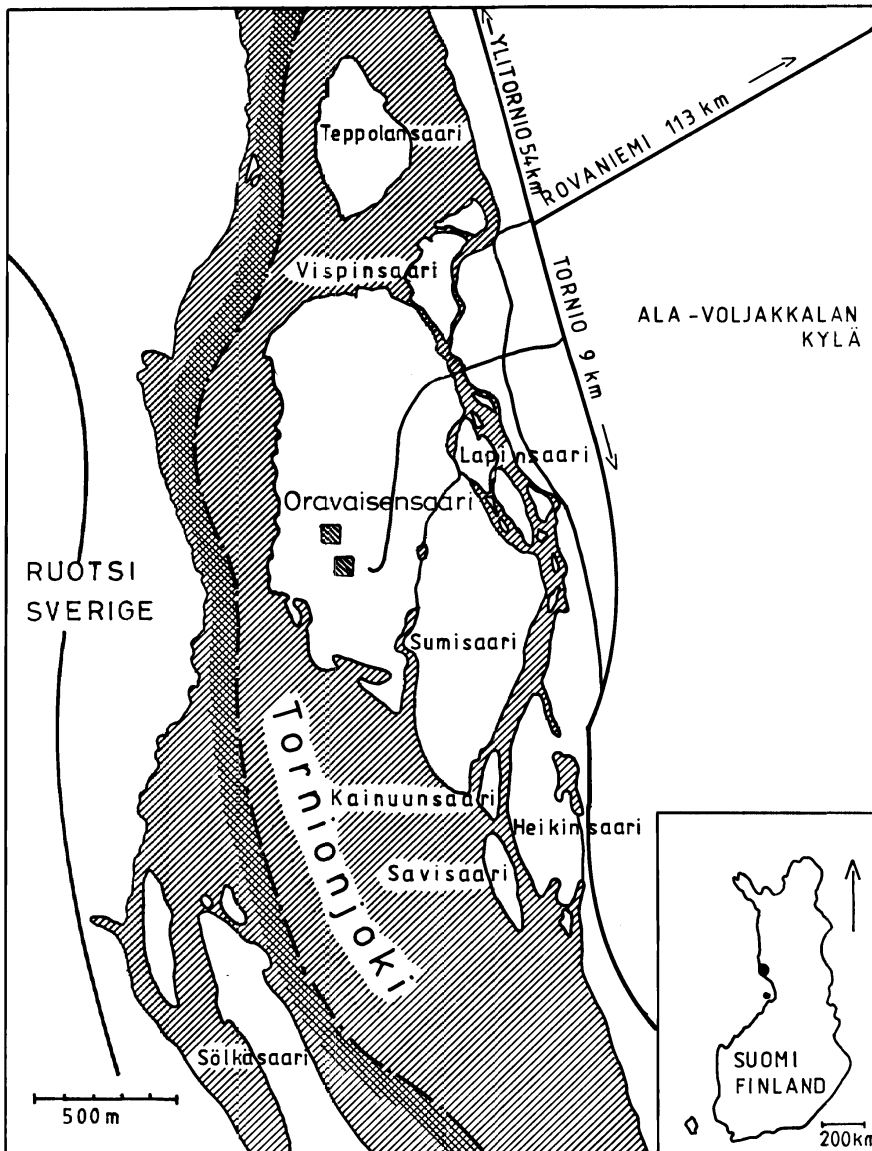
Sähköiset lähteet

Ihatsu, E., Salmela, A. & Pakkala, J. 2005: *Multapenkki*. [Verkkójulkaisu]. Pohjois-Pohjanmaan korjausrakentamiskeskus, Oulu.

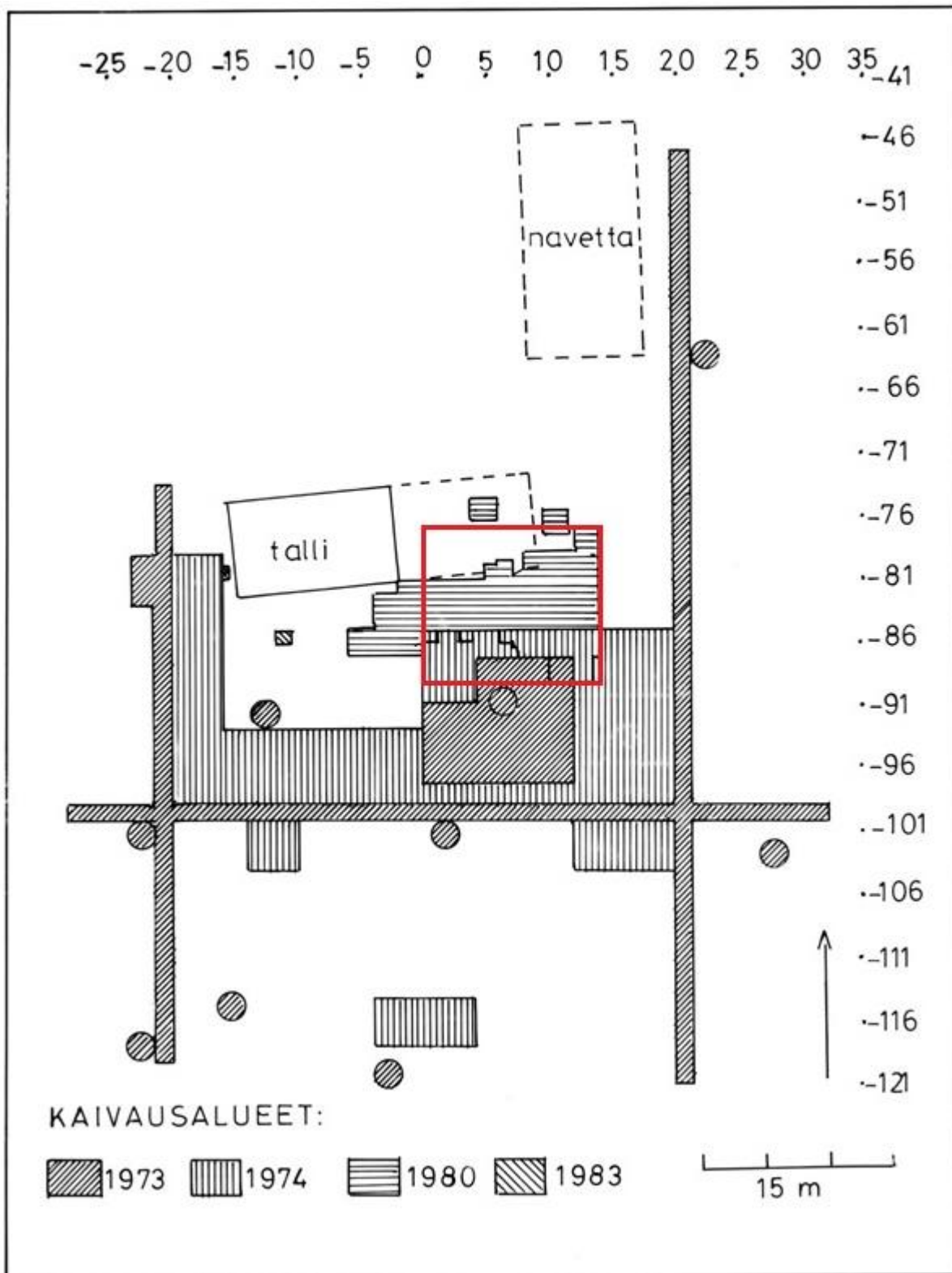
https://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=e3d7ec99-7191-4b24-8144-52b365ab0e31&groupId=311734 (Luettu 5.2. 2019)

Vahtola, Jouko 2006: Oravainen, Niilo Niilonpoika. Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. *Studia Biographica 4*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997 (viitattu 23.1.2019)
Julkaisun pysyvä tunniste URN:NBN:fi-fe20051410; artikkelin pysyvä tunniste <http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-003648>
(ISSN 1799-4349, verkkójulkaisu) Julkaistu 3.4.2006.

KARTTALIITTEET

Kartta 1. Oravaisensaari Tornionjoella noin 7 km Tornioista pohjoiseen. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion kartta-arkisto, ARKA 10:54.

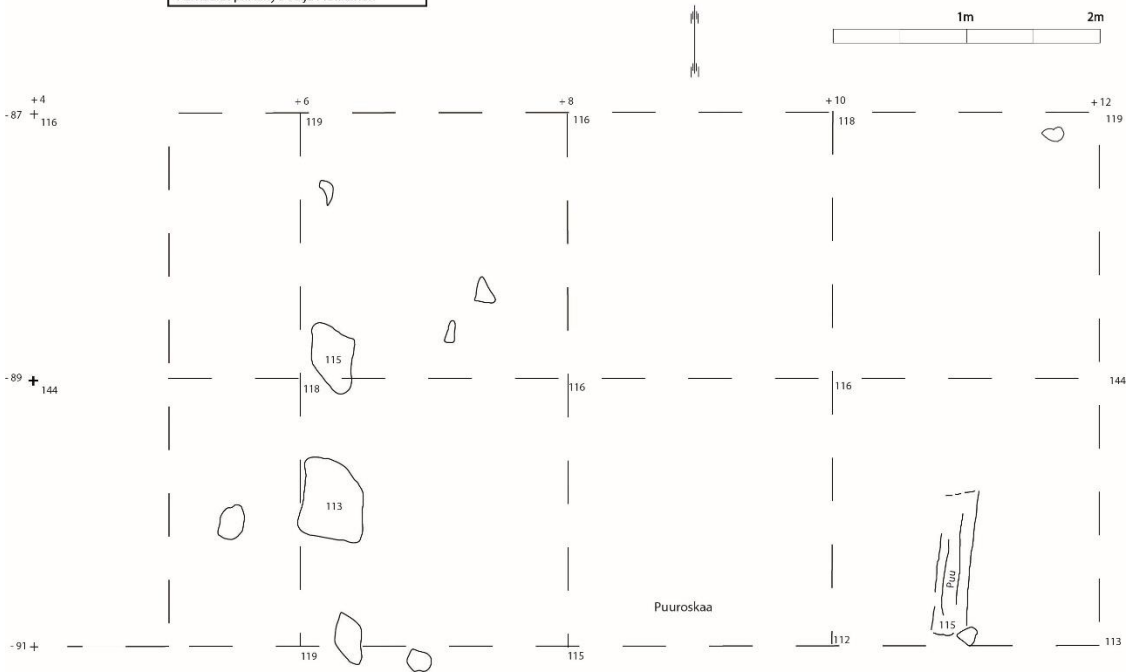

Kartta 2. Kaivausalueet esiteltynä kartalla. Punaisella tutkimani alue. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion kartta-arkisto, ARKA 10:49.

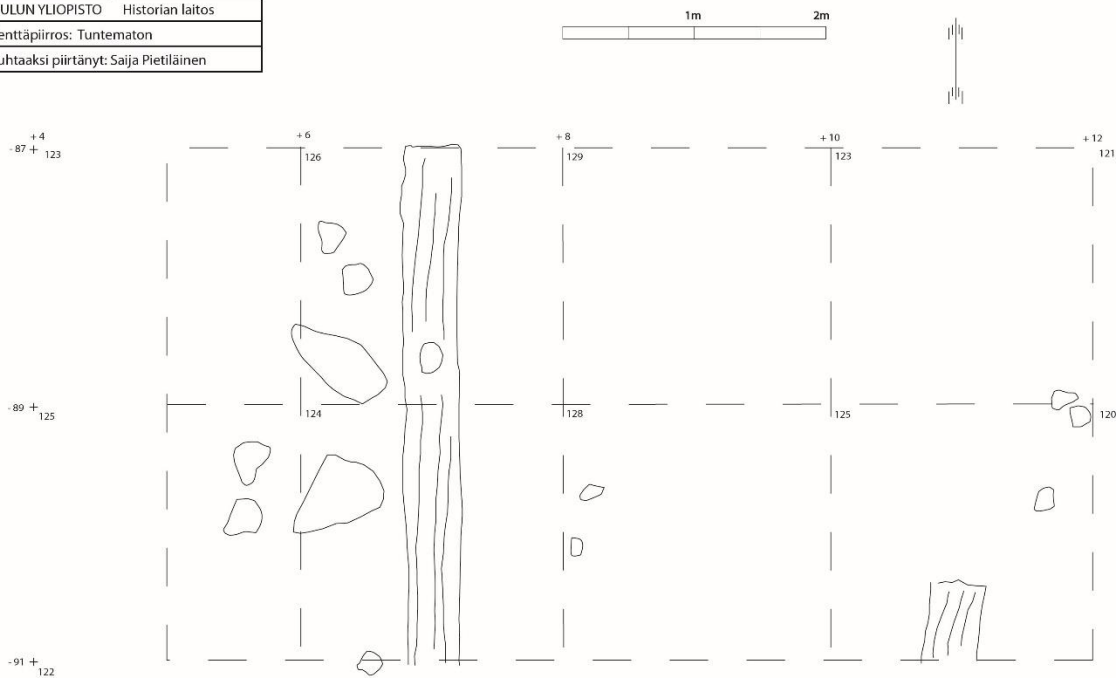

Kartta 3. Tutkimani alueen yleiskartta, johon koottu kaikki rakenteet, jotka löytyivät Oravaisensaaren eri vuosien kaivauksilla. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion kartta-arkisto, ARKA 70:7.

TORNIO	ORAVAISENSAARI
PÖYKKÖ	1973
Tasokaivaus	
OULUN YLIOPISTO	Historian laitos
Kenttäpiirros:	Tuntematon
Puhtaaksi piirtänyt: Sajja Pietiläinen	

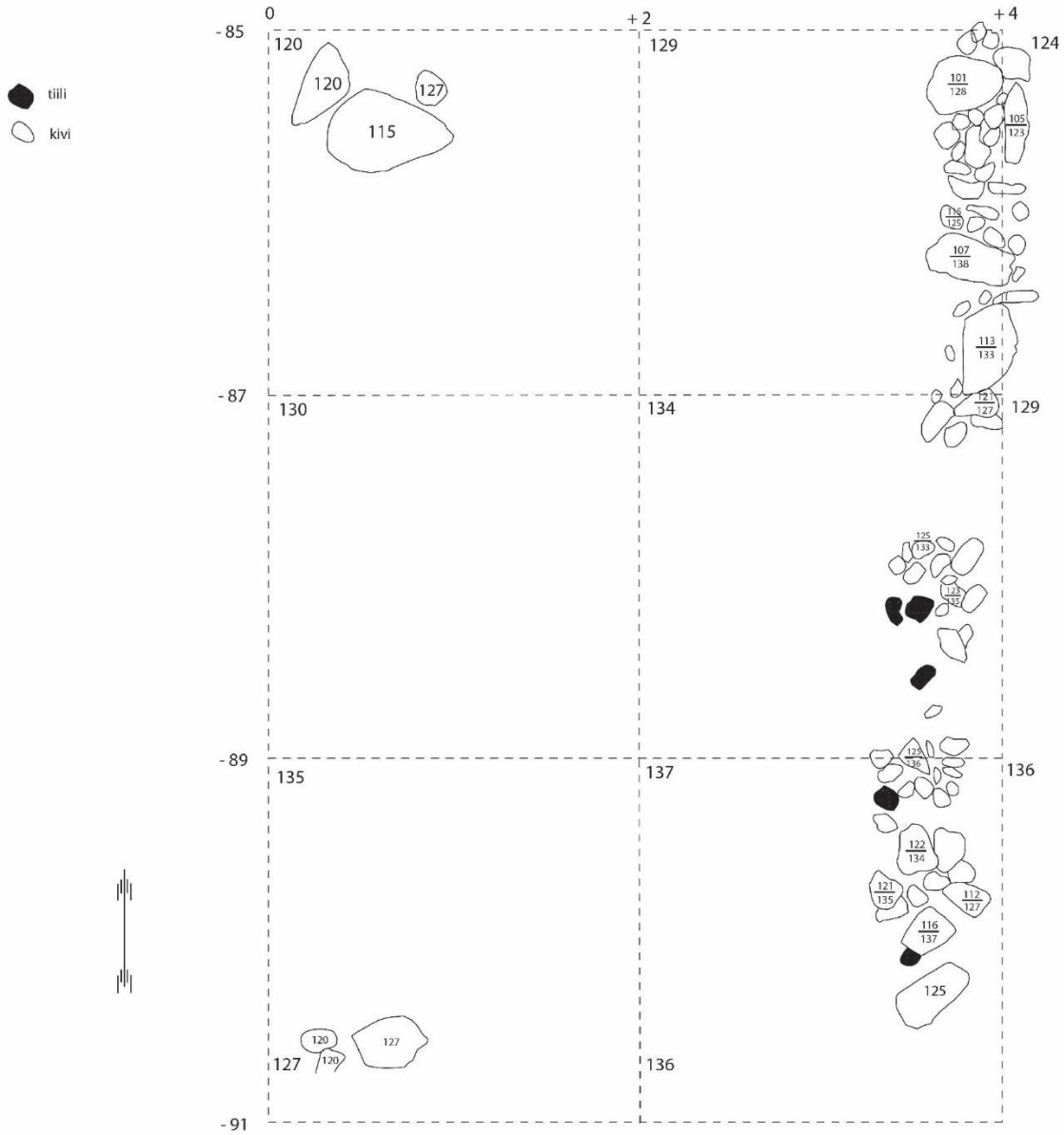
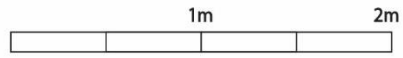

TORNIO	ORAVAISENSAARI
PÖYKKÖ	1973
Tasokaivaus	
OULUN YLIOPISTO	Historian laitos
Kenttäpiirros:	Tuntematon
Puhtaaksi piirtänyt: Sajja Pietiläinen	

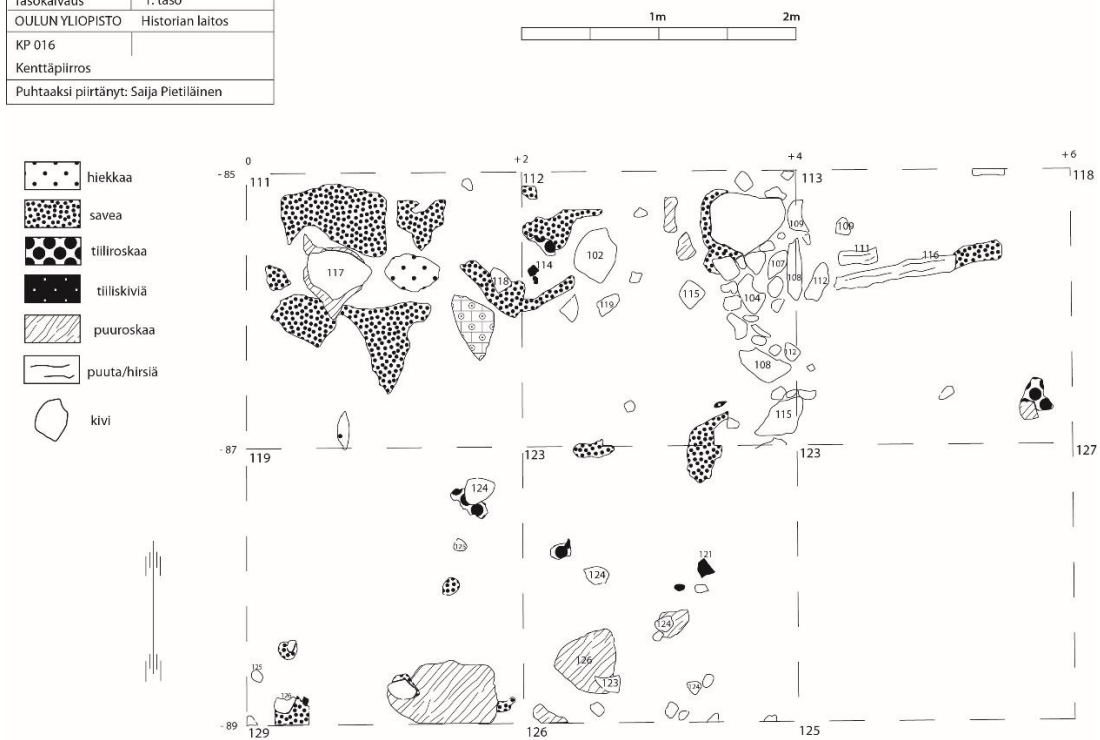
Kartta 4 ja 5. Vuoden 1973 kaivausten puhtaaksi piirtämäni kartat, jossa tutkimaani aluetta koskevat rakennelöydöt.

TORNIO	ORAVAISENSAARI
PÖYKKÖ	1974
Tasokaivaus	
OULUN YLIOPISTO	Historian laitos
Kenttäpiirros	
Puhtaaksi piirtänyt: Saija Pietiläinen	

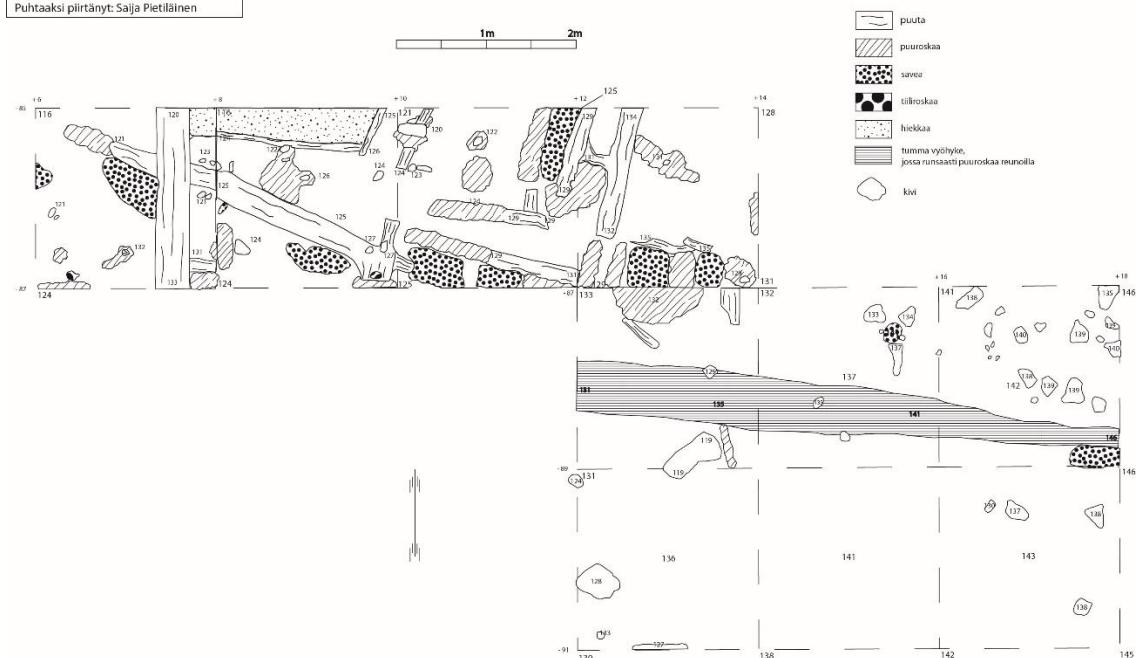
Kartta 6. Puhtaaksi piirretty kenttäpiirroksesta 19. Ei mainintaa tasosta. Kivijalka.

TORNIO	ORAVAISENSAARI
PÖYKKÖ	1974
Tasokaivaus	1. taso
OULUN YLIOPISTO	Historian laitos
KP 016	
Kenttäpiirros	
Puhtaaksi piirtänyt: Saija Pietiläinen	

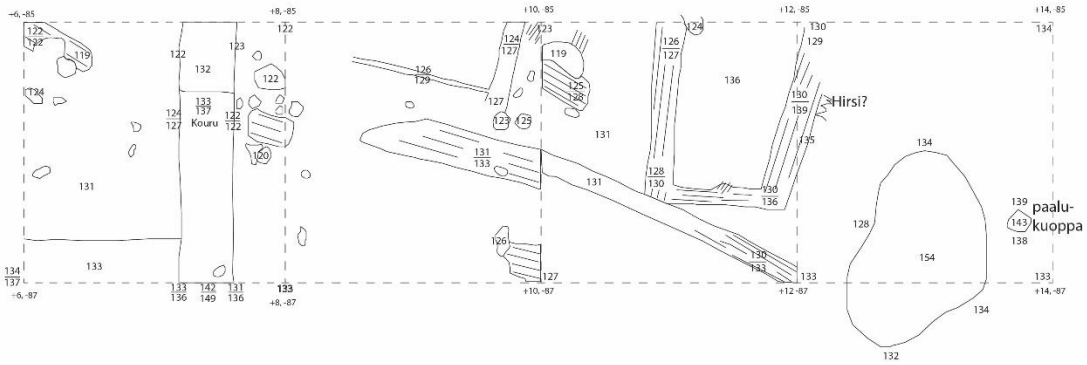
Kartta 7. Puhtaaksi piirretty kenttäpiirroksesta 21. Mainittu taso 1. Kivijalan pohjoisosaa.

TORNIO	ORAVAISENSAARI
PÖYKKÖ	1974
Tasokaivaus	1. kerros
OULUN YLIOPISTO	Historian laitos
Kenttäpiirros	
Puhtaaksi piirtänyt: Saija Pietiläinen	

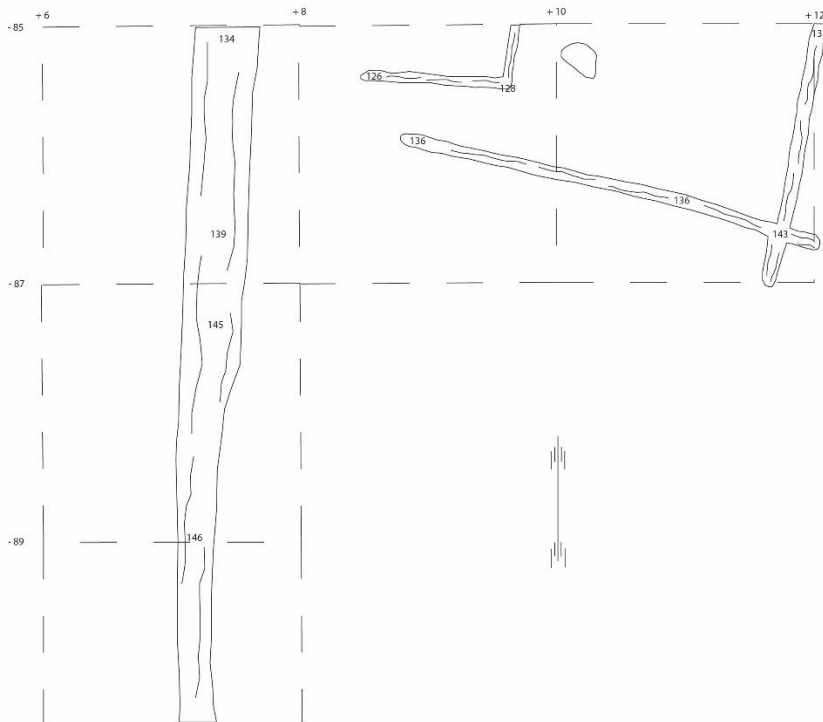
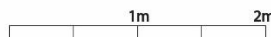
Kartta 8. Puhtaaksi piirretty kartta, jonka pohjana käytetty kenttäpiirroksia 23,26,29, jotka on yhdistetty sen perusteella, että kaikissa maininta tasosta 1 ja lisäksi vaikuttaisivat saman piirtäjän tekemiltä.

TORNIO	ORAVAISENSAARI
PÖYKKÖ	1974
Tasokaivaus	
OULUN YLIOPISTO	Historian laitos
Kenttäpiirros	
Puhtaaksi piirtänyt: Saija Pietiläinen	

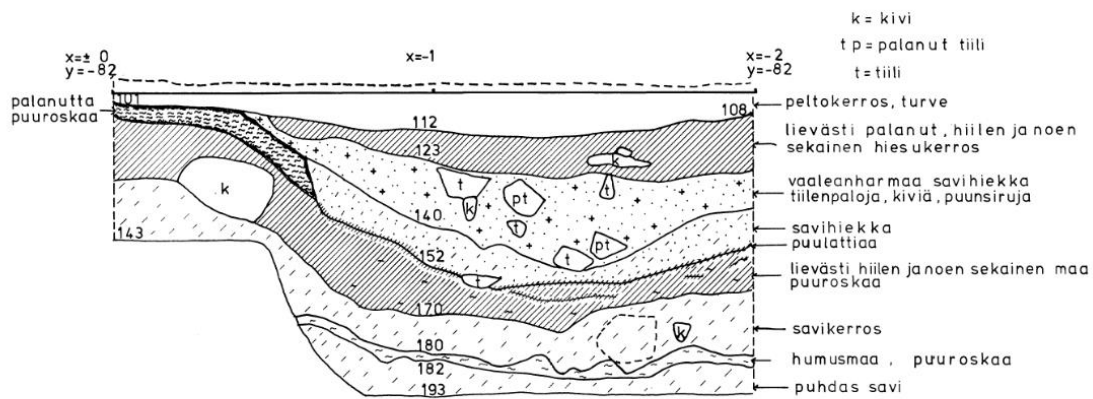
Kartta 9. Puhtaaksi piirretty kenttäpiirroksesta 25. Ei mainintaa tasosta.

TORNIO	ORAVAISENSAARI
PÖYKKÖ	1974
Tasokaivaus	
OULUN YLIOPISTO	Historian laitos
Kenttäpiirros	
Puhtaaksi piirtänyt: Saija Pietiläinen	

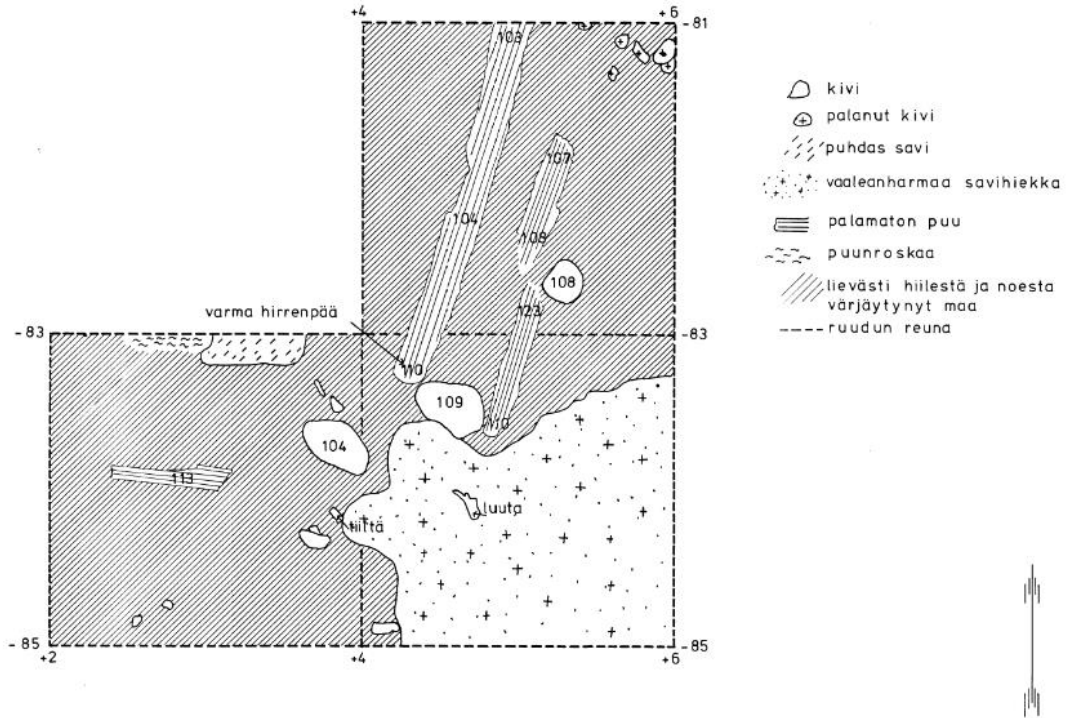
Kartta 10. Puhtaaksi piirretty kenttäpiirroksesta 24.

TORNIO Oravaisensaari	
Pöykkö	
Tasokaivaus	8.9 1980
OULUN YLIOPISTO	Historian laitos
KP009	Mittakaava 1:10
Kenttäpiirros: Leea Puranen	
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	

Kartta 11. Profiilipiirros ruudusta 0 - -2, -82. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion kartta-arkisto, ARKA 10:7.

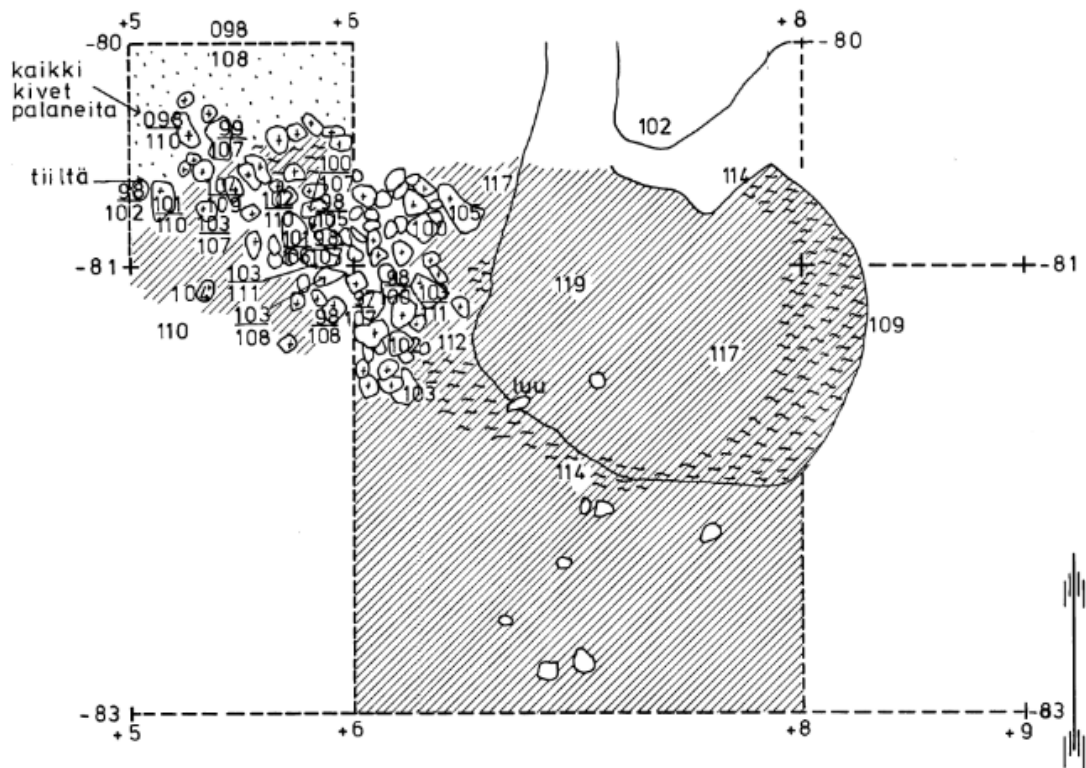
TORNIO Oravaisensaari	
Pöykö	
Tasokaivaus	25. 8. 1980
OULUN YLIOPISTO Historian laitos	
KP 009	Mittakaava 1:20
Kenttäpiirros: V. Kiljo	
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	

Kartta 12. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion kartta-arkisto, ARKA 10:16.

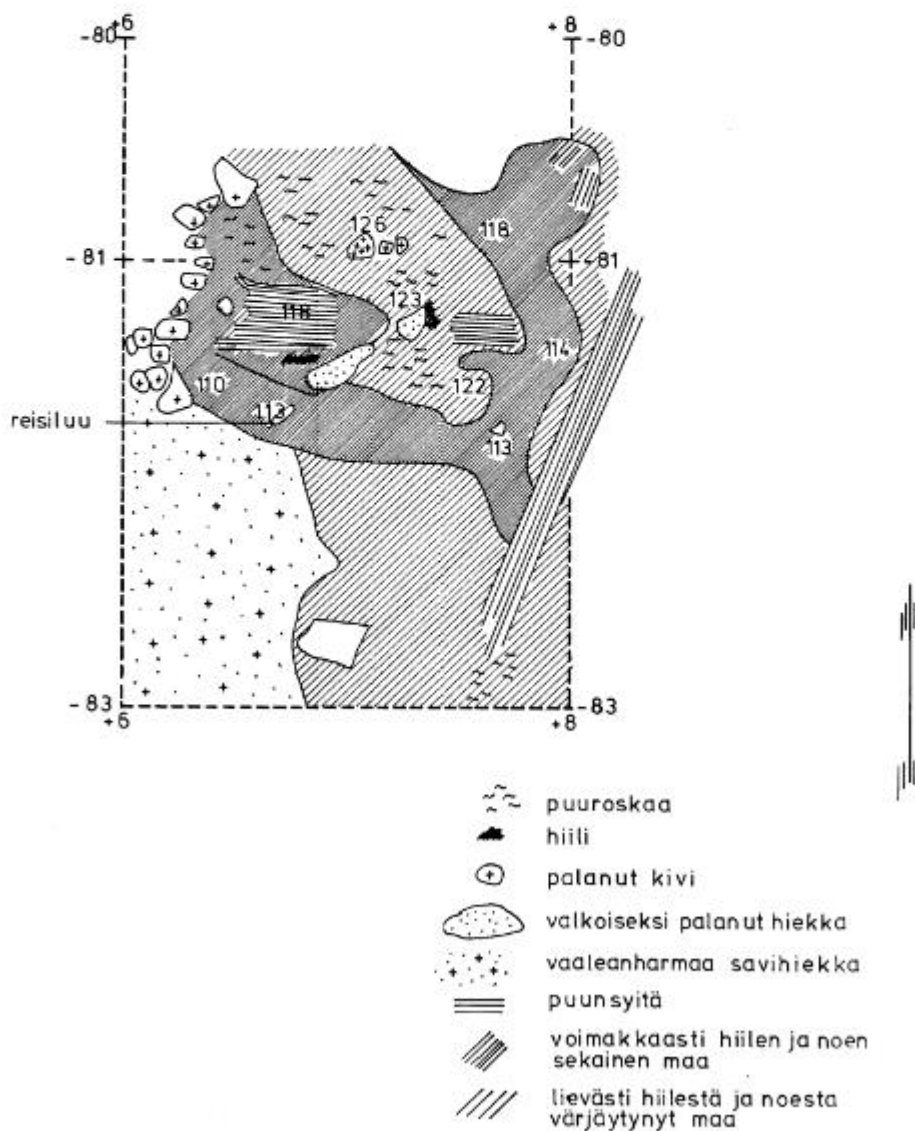
TORNIO Oravaisensaari	
Pöykkö	
Tasokaivaus	25. 8. 1980
OULUN YLIOPISTO	Historian laitos
KP009	Mittakaava 1: 20
Kenttäpiirros: Anna-Mari Sutela	
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	

- palanut kivi
- puhdas hiekka
- puuroskaa
- lievästi hiilestä ja noesta värjäytynyt maa

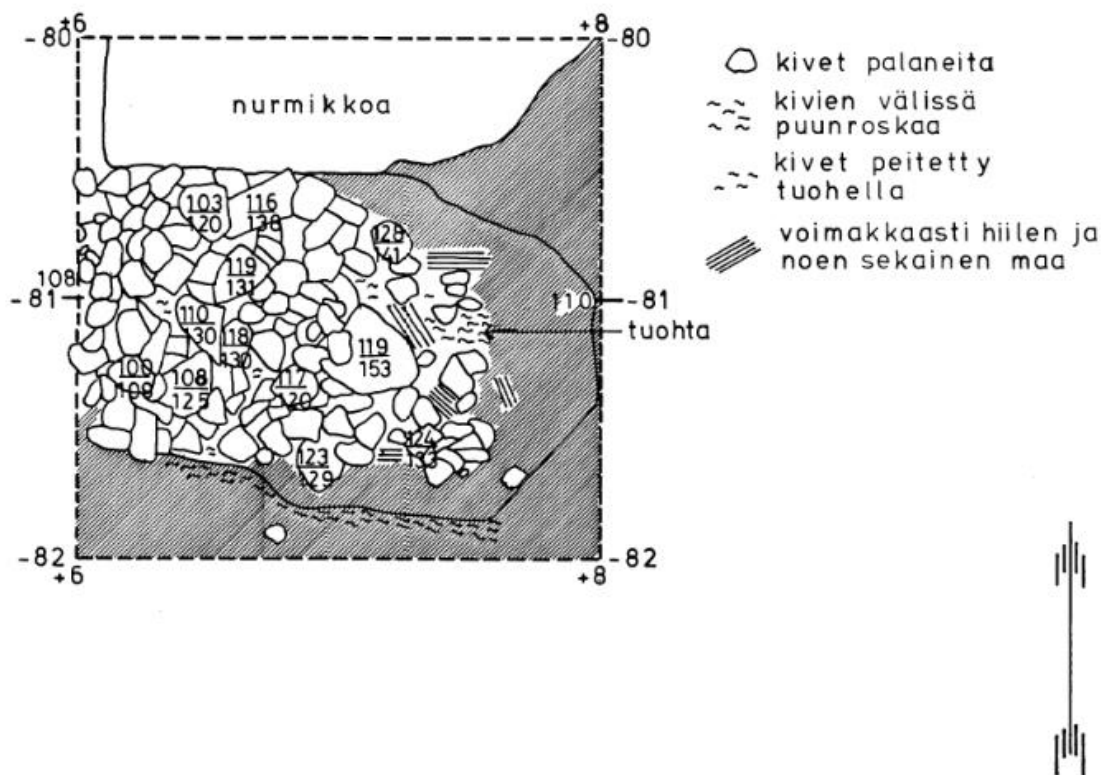
Kartta 13. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion kartta-arkisto, ARKA 10:20.

TORNIO Oravaisensaari	
Pöykkö	
Tasokaivaus	27. 8. 1980
OULUN YLIOPISTO	Historian laitos
KP009	Mittakaava 1: 20
Kenttäpiirros: Markku Mäki vuoti	
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	

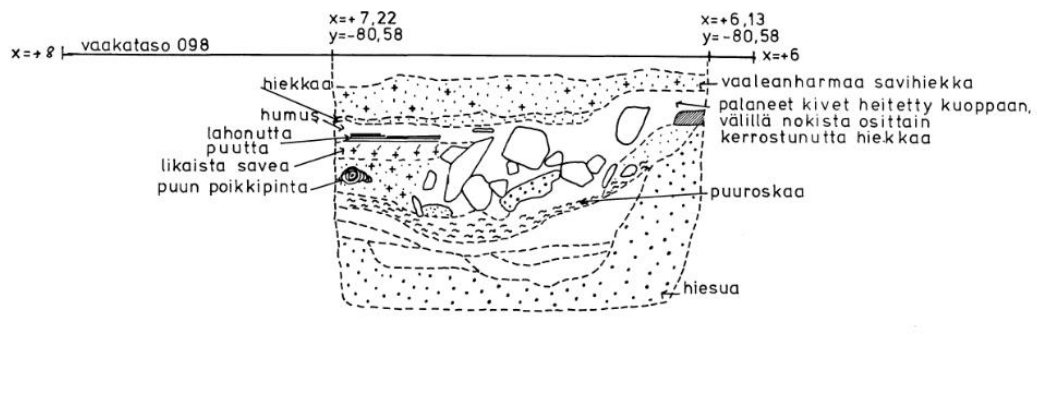
Kartta 14. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion kartta-arkisto, ARKA 10:22.

TORNIO Oravaisensaari	
Pöykkö	
Tasokaivaus	10.9.1980
OULUN YLIOPISTO Historian laitos	
KP009	Mittakaava 1:20
Kenttäpiirros: Risto Mykkälä	
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	

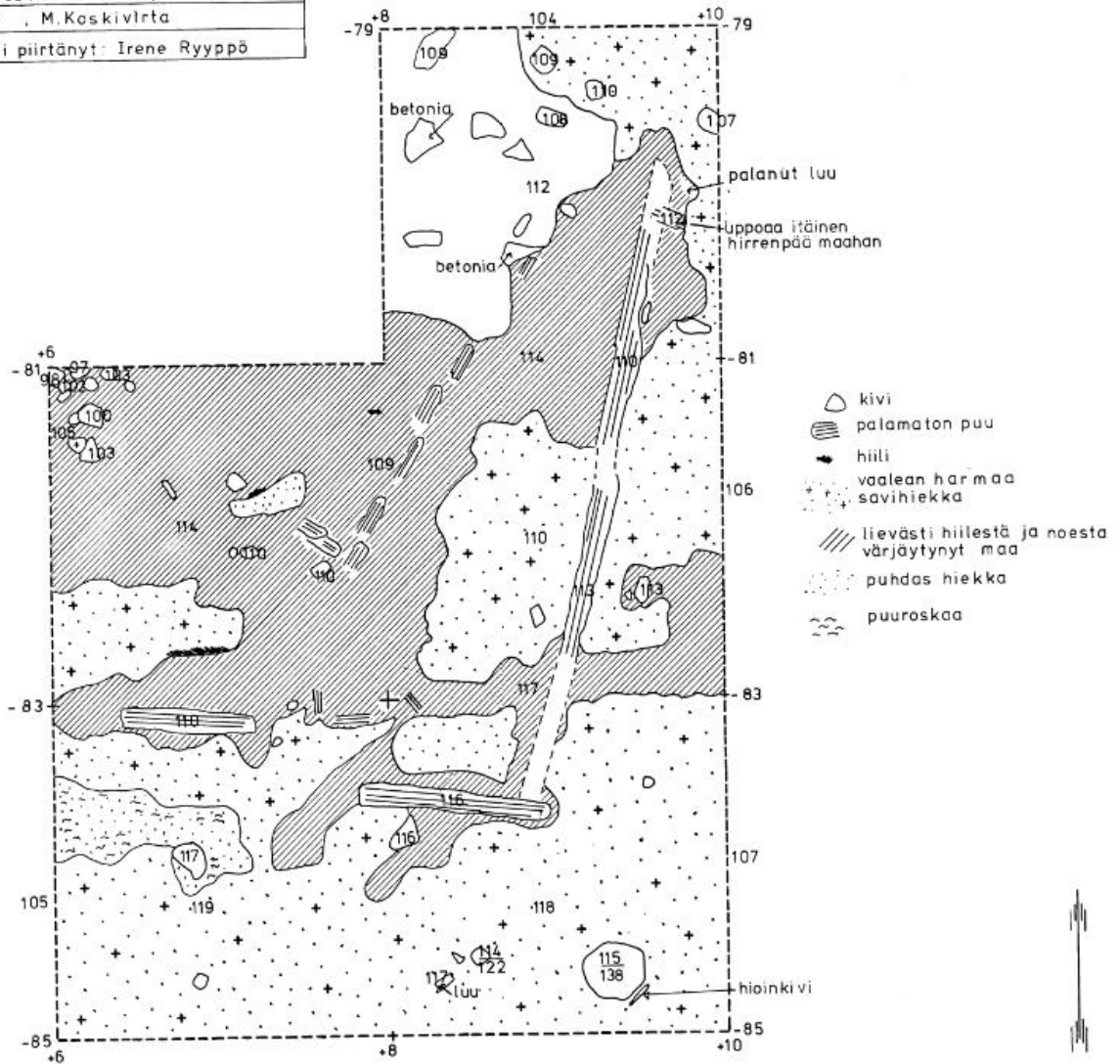
Kartta 15. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion kartta-arkisto, ARKA 10:23.

TORNIO Oravaisensaari	
Pöykkö	
Tasokaivaus	22. 8. 1980
OULUN YLIOPISTO Historian laitos	
KP 009	Mittakaava 1: 10
Kenttäpiirros: Christian Hoffmann	
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	

Kartta 16. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion kartta-arkisto, ARKA 10:24.

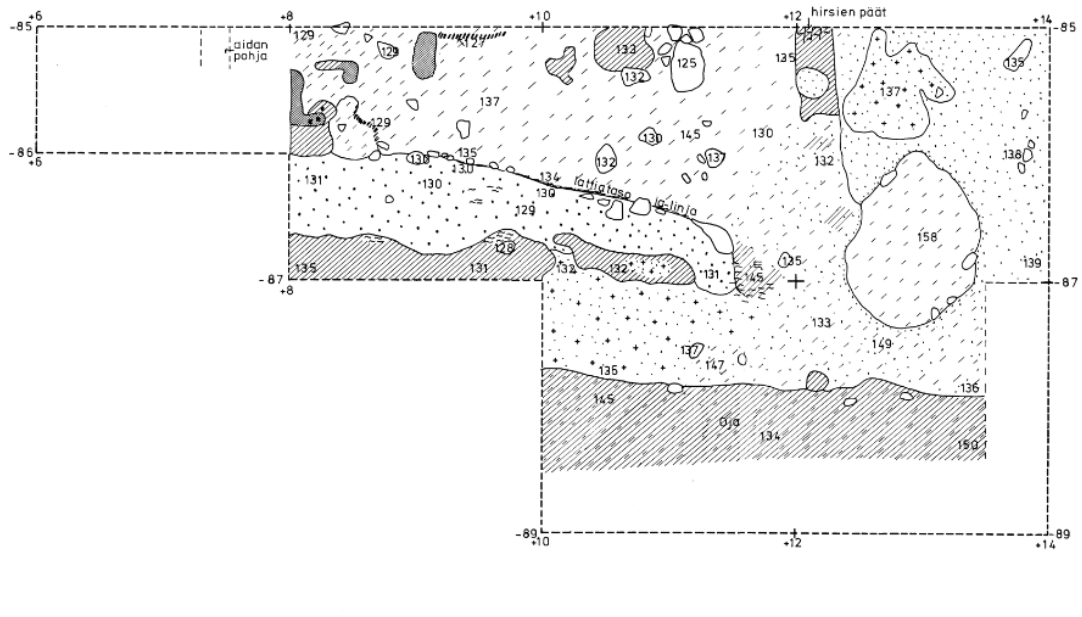
TORNIO Oravaisensaari	
Pöykkö	
Tasokaivaus	21.8 1980
OULUN YLIOPISTO Historian laitos	
KP 009	Mittakaava 1:20
Kenttäpiirros: L. Puranen, P. Leutola	
V. Kiljo, M. Koskivirta	
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	

Kartta 17. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion kartta-arkisto, ARKA 10:21.

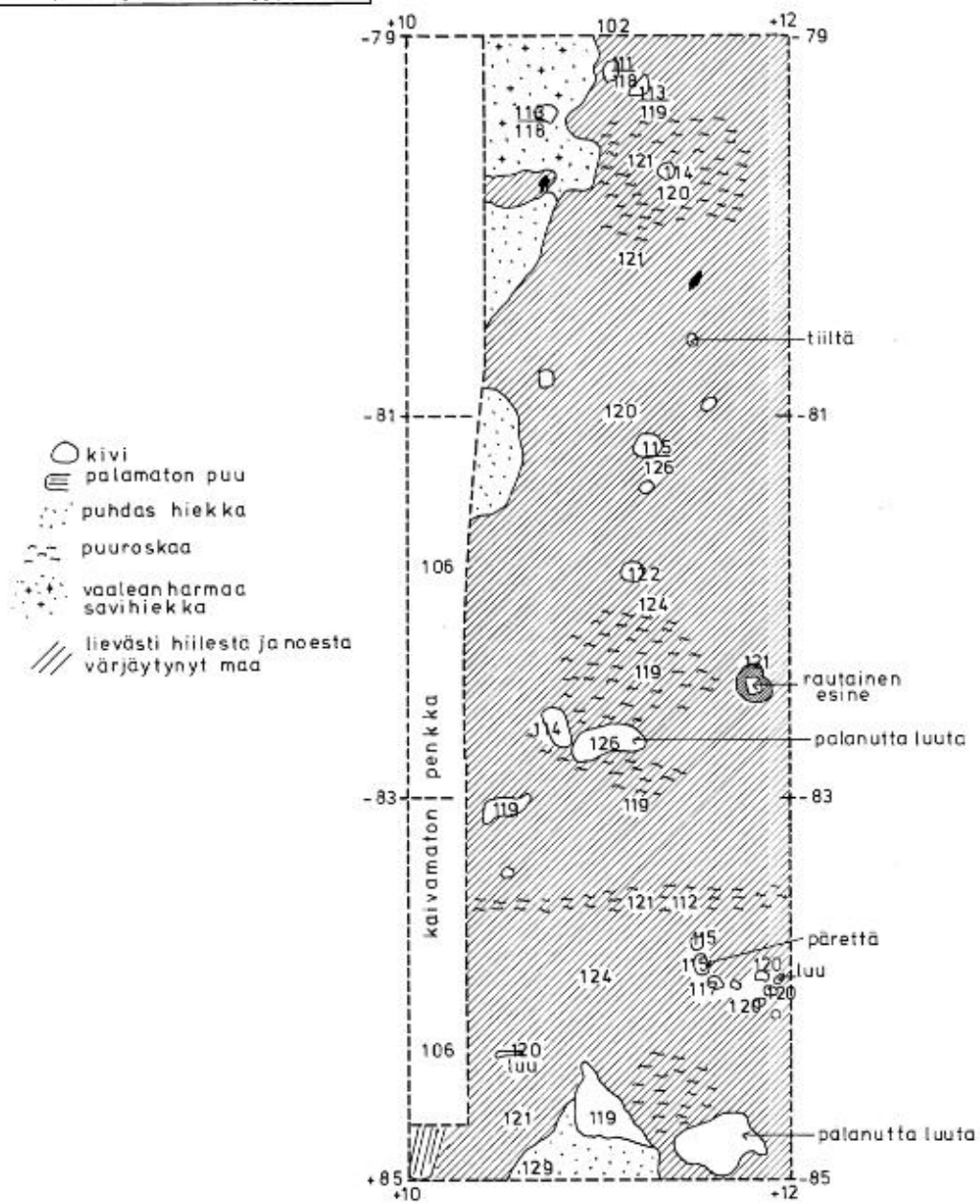
TORNIO		Oravaisensaari	
Pöykkö			
Tasokaivaus	2.9	1980	
OULUN YLIOPISTO	Historian laitos		
KP 009	Mittakaava 1:20		
Kenttäpiirros: Christian Hoffmann			
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö			

- kivi
- puhdas hiekka
- ▨ puhdas savi
- ▩ vaaleanharmaa savihiekka
- hiesu
- ▨ puuroskaa
- ▩ voimakkaasti hiilen ja noen sekainen maa
- ▨ lievästi hiilestä ja noesta värjäytynyt maa

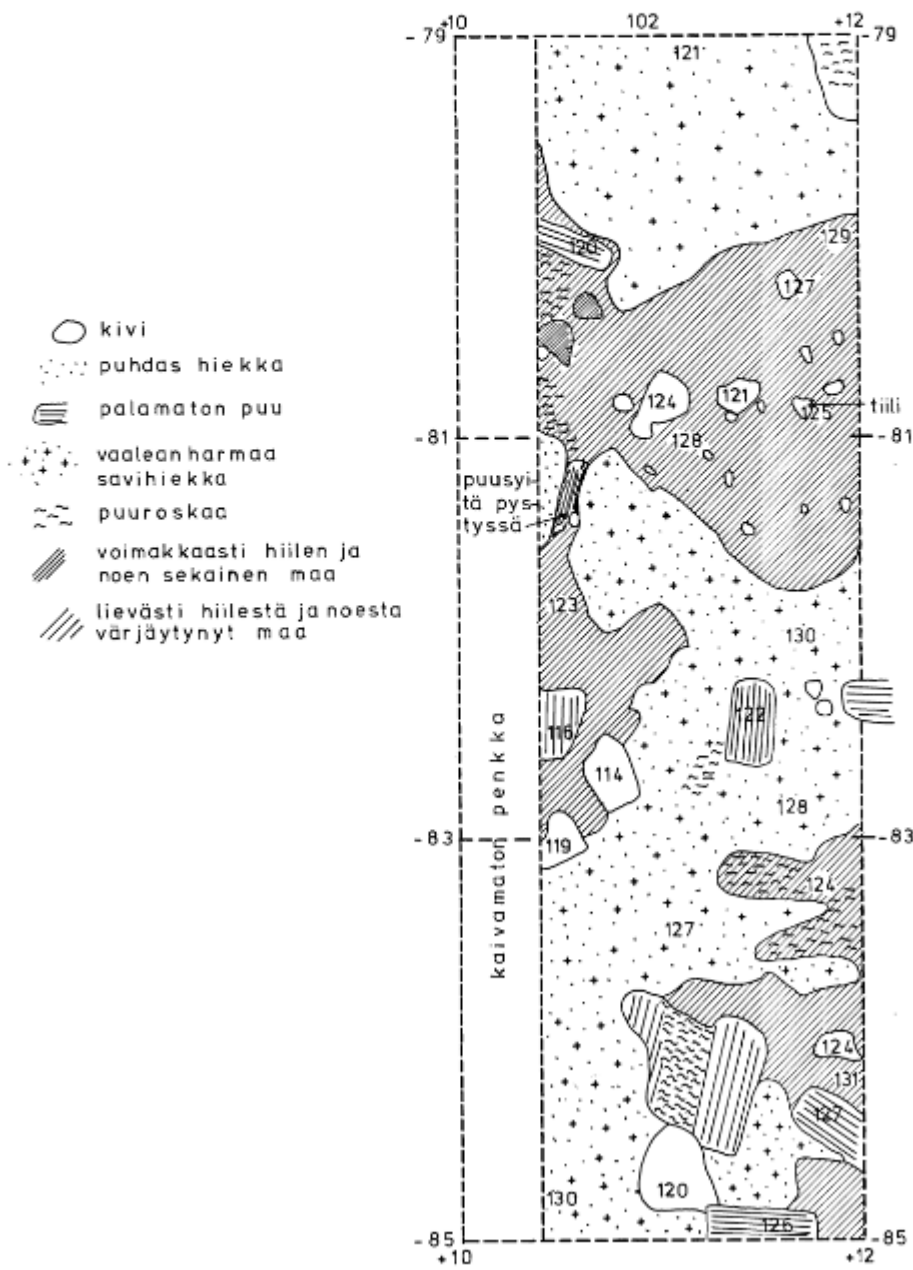
Kartta 18. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion kartta-arkisto, ARKA 10:27.

TORNIO Oravaisensaari	
Pöykkö	
Tasokaivaus	22. 8. 1980
OULUN YLIOPISTO Historian laitos	
Mittakaava 1:20	
Kenttäpiirros: Sirpa Kokko	
Anna-Mari Sutela	
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	

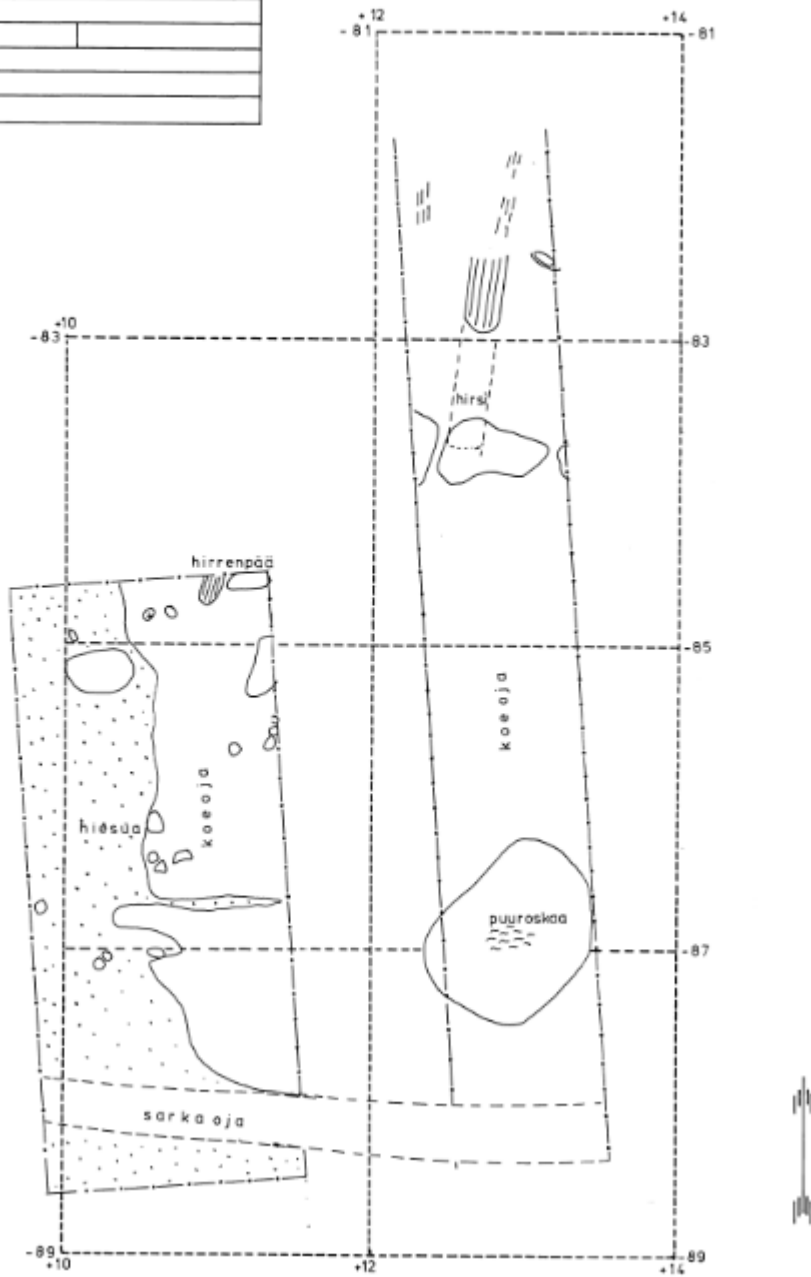
Kartta 19. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion kartta-arkisto, ARKA 28.

TORNIO Oravaisensaari	
Pyykkö	
Tasokaivaus	27. 8. 1980
OULUN YLIOPISTO Historian laitos	
Mittakaava 1:20	
Kenttäpiirros: Leea Puranen	
Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö	

Kartta 20. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion kartta-arkisto, ARKA 10:32.

TORNIO Oravaisensaari	
Pöykö	
Tasokalkaus	

Kartta 21. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion kartta-arkisto, ARKA 10:35.

Dia 609: Ruutu 10, -87 rakenteen D 1974 kaivauksilla paljastuneita huonosti säilyneitä hirssiä.

Dia 610: Ruutu 12, -87 edelleen rakennetta D 1974 kaivauksilta. Puuroska näkyy hyvin kuvassa.

Dia 725: Ruutu 6, -87, rakennetta F 1974 kaivauksilta, tuolloin puukouruksi tulkittu, kuvattu lännestä.

Dia 726: Ruutu 6, -87 sama rakenne kuin edellisessä kuvassa kuvattuna etelästä.

Dia 729: Ruutu 8, -87 hirsiä/puuta, rakenteen D kaakkoisnurkkausta, kuvattuna pohjoisesta.

Dia 730: Ruutu 8, -87, samat rakenteet kuin edellisessä kuvassa, myös viereinen kuoppa näkyy.

Dia 3905: Yleiskuvaa rakenteen D kaakkoisnurkasta 1980 kaivauksilta, kivijalka näkyvissä.

Dia 3912: Ruudut 4-6, -81- -83, kellarikuoppa (rakenne A) sekä rakennetta B, kuvattuna idästä.

Dia 3915: Ruudut 4–6, -81– -83, kellarikuopan puuroskakerrosta sekä ympärillä olevat puurakenteet (rakenne B), kuvattuna lännestä.

Dia 3916 Kuvassa etualalla kellarikuopan ylempi taso, jota ollaan kaivamassa. Kuvassa alhaalla oikealla näkyy rakenne F, jota ei ole karttoihin piirretty ja joka siis näyttäisi jatkuvan pidemmälle. Kuvattu lännestä.

Dia 4072: Ruudut 4–6, -81– -83, ylintä kerrosta kuvattuna etelästä.

Dia 4092: Kellarikuopan (rakenne A) täyttökerrosta eli palaneita kiviä ja vasemmalla näkyy vielä puuroskakerrosta, kuvattu pohjoisesta.

Dia 4098: Kellarikuoppa (rakenne A) tyhjennettynä kivistä, pohjalla näkyy laudan/lankun jäännökset keskellä.

Dia 4102: Kellarikuopan (rakenne A) pohjan lauta/lankku.

Dia 4130: Ruutuja 2–4, -83– -85, näkyy kiviä, joita ei ollut kaikkia merkattu karttaan.

Dia 4141: Ruutu 3, -86, kivijalkaa, jossa tiilenpalasia näkyvillä (rakenne E), kuvattu pohjoisesta.

Dia 4147: Ruutu 0, -83, puuroskakerros kuvattuna etelästä.

Dia 4148: Ruutu 0, -83, tumma palokerros, kuvattuna lännestä.

Dia 4152: Ruutu 0, -83, tumma alue kuvattuna hieman koillisen suunnalta.

Dia 4153: Ruutu 0, -83, tumma alue kuvattuna lounasta.

Dia 4157: Ruudut -2-0, -83, tumma alue kaivettu lähes kokonaan ja alta osin sivusta paljastuneet kivet.

TAULUKOT

Taulukko 1. Lasit

NRO	KUVAUS	SIJAINTI	PVM	DIA	SARAJÄRVEN LISTAAMAT DIAGNOSTISET PIIRTEET
1094	6 lasiastian kappaletta.	0, -87. 1.kerros.	7.8.1974	2313	Pullolasia (24,4 g) sekä kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä (1,3g)
1126	Lasiastian kappale.	2, -87. 1. kerros.	6.8.1974	2317	kadonnut
1132	Lasiastian kappale.	2, -87. 1. kerros.	19.8.1974	2317	Puuttuu Sarajärven listasta
1133	Pullolasin pala.	2, -87. 1. kerros.	19.8.1974	2317	Puuttuu Sarajärven listasta
1172	2 lasiastian kappaletta, toisessa rihmakoriste.	6, -87. 1. kerros.	20.8.1974	2322	lasinauhakoristeinen kaarevan seinämän pala (0,1g); kulmikkaan astian seinämäpala (1,3g)
1175	Lasipikarin pohjan kappale.	6, -87. "Aita", poikkitukikuoppa.	23.8.1974	2322	sulanut lasipikarin jalan kaari, murenee käsiin (1,8g)
1176	4 lasiastian kappaletta.	6, -87. "Aita", poikkitukikuoppa.	23.8.1974	2322	kaarevaa seinämää ei diagnostisia piirteitä
1191	Palanut lasiastian kappale.	8, -87. 1. kerros.	20.8.1974	2325	kadonnut
1211	Lasiastian kappale.	10/12, -87. Rakenne C. 3. kerros.	23.8.1974	2326	tummanvihreä suun tai jalan reunakappale (0,05g)
1219	Lasiastian reunakappale.	12, -87. 1. kerros.	14.8.1974	2327	kirkas pyöreän juomalasin reunapala
1222	Lasiastian kappale.	12, -87. 2. kerros.	21.8.1974	2327	Puuttuu Sarajärven listasta
1258	2 lasiastioiden kappaletta.	0, -89. 1. kerros.	7.8.1974	2330	Puuttuu Sarajärven listasta
	Lasipullon kaulaosan katkelma	0, -89. 1. kerros.	7.8.1974	2330	Puuttuu Sarajärven listasta
1283	2 lasiastian kappaletta.	2, -89. 1. kerros.	7.8.1974	2333	kaarevaa seinämää ei diagnostisia piirteitä (0,3g); tummanvihreä kulmikas seinämäpala (1,3g)

1301	Lasiastian kappale.	4, -89.	30.8.1973	2336	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä (1,7g)
1323	Lasiastian kappale.	4, -89. Seulasta.	3.9.1973	2338	Puuttuu Sarajärven listasta
1334	Lasiastian kappale.	4, -89.	5.9.1973	2339	Puuttuu Sarajärven listasta
1345	2 lasiastioiden kappaletta.	6, -89.	30.8.1973	2341	vaaleanvihreä seinämäpala, optisesti puhallettu (0,9g); huonolaatuista ikkunalasia, reunapala (2,8g)
1350	Lasiastian kappale.	6, -89. Seulasta.	3.9.1973	2342	Puuttuu Sarajärven listasta
1362	Lasiastian kappale tai ikkunalasia.	6, -89.	5.8.1973	2342	Ikkunalasia, nyrhitty reuna
1415	Lasiastian kappale.	12/18, -89. Rakenne, Oja.	22.8.1974	2347	kahteen osaan haljennut kirkkaan juomalasin reunapala
5192	Lasiastian kappale, vihreä. Pinta oksidoitunut.	4, -77. 1. kerroksen puhdistus piirtämistä varten.	2.9.1980	5559-60	Puuttuu Sarajärven listasta
5193	Lasipikarin siru, vaaleanvihreä.	4, -77. 1. kerroksen puhdistus piirtämistä varten.	2.9.1980	5559-60	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
5194	Lasiastian siru, tummanvihreä.	4, -77. 1. kerroksen puhdistus piirtämistä varten.	2.9.1980	5559-60	Puuttuu Sarajärven listasta
5195	Lasiastian siru, turkoosi	4, -77. 1. kerroksen puhdistus piirtämistä varten.	2.9.1980	5559-60	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
5196	Lasiastian kappale, vaaleanvihreä. Pinta oksidoitunut.	4, -77. 1. kerroksen puhdistus piirtämistä varten.	2.9.1980	5559-60	Puuttuu Sarajärven listasta
5229	10 lasipullon kappaletta, vihreitä.	10, -78. 1. kerros.	2.9.1980	5563-4	Puuttuu Sarajärven listasta
5230	2 lasiastian kappaletta, tummanvihreitä.	10, -78. 1. kerros.	2.9.1980	5563-4	Puuttuu Sarajärven listasta

5231	2 lasiastian kappaletta, vaaleanvihreitä. Pinta oksidoitunut, sama astia.	10, -78. 1. kerros.	2.9.1980	5563-4	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
5232	Lasiastian kappale, vaaleanvihreä. Pinta oksidoitunut.	10, -78. 1. kerros.	2.9.1980	5563-4	vaaleanvihreä kulmikkaan astian seinämäpala (1,3g)
5233	Lasipullon kappale, sinertävä, kirkas.	10, -78. 1. kerros.	2.9.1980	5563-4	Puuttuu Sarajärven listasta
5234	Lasiastian kaapale (2 osasta liimattu), vaaleanvihreä.	10, -78. 1. kerros.	2.9.1980	5563-4	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
5235	Lasiastian siru, kaareva. Kirkkaan harmahtava.	10, -78. 1. kerros.	2.9.1980	5563-4	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
5236	Lasiastian siru, kirkas, moderni.	10, -78. 1. kerros.	2.9.1980	5563-4	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
5237	Lasiastian siru, kirkas, moderni.	10, -78. 1. kerros.	2.9.1980	5563-4	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
5249	4 lasipullon kappaletta, vihreitä.	12, -79.	25.8.1980	5565	Puuttuu Sarajärven listasta
5250	Lasiastian kappale, vihertävän kirkas.	12, -79.	25.8.1980	5565	Puristelasia: nauhakoristeinen (1,5g)
5251	Lasiastian siru, kirkas, moderni.	12, -79.	25.8.1980	5565	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
5252	Lasiastian kappale, vihreä, pinta oksidoitunut.	12, -79.	25.8.1980	5565	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
5253	Lasiastian kappale, vihreä, pinta oksidoitunut.	12, -79.	25.8.1980	5565	Puuttuu Sarajärven listasta
5267	Lasiastian kappale, vihertävä. Pinta oksidoitunut.	4, -81. Kaakkoiskulma.	25.8.1980	5566	Puuttuu Sarajärven listasta

5268	Lasiastian siru, vaaleanvihreä.	4, -81. Kaakkoiskulma.	25.8.1980	5566	vihreä murunen, ei diagnostisia piirteitä
5272	Lasiastian siru, kirkas.	4, -81. 1. kerroksen kivien poisto.	29.8.1980	5566	kirkas murunen, ei diagnostisia piirteitä
5290	Lasiastian kappale, vihreä. Pinta oksidoitunut.	6, -81. 1. kaivaustason paljastus.	22.8.1980	5570	vaaleanvihreä kulmikkaan astian seinämäpala(1,3g)
5291	Lasiastian siru, vihreä.	6, -81. 1. kaivaustason paljastus.	22.8.1980	5570	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
5320	2 lasiastian kappaletta, vihreitä. Pinta oksidoitunut. (voidaan liittää).	8, -81. Koillisnurkan puhdistus pohjatasoon. 1. kerros.	26.8.1980	5572	Puuttuu Sarajärven listasta
5364	Lasipullon pohjakappale, tummanvihreä.	10, -80. 1. kerros.	25.8.1980	5575-6	Puuttuu Sarajärven listasta
5436	Lasiastian kappale, vihreä.	6, -81/-83. 2. kaivauskerros. Lattiatason yläpuoli, puukehikon rajaama alue.	27.8.1980	5582-3	Puuttuu Sarajärven listasta
5437	Lasiastian pala, palanut.	6, -81/-83. 2. kaivauskerros. Lattiatason yläpuoli, puukehikon rajaama alue.	27.8.1980	5582-3	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
5723	Lasiastian kappale, vihreä. Pinta oksidoitunut.	0, -83. 1. kerros.		5632-3	Puuttuu Sarajärven listasta
5724	Palanut lasiastian kappale, siniharmaa.	0, -83. 1. kerros.		5632-3	Puuttuu Sarajärven listasta
5725	Lasiastian siru, vaaleanvihreä. Pinta oksidoitunut.	0, -83. 1. kerros.		5632-3	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
5771	Lasipullon reunapala, vihreä.	2, -83. 1. kaivauskerroksen poisto.	28.8.1980	5636	Puuttuu Sarajärven listasta

5789	Lasiastian reunapala, vihreä. Pinta oksidoitunut.	4, -83.	25.8.1980	5637	vaaleanvihreä pyöreäreunaisen astian suokappale (0,2g)
5807	Vihertävä lasipikarin jalan reunapala. Löytö nro 12.	6, -83. Tarkka sijainti 6.97, - 81.60. Hiilensekainen, likainen hiekkamaa. 1. piirustustaso, todennäköisesti lattia. 1. rakennuspohja. Latta 112.	22.8.1980	5638	vaaleanvihreä reunatai jalkaosan kappale (1,6g)
5810	Lasiastian reunapala, vihreä. Löytö nro 31.	6, -83. Tarkka sijainti 7.10, - 82.29. Puukehyksen sisäinen lattiataso. Latta 117.	26.8.1980	5638	vaaleanvihreä kulmikkaan astian suokappale (1,5g)
5847	Lasiastian siru.	6, -83. 2. kerros.	26.8.1980	5645	tasaista seinämää, ei diagnostisia piirteitä
5938	Lasiastian kappale, tummanvihreä.	10, -83. 1. kerros.	25.8.1980	5653	Puuttuu Sarajärven listasta
5975	Lasiastian siru, vaaleanvihreä.	12, -83. 1. kaivaustaso, hirren itäpuolinen alue.	25.8.1980	5655	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
6253	Lasiastian siru, tummanvihreä.	0, -85. 1. kerroksen poisto.	11.9.1980	5684-8	Puuttuu Sarajärven listasta
6254	Lasiastian? siru, vaaleanvihreä.	0, -85. 1. kerroksen poisto.	11.9.1980	5684-8	tasaista seinämää, ei diagnostisia piirteitä
6286	Lasiastian kappale, jonka ulkopinnalla yhdensuuntainen urakoristelu, vaaleanvihreä. Löytö nro 85.	2, -85. Tarkka sijainti 3.50, - 85,00. Jätekuopasta. Latta 132.	29.8.1980	5690	Puuttuu Sarajärven listasta
6312	Lasiastian siru, vihreä.	2, -85. 1. kerroksen puhdistus.	26.8.1980	5691	Puuttuu Sarajärven listasta

6332	Lasiastian kappale, vaaleanvihreä. Pinta oksidoitunut.	2, -85. Ruudun kaakkoisnurkasta etelään kivijalan päälle tehty laajennus.	28.8.1980	5693-5	Puuttuu Sarajärven listasta
6390	Lasiastian kappale, vaaleanvihreä.	4, -85. Miltei puhdas pohjahiesu.	27.8.1980	5699-700	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
6391	Sulanut lasisiru.	4, -85. Miltei puhdas pohjahiesu.	27.8.1980	5699-700	Puuttuu Sarajärven listasta
6432	Lasiastian kappale, palanut.	6, -85. 1. kerros.	26.8.1980	5703	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
6433	Lasiastian siru, vaaleanvihreä.	6, -85. 1. kerros.	26.8.1980	5703	tasaista seinämää, ei diagnostisia piirteitä
6469	Lasiastian kappale, sinertävä.	8, -85. Ruudun etelälaidan puhdistus. 1. taso.	22.8.1980	5707	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
6470	Lasiastian siru, vihreä.	8, -85. Ruudun etelälaidan puhdistus. 1. taso.	22.8.1980	5707	Puuttuu Sarajärven listasta
6471	Lasiastian kappale, kellertävä, pinta oksidoitunut.	8, -85. Ruudun etelälaidan puhdistus. 1. taso.	22.8.1980	5707	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
6477	Lasiastian kappale, sinertävä. Palanut?	8, -85. 1. kerros.	26.8.1980	5707	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä
6490	Lasiastian kappale, vaaleanvihreä, nauhakoristeltu.	8, -85. Pohjakerroksen poisto, hirren länsipuoli.	12.9.1980	5709-10	vaaleanvihreä kulmikkaan astian seinämäpala
6542	Lasiastian siru, tummanvioletti. Vrt. nrot 6458, 6530, 6545, 6566, 6575 ja 6580.	10, -85.	26.8.1980	5715	Puuttuu Sarajärven listasta
6545	Lasiastian siru, tummanvioletti. Vrt. nrot 6458, 6530, 6542, 6566, 6575 ja 6580.	10, -85. 1. kaivaustason poisto.	27.8.1980	5716	Puuttuu Sarajärven listasta
6546	Lasiastian kappale, kirkas.	10, -85. 1. kaivaustason poisto.	27.8.1980	5716	kaarevaa seinämää, ei diagnostisia piirteitä

6586	Lasiastian kappale, vihreä. Pinta oksidoitunut.	12, -85.	25.8.1980	5719	Puuttuu Sarajärven listasta
------	---	----------	-----------	------	-----------------------------

Taulukko 2. Keramiikat

NRO	Kuvaus	Sijainti	PVM	Materiaali-tulkinta
1090	Keltasaviastian kappale, kova savi. (Liimattu nro:on 1721)	0, -87. 1. kerros.	7.8.1974	valkosavi?
1091	Fajanssiastian kappale, moderni	0, -87. 1. kerros.	7.8.1974	piiposliini
1109	Keramiikka-astian (reiniläistä keramiikkaa) kappale. Löytö nro 90. Siihen liimattu nro:t 1147, 1318, 1753, 2242, 2889 ja 3543.	2, -87. Latta 128.	19.8.1974	kivisavi
1114	Keramiikka-astian reunapala. Molemminpuolinen lasitus. Löytö nro 170.	2, -87. Tarkka sijainti 3.60, -85.40. Latta 135.	26.8.1974	valkosavi
1131	Keramiikka-astian reunapala, uudestaan palanut.	2, -87. 1.kerros.	19.8.1974	valkosavi?
1147	Pala kovaa, harmaata reiniläistä keramiikkaa. Liimattu nro:on 1109	4, -87. 1. kerros.	19.8.1974	kivisavi
1155	Punasaviastian kahvan kappale. Löytö numero 106.	6, -87. Tarkka sijainti 6.30, -87. Latta 134	20.8.1974	valkosavi
1171	2 keramiikka-astian kappaletta, vaalea savi. Toispuolinen lasitus.	6, -87. 1. kerros.	20.8.1974	valkosavi
1200	Keramiikka-astian kappale, kova, harmaa. Löytö nro 198. Siihen liitetty nro 4731.	10, -87. Tarkka sijainti 10.15, -85.10. Puuroskakerros, rakennus C:n sisältä. Latta 127.	28.8.1974	kivisavi
1251	Astian kappale, reiniläistä kovasavea, toispuolinen lasitus. Löytö nro 60. Löytöön liitetty nro:t 6230 ja 1254.	0, -89. Tarkka sijainti 1.40, -88.60. Latta 130.	19.8.1974	kivisavi

1254	Astian kappale, reiniläistä kovasavea, toispuolinen lasitus. Löytö nro 66. Liitetty nro:on 1251.	0, -89. Tarkka sijainti 0.70, -88.70. Hiesun ja puuroskan sekaisesta multamaasta. Latta 137.	19.8.1974	kivisavi
1257	Astian kappale, reiniläistä kovasavea, suolalasisitus.	0, -89. 1. kerros.	7.8.1974	kivisavi
1263	Fajanssiastian reunapala, molemminpuolinen lasitus.	0, -89. 1. kerros.	19.8.1974	fajanssi
1268	Keramiikka-astian kappale, toispuolinen lasitus, keltainen savi. Löytö nro 69. Ks. nro 1281.	2, -89. Tarkka sijainti 2.70, -87.15. Latta 124.	19.8.1974	valkosavi?
1271	Keramiikka-astian kappale. Löytö nro 171.	2, -89. Tarkka sijainti 3.40, -88.80. Latta 138.	26.8.1974	punasavi
1281	Keramiikan kappale, keltainen savi. Kuuluu nro:on 1268.	2, -89. 1. kerros.	7.8.1974	valkosavi
1282	2 fajanssiastioiden kappaletta, molemminpuolinen lasitus.	2, -89. 1. kerros.	7.8.1974	fajanssi (majolika?)
1299	Fajanssiastian pala.	4, -89.	30.8.1973	piiposliinia?
1318	Keramiikka-astian kappale, kova harmaa rheiniläinen savi. Liimattu nro:on 1109.	4, -89. Seulasta.	3.9.1973	kivisavi
1319	3 fajanssiastian kappaletta, kahdessa toispuolinen lasitus.	4, -89. Seulasta.	3.9.1973	fajanssi (majolika?)
1320	3 fajanssiastioiden kappaletta.	4, -89. Seulasta.	3.9.1973	piiposliinia?
1333	Posliiniastian siru.	4, -89.	5.9.1973	posliinia (eurooppalaista?)
1342	Fajanssiastian kappale, molemminpuolinen lasitus.	6, -89.	30.8.1973	fajanssi
1357	Keramiikka-astian kappale, palanut.	6, -89. Seulasta II.	4.9.1973	?
1364	Fajanssiastian kappale, molemminpuolinen lasitus.	6, -89.	6.9.1973	fajanssi
1366	Keramiikka-astian kappale, toispuolinen lasitus. Vaalea kellertävä savi.	8, -89.	4.9.1973	valkosavi
1385	Porsliiniastian reunapala. Palaan liitetty nro 3672	10, -89. Seulasta.	6.9.1973	kiinalaista posliinia?
1405	2 fajanssiastian palasta, molemminpuolinen lasitus.	12, -89 ja 14, -89. 2.kerros.	20.8.1974	fajanssi
1413	Fajanssiastian reunapala, molemminpuolinen lasitus.	12-18, -89. Rakenne, oja.	22.8.1974	piiposliinia

5228	Fajanssiastian reunapala ja seinämäkappale, molemminpuolinen valkoinen lasitus.	10, -78. 1. kerros.	2.9.1980	piiposliinia
5245	Keltasaviastian kappale, toispuolinen vaaleanruskea lasitus.	12, -79.	25.8.1980	valkosavi
5246	Keltasaviastian kappale, tummanruskea lasitus.	12, -79.	25.8.1980	valkosavi
5247	Porsliiniastian reunapala, valkoinen lasitus.	12, -79.	25.8.1980	eurooppalaista posliinia
5248	Porsliiniastian kappale, valkoinen lasitus.	12, -79.	25.8.1980	fajanssi?
5266	Fajanssiastian kappale, kellertävä savi, valkoinen lasitus.	4, -81. Kaakkoiskulma.	25.8.1980	piiposliinia
5319	Fajanssiastian siru, vihreä lasitus.	8, -81. Kollisnurkan puhdsitus pohjatasoon. 1. kerros.	26.8.1980	piiposliinia?
5361	Fajanssiastian reunapala, molemminpuolinen vaalea lasitus.	10, -80?. 1. kerros.	25.8.1980	fajanssi
5362	Fajanssiastian siru, valkoinen lasitus.	10, -80?. 1. kerros.	25.8.1980	fajanssi
5397	Keltasaviastian kappale, hollantilaista keramiikkaa. Toispuolinen vihreänharmaa lasitus. (Löydettyessä aivan suora ja tasainen, toinen reuna tasoitettu leikkaamalla). Löytö nro 33. Kappaleeseen liitetty nro 5420.	6, -83 (-81). Tarkka sijainti 6.94, -81. 2. kaivaustaso, lattiatason yläpuoli. Latta 120.	27.8.1980	valkosavi
5400	Keramiikka-astian siru, Sieburgin keramiikkaa. Löytö nro 37.	6, -83 (-81). Tarkka sijainti 7.28, -82.95. 2. kaivaustaso, lattiatason yläpuoli. Latta 120.	27.8.1980	kivisavi
5401	Keramiikka-astian kappale, saksalaista kovasavea. Löytö nro 38.	6, -83 (-81). 2. kaivaustaso, lattiatason yläpuoli. Seulasta.	27.8.1980	kivisavi
5403	Kovasaviastian kappale. Kova, huokoinen savi,	6, -81. Tarkka sijainti 7.91, -82.88. 2.kaivaustaso,	27.8.1980	kivisavi

	molemminpuolinen lasitus. Löytö nro 42.	lattiatasossa. Latta 113.		
5404	Keltasaviastian kappale, toispuolinen vihreä lasitus. Löytö nro 78.	Ruutu6, -81 (-83). Tarkka sijainti 6.42, - 81. 3. taso. Lattian poisto kiviin asti (puukehikon rajaama alue). Latta 112.	29.8.1980	valkosavi
5420	Keltasaviastian kappale, harmaanvihreä lasitus. Liitetty nro:on 5397.	6, -81- -83. 2. taso, puukehyksen lattiataso.	26.8.1980	valkosavi
5421	Keramiikka-astian kappale, vihreä lasitus.	6, -81- -83. 2. taso, puukehyksen lattiataso.	26.8.1980	valkosavi
5475	Fajanssiastian reunapala, toispuolinen ruskea lasitus.	10, -81- -83. 2. kaivaustaso, kolmionmuotoisen kuopan ensimmäinen pintataso.	28.8.1980	fajanssi
5476	Fajanssiastian kappale. Ulkopinnassa sinisen kirjava ja sisäpinnassa vaalea lasitus.	10, -81- -83. 2. kaivaustaso, kolmionmuotoisen kuopan ensimmäinen pintataso.	28.8.1980	fajanssi
5705	Kovasavikeramiikan kappale, toispuolinen ruskea lasitus. Löytö nro 70.	0, -83. Tarkka sijainti 1.95, -82.65. Hiesukerros, puuroska. Latta 109.	28.8.1980	kivisavi
5770	Fajanssiastian siru, valkoinen lasitus.	2, -83. 1. kaivauskerroksen poisto.	28.8.1980	fajanssi
5794	Keltasavisen astian siru, toispuolinen ruskeankeltainen lasitus.	4, -83. 1. kerroksen siivous.	27.8.1980	valkosavi
5870	Kovasaviastian siru. Löytö nro 20.	8, -83. Tarkka sijainti 8.61, -82.92. 2. kaivauskerros, puuroska. Latta 120.	26.8.1980	?? vihreä lasitus
6285b	Kovasaviastian kappale, molemminpuolinen vihreä lasitus. Löytö nro 84.	2, -85. Tarkka sijainti 2.41, -83.14. Hirren läheltä. Latta 114.	29.8.1980	?? vihreä lasitus
6320	Fajanssiastian siru, valkoinen lasitus.	2, -85. 1.kerros, peltomaan poisto (puhdistus).	28.8.1980	fajanssi

6331	Keltasaviastian kappale, toispuolinen kellanvihreä lasitus.	2, -85. Ruudun kaakkoisnurkasta etelään kivijalan päälle tehty laajennus.	28.8.1980	valkosavi
6345	Kovasaviastian kappale, molemminpuolinen vihreä lasitus.	2, -85. 1. kerroksen poisto.	10.-12.9.1980	?? vihreä lasitus
6536	Fajanssiastian reunapala, valkoinen lasitus.	10, -85.	25.8.1980	fajanssi
6588	Fajanssiastian reunapala, valkoinen lasitus.	12, -85.	26.8.1980	fajanssi
6836	Keltasaviastian kappale, toispuolinen kellanvihreä lasitus.	2, -87. Jätekuoppa.	29.8.1980	valkosavi
6837	Kovasaviastian kappale, toispuolinen ruskea lasitus.	2, -87. Jätekuoppa.	29.8.1980	kivisavi
6838	Fajanssiastian pohjakappale, molemminpuolinen palanut? sininen lasitus, jossa sisäpuolella koristekuvioita.	2, -87. Jätekuoppa.	29.8.1980	fajanssi
6839	Fajanssiastian kappale, molemminpuolinen palanut sinertävä lasitus.	2, -87. Jätekuoppa.	29.8.1980	fajanssi
6840	Fajanssiastian kappale, molemminpuolinen lasitus, sisäpuoli valkoinen ja ulkopuoli ruskeankirjavaksi marmoroitu.	2, -87. Jätekuoppa.	29.8.1980	fajanssi vai posliini?
6841	Fajanssiastian kappale, molemminpuolinen palanut valkoinen lasitus.	2, -87. Jätekuoppa.	29.8.1980	piiposliinia
6842	Fajanssiastian kappale, molemminpuolinen valkoinen lasitus.	2, -87. Jätekuoppa.	29.8.1980	piiposliinia
6961	Fajanssiastian reunapala, valkoinen lasitus.	10, -87. Lattiataso.	28.8.1980	fajanssi

Taulukko 3. Liitu/savipiiput

NRO	Kuvaus	Sijainti	Pvm	Dia	Ajoitus
1092	Liitupiipun varren katkelma.	0, -87. 1. kerros.	7.8.1974	2313	Ei diagnostisia piirteitä
1300	3 liitupiipun varren katkelmaa.	4, -89.	30.8.1973	2336	Ei diagnostisia piirteitä

1311	Liitupiipun pesän kappale.	4, -89.	31.8.1973	2337	Pieni siru, josta ei diagnostisia piirteitä.
1312	2 liitupiipun varren katkelmaa.	4, -89.	31.8.1973	2337	Ei diagnostisia piirteitä
1321	3 liitupiipun pesän kappaletta	4, -89. Seulasta.	3.9.1973	2338	Pieniä kappaleita, joissa ei diagnostisia piirteitä.
1322	3 liitupiipun varren katkelmaa.	4, -89. Seulasta.	3.9.1973	2338	Ei diagnostisia piirteitä
1343	2 liitupiipun pesän kappaletta.	6, -89.	30.8.1973	2341	Molemmat pesän kappaleita. Toinen palanut ja ei diagnostisia piirteitä. Toisessa näkyy kopan jalka ja vaikuttaa todella pieneltä, mutta vaikea ajoittaa.
1344	4 liitupiipun varren katkelmaa, joista yksi käyrä.	6, -89.	30.8.1973	2341	ei diagnostisia piirteitä
1349	Liitupiipun pesän kappale.	6, -89. Seulasta.	3.9.1973	2342	Pieni siru, josta ei diagnostisia piirteitä.
1367	Liitupiipun pesän kappale, leimakuvio.	8, -89	4.9.1973	2343	Pahoin rikkoontuneen kopan etusivulla on suorakulmainen leima, jonka vasemmassa yläkulmassa on kirjain N. Muut mahdolliset kirjaimet ovat todennäköisesti kuluneet pois. Engalntilaismallisessa pesässä on pieni kanta. 1700- ja 1800-lukujen piipputyyppejä.
1368	2 liitupiipun varren katkelmaa.	8, -89	4.9.1973	2343	ei diagnostisia piirteitä
1386	3 liitupiipun varren katkelmaa.	10, -89. Seulasta.	6.9.1973	2345	ei diagnostisia piirteitä
1402	2 liitupiipun pesän kappaletta, toisessa tähtikuvio.	12, -89. 1. kerros.	14.8.1974	2347	Tähtikuviolliset piippujen valmistusaikaväli 1740-luvulta aina vuosisadan loppuun.
5363	Liitupiipun varren katkelma.	10, -80. 1. kerros.	25.8.1980	5575-6	ei diagnostisia piirteitä
6843	Liitupiipun varren katkelma.	2, -87. Jätekuoppa.	29.8.1980	5741-2	ei diagnostisia piirteitä

